

መጽሐፈ ቄርሎስ ለጳጳሳዊነት ፲፮ 34።

ሃይ አበ ሊቁ ኤጲፋንዮስ ፲፮ 184 ክፍል 4 ተጥር 7።

ሃይ አበ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ ፲፮ 89፤ 90 ክፍል ተጥር 39-42።

ምዕራፍ ዘጠኝ።

ተመርሆ ልቡናዊ በጸጋ የተደገፈ መንፈሳዊ እጅ ነው።

መሠረቱ የእግዚአብሔር ጸጋ የሆነ ተመርሆ ልቡናዊ ማለት የመጽሐፍና ልቡና መስማማት ፍትሕ፡- ሰው ከሥጋና ከደም ስሜት ለመራቅ እየተጋደለ፤ በመንፈስ እየተራቀቀ፤ ከምድራዊ ነገር በመራቅ ወደ ላይ እየመጠቀ የእግዚአብሔርን ህሉና ከፈለገ፤ ሊያመልጠው እንደማይችል የተገነዘበበት መንገድ ነው። እንዴት እንደሆነ፤ የቤተ ክርስቲያን አበው ሊቃውንት በነገረ መለኮት ትምህርታቸው የተጠቀሙበትን መንገድ ስለገለጡ፤ ተመርሆአቸውን ማየት ይጠቅማል። ስለዚህ ከዚህ ቀጥለን በቅደም ተከተል የምናቀርባቸውን ሊቃውንትና ገለጻቸውን በጥንቃቄ እንመልከት።

የሀገራችን ሊቅ ማኅሌታዊ ያሬድ በዚህ ድርሰቱ ህላዌ እግዚአብሔርንና ኅብረተ ሥላሴን ሊያውቅ ለሚፈልግ ምድራዊን አሳብ ትቶ፤ ግዙፉን ነገሮችንም ተሻግሮ፤ በሕሊና ከፍ ብሎ መመሰጥ እንዳለበት፤ በሚቀጥለው ገለጻው ያስረዳል።

«ወአንተስ ለእመ ትፈቅድ ታአምር ኅድግ ህሉና ዘበምድር ወዕድዎሙ ለከዋክብት ሥነ ሥርዓቶሙ ወነባሬሆሙ፤ እምዝንቱ ኩሉ ተልዒለክ በሕሊናክ ሐሊ አሐደ ሥሉስ ዘኢይሰደቅ።»

«አንተ ግን ታውቅ ዘንድ የምትፈልግ ከሆንህ፤ የምድሩን አኗኗርህን ተው፤ ከዋክብትንና የሥርዓታቸውን አቀማመጥ ተሻገር፤ ከዚህ ሁሉ በላይም ከፍ ከፍ ካልህ በኋላ፤ የማይጨፈለቀውን አንዱን ልዩ ሦስትን በልቡናህ አስብ። ብሎአል።

ድን ስብከት መጋትው፡- ፲፮ 179 በ1949 ዓ.ም. ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት ታተመ። ሊቁ ባስልዮስ ዘቂሣርያም፡- ስለ እግዚአብሔር ለማወቅ የምትፈልግ ከሆንህ፤ መንገዱ እንደዚህ ነው ይልና የአመራሩን ይዞታን አብራርቶ ይገልጻል። ይኸውም፡- «ወእመሰ ለሊክ ፈቀድክ ንክሥት ለክ አእምሮተ እግዚአብሔር አው ለርእስክ ግድፍ እምኔክ ግብረ ዘሥጋ ወደም፤ ወረኅቅ እምነ ምድር። ወተለዐል እምነ ባሕር ወዕርግ መልዕልተ አየር፤ አእምሮ ውላጤ ሰዓታት ፍጡነ ወሠርጉ ከዋክብት ወኅድግ ኩሉ ፍጡራነ እለ ውስተ ምድር... ወለእመ ጠየቀ ዘንተ ኩሉ በነገር ወተለዐልክ ውስተ ሰማያት፤ አሜሃ ነጽር በሕሊናክ ባሕርቲቱ ኅበ ሥን ዘህሉ ውስተ ውእቱ መካን፤ እምነ ሠራዊት መንፈሳውያን ወመዐርገ ሰማያት መላእክት ወሊቃነ መላእክት መናብርት ወሥልጣናት፤ አጋዕዝት ወኃይላት።

ወሊቃናት ወመኳንንት... ወእምድኅረዝ ሶበ ኃለፍክ እሉንተ ኩሉ ፍጡራነ፤ ወክህለ ሕሊናክ ይተለዐል እሉንተ። ወአልዐልክ አዕይንተ ልብክ ውስተ አርአያም ኅበ መንበር ነባቢ ዘይትሌዐል እምኩሎሙ ፍጡራን ዘኢይትፋለስ።

ነጽር በልብ ንጹሕ ለባዊ ኀበ ህላዌ መለኮት ዘኢይትፋለስ ወዘኢይትዌለጥ ወዘኢይትመጠን ወዘኢይደክም ወዘኢየሐምም። ሲተረጉም፡- እነሆም በልቡናዊ ተመርሆ ስልት ከቤተ ክርስቲያን የትምህርተ መለኮት አበጋዞች አንዱ የሆነ ባስልዮስ ከሥጋና ከደም ግብር ራሱን በማራቅ ቅዱሳት መጻሕፍትንና መንፈሳዊ ምርምርን በማገናዘብ ስለ ህላዌ መለኮት ስለ ኀብረተ ሥላሴ እንዴት አድርጎ እንዳራቀቀ በዚሁ የነገረ መለኮት ትምህርት ለማየት ይቻላል። እግዚአብሔርን ማወቅ ልንገልጽልህ አንተም ለራስህ ልትመረምር ከፈለግህ፤ ከሥጋና ከደም ራስህን አርቅ። ከምድር ራቅ ከባሕርም ከፍ ከፍ በል። ከአየርም በላይም ውጣ፤ በፍጥነት የሚለዋወጡትንም ሰዓቶችንም ዕወቅ። የክዋክብትን ጌጥ የሚያስደንቁትን ሁሉ ተው፤ ከምድር ያሉትንም ፍጥረታትን ተው። የሚመሳሰሉባቸውንም ሕግጋት ተው። የፀሐይንና የጨረቃን አስደናቂዎችን ክዋክብትን ሁሉ የተዋበና የሚያምር አካባቢያቸውን ሁሉ ለመረዳት ተጣጣር። የሚያስደንቅ ክበባቸውንና በየወገናቸው እንዴት እንደሚቀራረቡ ሲብለጩለጩ ሲያብረቀርቁና ሲመላለሱ፤ በየጊዜው እርስበርሳቸው እንዴት እንደሚቀራረቡና እንዴት እንደሚራራቁ ይህን ሁሉ ለማወቅ መርምር። ይህን ሁሉ መርምረህ ከተረዳህ በኋላ፤ ከዚያው ወደ ሰማያት ከፍ ከፍ ብለህ ውጣና በዚያን ጊዜ በሕሊናህ ብቻ መንፈሳዊያን ሠራዊት ወዳሉበት፤ ሰማያውያን መላእክትና የዙፋን ቤቶችና «ኪሩባወያን» ሥልጣናት አጋዕዝት ጌቶችና ኃይላት አለቆችና መኳንንት ወዳሉበት ደረጃና ቦታ መጥተህ ተመልከት።

ከዚህም በኋላ ይህን ሁሉ ፍጥረታት ካለፍህ ወዲያ፤ ሕሊናህም እነዚህን ሁሉ አልፎ ወደላይ መውጣት ከቻለልህ፤ ከፍጡራን ሁሉ በላይ ወደሚሆን ነባቢ ወደሆነው የማይፋለስ ዙፋን በሚገኝበት በአርያም ላይ፤ የልብህን ዓይኖች ከፍ ካደረግህ፤ አስተዋይ በሚሆን በንጹሕ ልብ፤ የማይፋለስና የማይለዋወጥ የማይደክምና የማይታመም ወደሆነው ህላዌ መለኮት እይና ተመልከት። ብሉአል።

እንደዚሁም ሁሉ ይኸው ከቤተ ክርስቲያን አበጋዞች አንዱ የሆነው ታላቁ ሊቅ ባስልዮስ በዚህ ተመርሆ ልቡናዊ ባለው አቀራረብ ትምህርተ መለኮትን ሲገልጽ፤ እንደሚከተለው አድርጎ አራቅቆአል።

«አሐዱ በህላዌ ዘኢየኀብር በአካላት ወዘኢይትፈለጥ በመለኮት። ብርሃን ዘአልቦ ዘይቀርቦ፤ ኃይል ዘኢይትረከብ፤ ዕብይ ዘኢይትዐወቅ መጠኑ፤ ፍድፋደ ስብሐት ዘያንፀባርቅ በሥነ፤ ምሕረት ዘምሉዕ እምኩሉ ሥን፤ ላህይ ዘኢይትነገር ወዘኢይትረከብ፤ ዘይበውእ ውስተ ነፍሳት ጌራት ወየኅድር ላዕሌሆሙ ዘከመ ዕባዩ አፍቅሮቶሙ ሉቱ።

ወዘኢይትከሀል ይትነገር በንባብ ዕባዩ ወመጠኑ፤ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ ህላዌ ዘኢተፈጥረ፤ ክቡረ ልዕልና ወምልክና ዘምስለ ምሕረት ወሣህል።

በህላዌ «አኗኗር» አንድ የሚሆን በአካላት የማይዋሐድ፤ በመለኮት የማይለያይ ማንም ሊቀርበው የማይችል ብርሃን የሆነ፤ የማይመረመር ኃይል የሆነ፤ መጠኑ ይህ ነው ተብሎ ታላቅነቱ የማይታወቅ፤ በውበቱ የሚያንፀባርቅ፤ ክብሩ የበላ፤ የተዋበ፤ ነገር ሁሉ የተሞላ ምሕረት ሊነገርና ሊመረመር የማይቻል ውበት እርሱን እንደ መውደዳቸው መጠን ደጋጎች በሆኑ ነፍሳት አድርገው የሚኖር በንግግርም መጠኑንና ታላቅነቱን ሊነገር የማይቻል፤ አብ፤ ወልድ፤ መንፈስ ቅዱስ ነው።

ንግግሩን በመቀጠል፡- አብ ቀዳሚ ኩሉ ወገባሬ ኩሉ፤ ዘሀሉ ወይሄሉ ጥንተ ኩሉሙ ሕያዋን ዘእምኔሁ ውኅዘ ነቅዕ ሕይወት ዘውእቱ ጥበብ ወኃይል፤ ወልድ ዘተወልደ እምአብ። አምሳለ እግዚአብሔር ዘኢያስተርኢ ወዘኢይትዌለጥ ቃል

ሕያው፥ እግዚአብሔር ዘእምእግዚአብሔር፥ ዘህሉ ምስሌሁ ወኢኮነ እመድኅራሁ።
ዘህሉ እምቅድመ ዓለም ወኢኮነ ድኅረ። ውእቱ ቀዳማዊ ገባሪ ዘኢተገብረ። ውእቱ
ፈጣሪ ዘኢተፈጥረ፤ ዘቦቱ ኩሉ ዘአቡሁ፡-...

ወህየ በውእቱ መካን ንጌጽሮ ለመንፈስ ቅዱስ በመካን ዘህለጢ ቦቱ ኣብ ወወልድ።
ወሉቱ ኩሉ ዕበየ መለኮት ዘህሉ በኣብ ወወልድ፥ ዘውእቱ ምሕረት ወሣህል፥ አእምሮ
ወቅድሳት ሕይወት ወንጽሕና። ወዝንቱ ንባብ ዘዘከርነ በእንቲአሁ አልቦ ውስቲቱ
ፍድፋዴ ወኢኮነ ሉቱ ድኅረ። ወባሕቱ በከመ ነበልባል ኢይትፈለጥ እምእሳት
ወኢይትፈለጥ ፀዳል እምብርሃን። ከማሁ ንጽሕና ወሕይወት ወምሕረት ወአእምሮ
ኢይትፈለጥ እመንፈስ ቅዱስ፤ እስመ መንፈስ ቅዱስ ህልው ውእቱ በኣብ ወወልድ
እለ አልቦሙ ጥንት ወኢተፍጻሚት ወኢይትጌለቱ ምስለ ብዙኃን ጥቀ። እርሱም
ያልተፈጠረ ህላዌ ነው። ከምሕረትና ከይቅርታ ጋር፥ በልዕልናና በገዢነት የከበረ
የሚሆን ኣብ፥ አስቀድሞ የነበረና ሁሉን የፈጠረ ነው። ዓለምን ከመፍጠሩ በፊት
የነበረና ለዘለዓለሙም የሚኖር ነው። የሕያዋን ሁሉ መሠረት ነው። የሕይወት ምንጭ
ከእርሱም ሕይወትና ጥበብ ኃይል ከኣብ የተወለደ ወልድ የመነጨበት፤ እርሱም
የማይታይ የማይለወጥ እግዚአብሔር ምሳሌ የሆነ ቃል ሕያው ከአምላክ የተገኘ
አምላክ፤ ከእርሱ ዘንድ የተገኘ የነበረ፥ ከእርሱም በኋላ ያልሆነ፤ ከዓለም ሁሉ በፊት
አስቀድሞ መጀመሪያ የነበረ ወልድ፥ ያልተፈጠረ ሲሆን፤ የሁሉ ፈጣሪ፤ ያልተሠራ
ሲሆን የሁሉ ሠሪ ነው።

እነሆም ከዚያ ኣብና ወልድ ባሉበት ቦታ መንፈስ ቅዱስን እናየዋለን። በኣብና
በወልድ ያለውም የመለኮት ታላቅነት እርሱም ምሕረት ይቅርታ ዕውቀት ቅድስና
ሕይወት ንጽሕና አለው።

ስለ እርሱ ከላይ ከተናገርነው ሁሉ፥ የተቀነሰ የተጨመረ ነገር የለበትም። ነገር
ግን ነበልባል ከእሳት እንደማይለይ ሁሉ፥ ፀዳልም ከብርሃን እንደማይለይ ሁሉ፥
እንዲሁ ንጽሕና፥ ቸርነት፥ ዕውቀት፥ ከመንፈስ ቅዱስ አይለይም። መንፈስ ቅዱስ
መነሻና መድረሻ በሌላቸው በኣብና በወልድ ህልው ነውና፤ ከልዩ ልዩ ፍጡራን ጋርም
አይቂጠርም።

ሥሉስ ቅዱስ በህላዌ መለኮት አንድ እንደሆነ የታወቀ አይደለምን? » ብሉአል።
ሃይ አበው ባስልዮስ ዘቂሣርያ፡- ገጽ 11፥114 ክፍል 4 ቅጥር 14፥44።

ከዚህ በላይ በቀረበው የሊቃውንቱ ገለጻ፥ በተመርሆ ልቡናዊ ያላቸው ይዘታ
እንዴት አድርገው እንደተጠቀሙበት ተመልከተናል። ይሁን እንጂ የተመርሆ
ልቡናዊን የመጽሐፍና የልቡናን በፍትሕ መስማማት ያመነጩት ሊቃውንት ሳይሆኑ፤
ሊቃውንቱ መሠረቱን ያገኙት ከመጽሐፍ ቅዱስ ነው። ይኸውም የተመርሆ ልቡናዊን
የመጽሐፍ የቃልንና የልቡናን ምርምር በፍትሕ መስማማት ከመጽሐፍ ቅዱስ ይገኛልና
ነው።

ይህም ይታወቅ ዘንድ የሚከተሉትን የመጽሐፍ ቅዱስን ጥቅሶች መመልከት ነው።
ዘዳግም. 32፥1-4። ኢዮብ ም. 36። ም. 37። ም. 38። ም. 39። ም. 40።
ም. 41። ም. 42። ዳዊት መዝ. 8፥1-9። 32/33፥4-11። 103/104፥
በሙሉ አንብብ። ኢሳይያስ፡- 40፥4-31። ም. 44፥6-18። ም. 45፥18-24።
ኤርምያስ 32፥16-19። ም. 31፥35። ም. 10፥2-13። ጴጥሮስ፡- 2ጴጥ.
3፥5-7። የሐዋ. 17፥22-30። ዳዊት፡- ሰማያት የእግዚአብሔርን ክብር ይናገራሉ፥
የሰማይም ጠፈር የእጁን ሥራ ያወራል፥ ቀን ለቀን ነገርን ታወጣለች፥ ሌሊትም
ለሌሊት ዕውቀትን ትናገራለች። መዝ. 18/19፥1፤2።

በምዕራፍ 9 ላይ የሚገኙ ማስረጃ ምንጮች።

የሀገራችን ሊቅ ያሬድ ማኅሌታይ

ድን ዘስብከት መገትው ገጽ 119 በ1949 ዓ.ም. ብርሃንና ሰላም ታተመ።
ሃይ. አበ ባስልዮስ ዘቂሣርያ ገጽ 111 እስከ ገጽ 114 ክፍል 4 ቊጥር 14።

ቅዱስ ያሬድ ድን ዘስብከት መገትው፡- ገጽ 179 በ1949 ዓ.ም ብርሃንና ሰላም ተመልከት።

ሃይ.አበ.ሊቁ.ባስልዮስ ዘቂሣርያም በተመርሆ ልቡናዊ ያለውን የመጽሐፍና የልቡናን ፍትሐዊ መስማማት በማብራራት በዚሁ መጽሐፍ ከገጽ 115 ጀምሮ እስከ ገጽ 176 በሃይ.አበ. ገጽ 111-114 ክፍል 4 ቊጥር 14-44 ተመልከት።

ምዕራፍ አሥር።

የቃሉን ራዕይ በምሳሌ።

ምሳሌ በአምላካዊ ቃሉ ራዕይ መሠረት ላይ ያለውን መንፈሳዊ ከሥተት ለመጨበጥ ያስችል ዘንድ ከላይ የተፈቀደ የመወጣጫ መሰላል ነው።

እግዚአብሔር ሕያውና ዘላለማዊ የማይታይና ረቂቅ ህላዌ የማይወሰንና ምሉዕ ፍጹም ከፍጡራንም ልዩ ባሕርይ ያለው መሆኑን በአንድ ወገን ሲታይ፤ በሌላ ወገን ደግሞ ሰው ፍጡርና ግዙፍ በአእምሮ ሆነ፤ በአካል አቋሙ የተወሰነ ደህና ደካማ መሆኑ በግልጽ ይታወቃል።

እንግዲህ ሰው በዚህ አቋሙ የተወሰነ ሆኖ እስከ ተገኘ ድረስ፤ በመለኮታዊ ባሕርዩ የሚኖረውን ዘላለማዊና ሕያው የሆነውን አምላክ፤ ለማወቅና መርምሮ ለማግኘት የማይገፋ የማይሞከር ኃይለኛ ማዕበል ጥልቀቱና ምጥቀቱ የማይደረስበት ጨለማ ይሆንበታል፡- ይህ ሁኔታ በሰው በኩል ያለ ሲሆን፤ ለእግዚአብሔር ግን የሚሳነው ነገር ስለሌለ፤ በጸጋው በፍቅሩ ለጋሥነቱ የገዛ ራሱን ለመግለጥ «ለመከሰት» ፈልጎ በብዙ ዓይነትና በልዩ ልዩ ጉዳና ለሰው ልጆች ተገለጸ። ዕብ. 1፡1። ዘጉልቀ. 12፡6። ኢዮብ 33፡13-30። ከዚያ ሁሉ በላይ መከሰቱን ከአፋ በሚወጣ በቃሉ ራዕይ ሲሆን፤ ለሰውም ቅርብ የሚሆነው ይኸው የቃሉ ራዕይ መሆኑን ከዚያ አስቀድመን አይተናል። ግን እግዚአብሔር የሰውን የአእምሮውን ደካማነት ያውቃልና፤ አሁንም በጸጋው ይህን የቃሉን ራዕይ በፍቅር በሚደረግ ምሳሌ፤ ሰው የእግዚአብሔርን ማወቅ ይረዳበት ዘንድ ፈቀደለት። ማቴ. 13፡10-14። ማር. 4፡31-32።

ስለዚህ ሰዎች ይህን በእግዚአብሔር ጸጋና ፍቅር ችርነት ልግሥና የተሰጣቸውን በምሳሌ የመጠቀም አያያዝም ምሥጢረ እግዚአብሔርን ለመማር በሚጠቀሙበት ጊዜ፤ በደካማነት ያለው ማንነታቸውን ያልናቀ እግዚአብሔር በትሕትና ሆነው እያመሰገኑ ከቅዱስ ቃሉ እንዳያልፉ፤ ድንበሩን እንዳይጥሱ መጠንቀቅ ይኖርባቸዋል። መዝ. 16፡15። ዘጉልቀ. 12፡7፤8።

ስለ እግዚአብሔር ነገር ሊታወቅ ባለው ትምህርት ሁሉ፡- መሠረቱ የእግዚአብሔር ጸጋ ሆኖ ለሰው ልጆች በተሰጠ በመጽሐፍ ቅዱስ የሚገኝ የመከሥተ ትምህርት ምሳሌ ከላይ ከእግዚአብሔር ጸጋ የመጣ እንደመሆኑ መንፈሳዊ ነው። እርሱን ተቀብለው ስለ እግዚአብሔር ሊታወቅ ባለው ትምህርት እንደ አገባቡ ቢጠቀሙበት፤ መንፈሳዊን ነገር ከመንፈሳዊ ነገር ጋር ማስተያየትን ያመጣል። ጥቅሙም ዕጥፍ ነው። የእግዚአብሔር መንፈስ ነገር ሞኝነት የሚመስለውን ፍጥረታዊ ሰውነትንም ያርቃል።

ስለዚህ ነው ሐዋርያው ጳውሎስ፡- መንፈሳዊን ነገር ከመንፈሳዊ ነገር ጋር አስተያይተን መንፈስ በሚያስተምረን ቃል ይህን ደግሞ እንናገራለን እንጂ፤ የሰው ጥበብ የሚያስተምረውን ቃል አይደለም ያለው። 1ቆሮ. 2፡12-15።

ማንም ሰው ስለ እግዚአብሔር ሊታወቅ ባለው ዕውቀት በምሳሌ እንደጠቀም ተፈቅዶልኛል ብሎ በድፍረት ራሱን ከራሱ ጋር፤ መንፈሳዊን ነገርም ከማይመጣጠነው ከፍጥረታዊ ምሳሌ ጋር፤ ሊያስተያይድ ሊመስል አይገባውም። በእግዚአብሔር ጸጋ ለተሰጠ ሕገ ምሳሌ መጠኑና መለኪያው የመጽሐፍ ቅዱስ ቃል ስለሆነ፤ በዚያ መንፈሳዊ ነገር ከመንፈሳዊ ነገር ጋር ያስተያይድ ይለካበታል እንጂ፤ መንፈሳዊን ነገር የሚለካ ሌላ ክሥተት ወይም መከሥት አይኖርም።

ሐዋርያው ጳውሎስ ቀጥለን በምናቀርበው ትምህርቱ አሥሮታል። ራሳቸውን ከሚያመሰግኑ ከአንዳንዶች ጋር፤ ራሳችንን ልንቁጥር ወይም ራሳችንን ልናስተያይ አንደፍርም።

እኛ ግን እግዚአብሔር እንደወሰነልን እስከ እናንተ እንኳ እንደሚደርስ እንደ ከፍላችን ልክ እንጂ፤ ያለ ልክ አንመካም። ወደ እናንተ እንደማይደርስ አድርገን፤ ከመጠን አናልፍምና፤ የክርስቶስን ወንጌል በመስበክ እስከ እናንተ ደርሰናልና። 2ቆሮ. 10፡12-14።

እነሆም ሐዋርያ በዚህ ጥቅስ ወሰን አለማለፍ፤ ልክ፤ መጠን በሚሉት ቃላት ምንን እንደገለጸ አሳይቶናልና ልብ ማድረግ ነው።

ይህን ካየን የቤተ ክርስቲያን መምህራንና ሊቃውንት ስለ እግዚአብሔር ህላዌና ስለ ሥሉስ ቅዱስ ህልውና ስለ ምሥጢረ ሥጋዊም ትምህርታዊ ዕውቀት መጽሐፍ ቅዱስን መሠረት በማድረግ ያገኙዋቸውን ምሳሌዎች ለማስረጃነት በተጠቀሙባቸው ጊዜ፤ እንደምን ባለ ጥንቃቄ ሲያገናኙባቸው እንደነበሩ፤ አብነታውያን ከሆኑ ጽሑፎቻቸው ጠቅሰን ልንመለከት እንችላለን። አፈወርቅና ሳዊርስ ዘእስሙናይን።

ምዕራፍ አሥራ አንድ።

ሳዊርስ ዘ እስሙናይን ስለ እግዚአብሔር ህላዌ በምሳሌ ተናገረ።

«ወእዌጥን እምቅድመ ዙሉ ግብር ወእቤ ከመ እግዚአብሔር አልቦቱ ምሳሌ ወኢምንትኒ ወኢያስተማስልዎ በኢምንትኒ፤ አላ አልባቢነስ ድኩማት ወያጽሕቀነ ለምሳሌ ወመክፈልት ናስተማስሉ ቦሙ ከመ ናእምሮ በከመ ገብረ ውእቱ ዝክተ ለርእሱ ሶበ አስተማስለ ርእሶ ለነ፤ በአምሳል ብዙኃት ከመ ያጠይቀነ አእምሮቶ ውስተ አልባቢነ ድኩማት።

እስመ ይህ በወንጌል ቅዱስ አነ ውእቱ ብርሃኑ ለዓለም። ወይህ ሉቃ ዳዊት በመዝሙር በብርሃንክ ንርአይ ብርሃኑ እግዚአብሔር። ወአስተርአዮ ለሙሴ በነበ ፅፅ ጳጦስ በአምሳል እሳት በከመ እሳት ኮነት ትነድድ በውስተ ደብር ዘሀሉ እግዚአብሔር ይነብር ቦቱ። ዝንቱ አምሳላት ዘአስተማሰለ እግዚአብሔር ርእሶ ሙሴ ከመ ያጠይቀነ አእምሮቶ ውስተ አልባቢን ድኩማት። አላ ውእቱ ይትሌዐል ላዕል ኩሉ ግብር ወአምሳል ወምሳሌ ወአእምሮ።

ከነገር ሁሉ በፊት አስቀድሜ ለእግዚአብሔር ምንም ምሳሌ የለውም፤ በምንም በማናቸውም ሊመስሉት አይቻልም ብዬ በመናገር እጀምራለሁ። ልቡናዎቻችን ግን ደካማዎች ስለሆኑ፤ በምሳሌ እንድንጠቀም ከፍለንም እንድንረዳ በእነርሱ ልንመስለው ያስገድዱናል።

ይኸውም እርሱ ራሱ እንዳደረገና በተለያዩ ብዙ ምሳሌዎች ራሱን ለእኛ በተለያዩ ብዙ ምሳሌዎች በሆኑ ልቡናዎቻችን ዘንድ የእርሱነቱን ማወቅ «ዕውቀት» ያስረዳን ዘንድ የገዛ ራሱ እንዳደረገ ነው። ሳዊርስ ዘሀገረ ዘእስሙናይን «ወእዌጥን እምቅድመ ኩሉ ግብር ወእሴ ከመ እግዚአብሔር አልቦቱ ምሳሌ» ብሎ የሚጀምር፡- ገጽ 141፤ 142 ዓምድ። መአንስ እከሥት ለእሉ ጎዳጣን ልቡና ትሮንሜ ዝንቱ የሚልም፡- አፈወሮቅና ሳዊርስ ዘስሙናይን።

በቅዱስ ወንጌል የዓለም ብርሃን እኔ ነኝ ብሎአልና፤ ዳዊትም ለእርሱ ሲናገርለት በብርሃንህ ብርሃኑን እናያለን ብሎአልና ነው።

ለሙሴም በቁጥቋጦ ዕንጨት ላይ በእሳት ምሳሌ ተገልጸለታልና። እንደዚሁም እግዚአብሔር ባለበት ተራራም እሳት እየተቃጠለ ተገልጸለታልና ነው።

እግዚአብሔርም ራሱን ያመሳሰለባቸው ምሳሌዎች እንደነዚህ ሁሉ ያሉት ናቸው። ይኸውም ደካማዎች በሆኑ ልቡናዎቻችን እርሱነቱን ማወቅ እንዳለብን ሲያስረዳን ነው። ይሁን እንጂ ከነገርና ከምሳሌዎች ሁሉ በላይ መጥቆ ከፍ ከፍ ይላል። በሚል ገለጻ አቀረበው።

ይኸው ሊቅ ስለ እግዚአብሔር አብና ስለ ወልድ ህልውናም በሚቀጥለው ምሳሌ ሲያብራራ እናያለን፡- ወለእመ ጠየቅነ ከመ ውእቱ ሰመየ ርእሶ ብርሃኑ ወአስተርአዮ በአምሳል ብርሃን፤ ደለወነ ከመ ናስተማስሎ በብርሃን፤ ከመ ይብጻሕ አእምሮቱ ውስተ አልባቢን ድኩማት፤ ሠለስተ ህላዌያቲሁ «ኩነታቲሁ» ወተዋሕዶቶሙ እምዝንቱ አምሳል። ወንቤ ከመ እግዚአብሔር ብርሃን ስፋሕ መልዕልተ ዘመልዕልት ወመትሕተ ዘመትሕት ወአልቦቱ ወሰን ወኢመጠን ወኢያገምሮ መካን። ወወልዱ ብርሃን ከማሁ ተወልደ እምኔሁ ይመልዕ ኩሉ መካነ ወኢያገምሮ መካን። ወኢይትኃጣእ እምኔሁ መካነ ስፋሕ ምስለ እግዚአብሔር አቡሁ። እስመ ወልዱ በከመ አቡሁ ዘተወልደ እምኔሁ ከመ ይትወለድ ብርሃን እምብርሃን ልደተ ዘህለወት ትትሌዐል ላዕል አልባቢ ፍጡራን። ንሕነስ አስተማሰልናሃ በብርሃን። እስመ ብርሃን ይትወለድ እምብርሃን ዘእንበለ ተራክቦ ወኢድካም ወኢፅንስ ወኢሕዕት።

ደግሞ የገዛ ራሱ «ብርሃን ነኝ» ብሎ የገዛ ራሱን በብርሃን በጠራ ጊዜ እርሱነቱን ማወቅ ደካማ ወደሆኑ አእምሮቶችን ይደርስ ዘንድ በብርሃን እንመስለው ዘንድ አስፈለገ። እንደዚሁም በሦስትነት ያለው አኗኗሩንና ኩነታቱንም መዋሐድንም ከዚሁ ምሳሌ በመውሰድ፡- እግዚአብሔር ልዑልና ከከፍታ ሁሉ በላይ ምጡቅ የሆነ ከጥልቆችም ሁሉ ጠሊቅ የሆነ፤ ወሰንና መጠን የሌለውን እርሱን የሚሸከመው ቦታ

የሌላ እንደሚሆን ሁሉ፡- ልጁም እንደዚሁ ከእርሱ የተወለደ ብርሃን ነው። በሁሉና በቦታም ሁሉ ይሞላል። የሚችለውና የሚሸከመው ቦታ የለም። የሚታጣበትም የሚሸከመውም ሰፊ ቦታ አይገኝም።

ልጁ እርሱን እንደወለደው እንደ አባቱ ብርሃን ነው፤ ከብርሃን ብርሃን እንደሚወለድ ነውና። ይህችም ብርሃን ከብርሃን እንደሚወለድ የምታሳይ ልደት፤ ከፍጡራንም አእምሮ ከፍ ከፍ ብላ በምትመጥቅ ልደት ናት።

እኛ ግን በብርሃን መሰልናት። ይኸውም ብርሃን ያለመገናኘት ያለ ድካም፤ ያለመቸገር፤ ያለጉድለት ከብርሃን ይወለዳልና ነው ብሎአል። ደግሞም የሥሉስ ቅዱስ ህልውናን በሚያጠቃልል ምሳሌ እንዲህ አድርጎ ገልጾአል።

ወለለባውያን ንክሥት ሎሙ እምነ ልብ ወመጽሐፍ ጎቡረ፡- ወንዌጥን ወንቤ እምነ መጽሐፍ ቃሉ ለእግዚአብሔር እስመ መጽሐፍ ቃሉ ለእግዚአብሔር ፈጣሪ ወውእቱ ከቡር ወየቦቢ እምልብ ዘፍጡር። ይቤ እግዚአብሔር ንግበር ሰብእ በከመ አምሳሊን አርአያን ወበዝ አጠየቀን ከመ ሰብእ አምሳላ ሥሉስ ቅዱስ እስመ ቦቱ ሠለስቱ ህላዌ ዘሥሉስ ለመንፈሱ ወአኮ ለሥጋሁ።

እስመ መንፈሱ ለሰብእ ሠለስቱ ልብ ወነቢብ ወሕይወት። ልብሰ ይወልድ ነቢብ፤ መለልብ ወእነቢብ ሕይወቶሙ መንፈስ። ወበእንተዝ ተሰምየት መንፈስ ለባዊተ ወነባቢተ፤ እስመ ይእቲ ሕይወተ ልብ ወነቢብ። ዝንቱ አምሳላ ሥሉስ ዘበአማን። ወአርአያሁ ዘሠዐለ እግዚአብሔር ሥሉስ ቅዱስ በውስተ ሰብእ ከመ ይኩን ዘይሬእያ በአዕይንተ ልቡ ወያእምር እምኔሃ ህላዌሁ ለእግዚአብሔር ወተዋሕዶቶ።

ልብሰ ወቃል አምሳላ አብ ወወልድ፤ ወቦሙ አሐዱ መንፈስ ወውእቱ ሕይወቶሙ ዘውእቱ አርአያሁ ለእግዚአብሔር ዘሠዐለ ውስተ አዳም ወኮነ ሰምዐ ከመ ወውእቱ አርአያሁ ወአምሳሊሁ ከመ ይነጽርዎ ፍጡራን ወያእምርዎ እምኔሃ።

ለአስተዋዮች ግን ልቡናንና መጽሐፍ በማስተባበር እንገልጻለን። መጽሐፍ ፈጣሪ የሚሆን የእግዚአብሔር ቃል ነውና ከፍጡር ልብም «አሳብም» ከፍ ከፍ ያለ ነውና፤ እንዲህ ብለንም ከመጽሐፍ እንጀምራለን። ሳዊሮስ ዘእስሙናይን ገጽ 152።

ይኸውም እግዚአብሔር ሰውን እንደ መልካችን በምሳሌያችን እንፍጠር አለ። በዚህም ለሰው ሦስትነትን የሚያሳይ ሦስት ህላዌ «አኗኗር» እንዳለው አስረዳን። ሦስትነቱም በመንፈሱ ነው እንጂ በሥጋው «በገላው» አይደለም።

ለሰው ያለው መንፈስ ልብና መናገር ሕይወት ተብሎ ሦስት ነውና፤ ስለዚህ የልብና የቃል ሕይወት ናትና መንፈስ ለባዊትና ነባቢት ተባለች፡- ይህ በእውነት የሥሉስ ቅዱስ ምሳሌ ነው። እግዚአብሔር ሥሉስ ቅዱስን በሰው ውስጥ የሣለበት መልኩ ነውና። ይህም ሰው በልቡ ዓይን የእግዚአብሔርን ህልውና መዋሐዱንም እያየ እንዲያውቅበት ያደረገ ነው።

ልብና ቃል ግን በአብና ወልድ ይመሰላሉ። ለእነርሱም ሕይወታቸው የሚሆን አንድ መንፈስ አላቸው። አዳም በመልኩና በምሳሌው እንደሆነ ምስክርነቱን ይሰጥ ዘንድ እርሱ የእግዚአብሔር ምሳሌ በአዳም ውስጥ የሥሉስ ቅዱስ ነው። ይኸውም ፍጡራን ያዩት ዘንድ በዚህ ምሳሌ ያውቁት ዘንድ ነው ሲል በምሳሌ በመጠቀም የሥሉስ ቅዱስን ህልውናን ለማብራራት ሲሞክር ይታያል።

ቁርሱስም ስለ ቃልና ሥጋ መዋሐድ በምሳሌ እንደሚከተለው አድርጎ ገልጿል።
ወአኮ ሎሙ ዘንአምን፤ አላ ለቅዱሳት መጻሕፍት እስመ ይትከህሉ ለፍቅረ ጊሩተ
እግዚአብሔር ረስዮ ርእስ ላዕለ አምጣ ትስብእት።

ወዘንቱ አስተጻደለ ራእዮ ለፍና ትስብእት ወከመ ሥዕል ይሥዕል ሎቱ። እስመ
በጽሐ በአርአያ እሳት ላዕለ ውስተ ገዳም ወይነድድ ላዕለ ዕፅ እሳት ወኢይውዲ፤
ወኢይትበላዕ። ወአንከረ ሙሴ በራዕይ እስመ ይሣተፍ ዕፅ ወእሳት በምጽአቱ ለእሳት
ይውዲ ወይትበላዕ ዕፅ አላ ባሕቱ በከመ እቤ ኮነ ንኩረ ራዕዩ። ወአስተርአየ በርደቱ
ከመ ይትከህል መለኮት ተደሚሮ ምስለ ትስብእት ዘእንበለ ሚጠት እስመ ኩሉ
ይትከህሉ ለእግዚአብሔር። ቄር. ገጽ 110።

ነገር ግን ቅዱሳት መጻሕፍትን እናምናለን እንጂ፤ ለእነርሱ ብለን እነርሱ የሚሉትን
የምናምን አይደለንም፤ ካለ በኋላ፡- ለእግዚአብሔር የቸርነትና ለፍቅሩ ራሱን ከሰውነት
ጋር ሊያመጣጥን ይቻለዋልና ነው።

ይህም የትስብእትን መንገድ ትርኢትን እንዲያንጸባርቅ ያደርገዋል። እንደ
ሥዕልም ይሥልለታል። በእሳት ምሳሌ በዕፅ ጳጦስ ላይ ሆኖ በምድረ በዳ፤ በዕፅ
ጳጦስም ላይ እሳቱ እየነደደ ቁጥቋጦው አይቃጠልም አይባላም። ሙሴም በዚሁ ራዕይ
ተደነቀ ዕንጨትና እሳት አንድ ላይ አይሆኑምና፤ ዕንጨት ወደ እሳት ከቀረበ
ይቃጠላልም ይበላልምና ነው።

ሙሴም በራዕዩ «ይህን በማየቱ» ተገረመ ተደነቀ። እንዳልሁትም የዚህ ራዕይ
እጅግ በጣም የተለየ ነው። በመዋረዱም መለኮቱ ያለመለወጥ ከሰውነት ጋር ተዋሕዶ
ለመታየት እንደሚቻል ተገለጸ። ሁሉን ለማድረግ ለእግዚአብሔር ይቻለዋልና» አለ።
ቁርሱስ ጳላድዮስ ገጽ 110። እንግዲህ ቃሉን በምሳሌ ለመውሰድና ለመግለጽ
የተሰጠውን ቅርፅ ከዚህ በላይ ስማቸውን በጠቀስናቸው ሊቃውንት ባቀረቡት ገለጻ
እንዴት እንደሆነ አየን።

በምዕራፍ 11 የሚገኙ የማስረጃ ምንጮች።

1. ድርሳን ቀዳማዊ ዘቅዱስ ሳዊሮስ ዘሀገረ እስመናይን ገጽ 141 ፃምድ 152።
2. ድርሳን ዘቅዱስ ሳዊሮስ ዘእስመናይን ገጽ 142 ፃምድ 2።
3. ሳዊሮስ ዘእስመናይን ገጽ 142።
4. ሳዊሮስ ዘእስመናይን ገጽ 143።
5. ድርሳን ዘቅዱስ ቁርሱስ ለጳላድዮስ ገጽ 110።
6. ቁርሱስ ጳላድዮስ 110።

ምዕራፍ አሥራ ሁለት።

መሠረቱ የእግዚአብሔር ጸጋ ለሰው የተሰጠ ክሥተት ጸሎት ነው።

በእግዚአብሔር ጸጋ ለሰው የተሰጠው፤ ሰውም እግዚአብሔርንና ፍቅሩን
ኃይሉንና ረድኤቱን ማዳኑንና ተስፋውን ቀጥታ የሚያይበትና የሚያገኝበት ወደ ላይ
ያንጋጠጠ የመንፈስ ዓይንና የተዘረጋ እጅ ጸሎት ነው።

ጸሎት ሲባል ልመና፣ ምልጃ፣ ምህላ «መለማመጥ» መጠየቅ፣ መሻትን መግለጽ፣ የማለት ፍች አለው። አዘክሮም ተመስጦም ይገኝበታል።

በዚህ ጽሑፍ አስቀድመን እንደ ገለጽን እግዚአብሔር የገዛ ራሱን ለማግኘት እንዲሾና እንዲፈልጉ በሰዎች ውስጥ የአእምሮ ግዴታን አስቀምጦላቸው እንደነበረ፤ የተገለጸበትን ሐተታ፤ አቅርቦን እንደነበረ የሚታወስ ነው።

ይሁን እንጂ፣ ሰዎች እርሱን እንዲሾና እንዲፈልጉት በብዙ መንገድ መገደዳቸውን ቢያውቁም፤ አግኝተዉት ፍላጎታቸው ምን እንደሆነ፤ ለችግራቸውም መፍትሔው ምን ያደርግላቸው ዘንድ እንደወደዱና እንደጠየቁት አላስታወቅንም ነበር።

እነሆም በዚህ ርእሰ ነገር ልናቀርበው የምንወደው ነጥብ፤ ይህን ሳንገልጸው ያቁየነውን ትምህርት ነው። ሰው እግዚአብሔርን ህላዌውን እንዲፈልግ፣ ፈልጎም እንዲያገኘው ተገድዶአል። ነገር ግን ለምንድን ነው የሚፈልገው? ተብሎ ቢጠየቅ፤ ሰው እግዚአብሔርን እንዲፈልገው የሚገደድበት ልዩ ልዩ ምክንያት ይኖራል። ከእነዚህ አንዱ፣ ሰው አንዳች ነገር ከእግዚአብሔር ለመውሰድ፣ ወይም ለመቀበል ወይም በአንዳች ነገር እንዲረዳው ይሻልና፤ ሊለምነው ወይም ሊጠይቀው ፈልጎ ነው የሚል መልስ ይቀርባል። ይህም ጸሎት ይባላል።

ሊቁ ቅዱስ ያሬድ በዚህ ድርሰቱ፡- «በአይቲ እንከ እረከቦ ይትረከብኑ እግዚአብሔር ይሰምዳኒ እግዚአብሔር ጸሎትየ»።

እግዚአብሔርን የት አገኘዋለሁ? በውኑ ይገኛልኛልን? ጸሎቱንስ ሰምቶ ይመልስልኛልን? በማለት እግዚአብሔርን ፈልጎ ለማግኘት የተገደደበትን ሁኔታ ገልጾአል። ጸመ ድን ዘኒቆዲሞስ፣ ዕዝል ዘሰኑይን ተመልከት፡- አዎን፣ ቅዱስ ያሬድ እግዚአብሔርን የፈለገበት ምክንያት አንዳች ነገር ከእግዚአብሔር እንዲያገኝ ስለሚፈልግ፤ እንዲለምነው ስለሚሻ መሆኑን ከመግለጽ አልተቋጠበም።

ስለዚህ ነው እግዚአብሔርን ለማግኘት እንዲችል ከሚረዱት ክሥተቶች አንዱ ሰው አንዳችን ነገር እንዲያገኝ ፈልጎ፣ እግዚአብሔርን ሲለምን፣ እግዚአብሔርም ሰው የለመነውን ልመናውን ወይም ጸሎቱን ሰምቶና ተቀብሎ ሲመልስለት፤ በዚያ ጊዜ ይኸው ልመናውን ሰምቶ የመለሰለት አምላክ፣ ያ ድርም የፈጠረው ፈጣሪውና ጠባቂው መሆኑን ያገኘና ይገነዘበዋል። በተሰማለት ጸሎቱና ጸሎቱን በሰማለት አምላክ እርግጠኛ ዕውቀት ይኖረዋል። አዎን፣ ጆሮን የተከለ አይሰማምን? ዓይንንስ የሠራ አያይምን? ዕውቀትንስ የሚያስተምረው እርሱ አይዘልፍምን? መዝ. 93/94/፥8፥9።

እነሆም ሕዝብ እሥራኤልን እግዚአብሔር እርሱ አምላክ ነው፤ እግዚአብሔር እርሱ አምላክ ነው ብለው እንዲጨሁ ያደረጋቸው ይኸው ሁኔታ ነው። 1ነገሥ. 18፥36-39።

እንዲሁም ሰው ወደ እግዚአብሔር እስኪጸልይና እስኪለምን ድረስ፣ አንዳችን ነገር ለምን ይሻል? ሳይሻ ሳይፈልግ ለምን ዝም አይልም? የሚል ጠያቂ ይኖራል።

ነገር ግን ይህን ሁኔታ ለማስተዋል የምንችለው ሰውን ለጸሎት ወይም ለልመና የሚገፋፉት ነገሮች እንዳሉ፤ ወይም ራሱ ሰው ለጸሎት የሚገፋፋበት ሁኔታ ይኖረው እንደሆነ፤ ከሥር መርምረን ስናውቅና ስንረዳ ነው። በዚሁ መሠረትም ቀጥለው ያሉትን ዝርዝር ሁኔታዎችንና በየድርሻቸው የሚያቀርቡዋቸውን መልእክቶች እንመልከት፡-

1ኛ፡ ሰው በፈጣሪው የተፈጠረ ፍጡር ነው።

2ኛ፡ ሰው በተፈጥሮው ደህ ነው።

3ኛ፡ ሰው ተጠቂና በአጥቂዎች ተጨናቂ ፍጡር ነው።

4ኛ፡ ሰው በመንፈሱ ፈጣሪውንና በጸጋው አትረፍርፎ የሰጠውን አምላካዊ ባለጸገነት ለማየት የሚናፍቅና እያመሰገነ ለመደሰት ልዩ የመጓጓት ስሜት ያለው ፍጡር ነው።

እነሆም እላይ ባቀረብናቸው በእነዚህ አርእስተ ነገሮች ካላቸው አስገዳጅ ሁኔታ የተነሣ፤ ሰው ለጸሎት ወይም ለልመናና ለምስጋና እንዴት እንደሚገፋፋ በሐተታ መልክ እያቀረብን እንመረምራለን።

1ኛ፡ ሰው በፈጣሪው የተፈጠረ ፍጡር ነው።

አዎን፡ ሰው በገዛ ራሱ ልምጣ ልፈጠር ብሎ ወደዚህ ዓለም የመጣ ሳይሆን፤ ፈጣሪው በግል አሳቡና ፈቃዱ እንደፈጠረው ያውቃል። መነሻና መድረሻውንም በፈጣሪው ዕቅድ ያለ እንጂ፤ በራሱ እጅ እንደሌለ ያውቃል። ጊዜውንና አኗኗሩንም የሚያውቀው የገዛ ራሱ ሳይሆን፤ ፈጣሪው ብቻ እንደሆነ ያውቃል። እንግዲህ ይህን ሁሉ ሲያይ፤ በዚህ ባለበት ሁኔታ ከዐዋቂ መሪውና ፈጣሪው እንዳልተለየ በእርሱም እንደሚኖር ተረድቶአልና፤ ስለዚህ በጸሎትና በአምልኮት ፈጣሪው ከሆነ ጌታ ተግባብቆ መኖር እንደሚያስፈልገው ያምናልና፤ እያመለከው ወደ እርሱም እየጸለየ ይኖራል። መዝ. 148። 149። ኢዮብ 10፡6-9። ኢሳ. 40፡11-28።

2ኛ፡ ሰው በተፈጥሮው ደህ ነው።

አዎን፡ ሰው በተፈጥሮው ደህ ነው። ስለዚህም ባለጸጋ ወደሆነው አምላኩ ልመናና ጸሎት እንዲያደርግ ይገደዳል።

ምናልባትም ሰው ደህ ነው ሊባል እንዴት ይቻላል? የሚሉ፤ ባገኝዋት ሀብትም ደህ ሊባሉ የማይፈልጉ፤ ከብራችን ተነካ የሚሉ ይኖራሉ። እኛም ሰው በተፈጥሮው ደህ ነው ስንል፤ መጽሐፍ ቅዱስ በሚሰጠው ትክክለኛ ተመርሆ ተከትለን መናገራችን ነው እንጂ፤ በዚህ ዓለም አገማመት አይደለም። በዚህ ዓለም አስተያየት ደህ የሚባል የማይሠራና ሠርቶ አንድን ነገር ለማግኘት ለማፍራት የማይችል፤ ከወላጆች የተወረሰ ሀብት ርስት፤ ቤት፤ ጥሪትና ንብረት የሌለውን ነው። ሀብታም ባለጸጋ የሚባለውም፤ በገዛ ራሱ ሠርቶ አፍርቶ ወይም ከሌላ ወርሶ ልብስ፤ ቤት፤ ንብረት፤ ገንዘብ፤ ጥሪት ያገኘና፤ በዚሁ ባለጸጋ ይባላል። የሌለው ደግሞ ደህ ያጣ የነጣ ይባላል። ይህም አባባል የዓለምና የሰው አስተሳሰብ ነው።

በመጽሐፍ ቅዱስ አባባል ግን፤ ሰው ደህ ሲባል፤ ጠቅላላውን ሰውና የሰው ሁለንትናን ሲመለከት የሚነገረው ነው። ይህንም ሐዋርያው ጳውሎስ ግልጽ በሆነ፤ ሰውም ሊያስተባብለው በማይችልበት እውነት አብራርቶታል።

ምንት ብክ ዘኢነሣእክ እምካልዕከ ወምንት ውእቱ ዘኢኮነ ውሁበ ለክ፡- በሌላ የግዕዝ መጽሐፍም፡- ብክኑ ዘኢነሣእክ እምካልዕከ ወእመ ዘብክ ነሣእክ እምካልዕከ፤ ለምንት፤ ትዜጋር ከመ ዘኢነሥክ፡- ከሌላ ያልወሰድኸው ምንድን ነው ያለህ? ለአንተ ያልተሰጠህ የትኛው ነው? ደግሞ፡ በሌላ ትርጉም፡- ከሌላ ያልወሰድኸው አለህን? ከሌላ የወሰድህ ከሆንህስ ምንም ነገር እንዳልተቀበለ ይመስል፤ እንዳልተቀበለ ወይም እንዳልወሰደ ሆነህ የምትጓደደው ለምንድን ነው? 1ቆሮ. 4፡7።

በዚሁ ገለጻ መሠረት ሰው ከእግዚአብሔር ያልወሰደው ምን ነገር አለው? ከእግዚአብሔር ያልተሰጠውና የራሱ ገንዘብ አድርጎ ያልተጠቀመበትስ ምን ነገር ይገኛል?

ስለዚህ የሰው ሁሉ ሕይወታዊ አቋም እንዲህ ከሆነ፤ ከዚህም ከእግዚአብሔር ተሰጥቶት ከተቀበለው ውጭ፤ ሰው በገዛ ራሱ ያገኘውና የሚያገኘው ነገር ከሌለ፤ በእውነትም የእግዚአብሔር ደሀ የሚባል ወይም ሊባል የሚገባ፤ ሰው ነው። ምክንያቱም ለሰው ያለው ሁሉ ተመፅዋች ሆኖ ከእግዚአብሔር አግኝቶታልና ነው።

ሰው በተፈጥሮ አቋሙ በነፍስ በሥጋ፤ በመንፈስ ህልው መሆኑ ሲታይ፤ በእነዚህ ህላዌያት ካለመኖር ወደመኖር ፈጥሮ አምጥቶ፤ አዋቅሮ ያቆመው ፈጣሪው እግዚአብሔር ነው እንጂ፤ ሰው በገዛ ራሱ ራሱን አላመጣም አላቆመም። ይህን ብቻም ሳይሆን፤ በእናቱ ማገፀን እሳይ በተጠቀሱት ህላዌያት ከተዋደደበት ጊዜ ጀምሮ፤ በመወለድ ወደዚህ ዓለም እስከወጣበት ድረስ፤ በጥንቃቄ ሲጠበቀውና ሲሥለው ቅርፅ ሲያወጣለት የነበረ ፈጣሪው ነው እንጂ፤ የገዛ ራሱ ሆነ ሌላ አይደለም። ወደዚህ ዓለም ከወጣና ከተወለደም በኋላ፤ ለገዛ ራሱ ምግብ፤ ስንቅና ልብስ ይዞ አልመጣም። ከእናቱ ጡቶች ወተት እንዲዘጋጅለት ያደረገም ያው ፈጣሪው ነው። እንደዚሁም ሁሉ እግዚአብሔር በወላጆቹ ላይ ኃይለኛ ፍቅር ስላሳደረገባቸው፤ ምንስ ክፉዎች ቢሆኑ፤ ሕፃኑን ልጃቸውን እንዲያነሡትና እንዲታቀፉት፤ እንዲመግቡትና እንዲያለብሱት፤ እንዲያጥቡትና ቂሻሻውን እንዲጠርጉለት፤ በአጠቃላይም አድጎ ራሱን ለማቆም እስኪበቃ ድረስ፤ እንዲጠነቀቁለትና እንዲንከባከቡት አድርጎአል።

መቼም ሰው ወዲያው እንደተወለደ የእንስሳት ያህል እንኳ፤ ራሱን አያቆምም። ከዚህ በተጠቀሱትና ባልተጠቀሱት ሁኔታዎች ሁሉ፤ ሰው ለራሱ በራሱ አንዳች ነገር ለማድረግ የማይችል እያንዳንድዋንም ነገር እግዚአብሔር ራሱ በተዘዋዋሪ መንገድም ፍቅርን በእነርሱ ላይ አሳድሮ በወከላቸው ወላጆች በኩል፤ በቸርነት ከሚደረግለት በቀር በሁለንተናው ደሀ ነው።

ስለ ሰው ሕይወታዊ ኑሮ ያየን እንደሆነም፡- ጤና፤ ልብስ፤ አየር፤ ምግብ፤ የሚጠግ፤ ውጋ፤ ብርሃን፤ መኖሪያ፤ ማረፊያ፤ ለሰው እንደሚያስፈልገው አስቀድሞ ዐውቆ ያዘጋጃለት፤ በሚኖርባት ምድር ያስቀመጠለት ከፈጣሪው በቀር ማነው? ሰው መቼም ይህን ያደረገ እርሱ ራሱ እንዳልሆነ ያውቃል።

ባጭሩ ከገዛ ራሱ ውጭ፤ ከመመፅወት በቀር፤ በገዛ ራሱ ያገኘው ኢምንት ነገር እንደሌለ ሰው በተፈጥሮ ሰብአዊነቱ፤ ደሀ መሆኑን ያውቃልና፤ በምንም አይመካም።

እንግዲህ መጽሐፍ ቅዱስ ሰውን ደሀ ሲል፤ በዓለማዊ አስተሳሰብ ገንዘብ ያለውን ሰው፤ ገንዘብ ከሌለው ሰው እያወዳደረ ደሀና ሀብታም በሚል አስተሳሰብ ሳይሆን፤ ስለ ጠቅላላው ሰው በተፈጥሮና በኑሮ ስላለው የደሀነት አቋም ነው የሚናገረው።

እነሆም የሰው የደሀነቱን መሠረት ከምን እስከ ምን እንደሆነ አየን። እንዲህም ከሆነ መለመን ግዴታው አይሆንምን? የሚለምነውስ ካለመኖር ወደመኖር አምጥቶ ያኖረውን፤ ፍጹም ባለጸጋ የሆነውን ፈጣሪውን እግዚአብሔርን አይደለምን? አዎን፤ የሰው ችግሩ ብዙ እንደመሆኑ፤ ደሀነቱም በሁሉም ረገድ እንደመሆኑ መጠን፤ ይህን ሁሉ ሊያቃልልለት የሚቻለው ፍጹም ባለጸጋ ለሆነና አስቦ ለፈጠረው ፈጣሪው እጁን ዘርግቶ መለመን፤ ወደ እርሱም መጸለይ፤ የተፈጥሮው ግዴታ ይሆናል። ምሳሌን ብንወስድ የወፎች ግልገሎች አፋቸውን ከፍተው ምግባቸውን ከወላጆቻቸው ለመቀበል እየተንጫፎ የሚጮሁት፤ ወላጆቻቸው ፈልገው ተፈላልገው ሲያመጡላቸው እንደሚቀበሉ ሁሉ፤ የሰው የተፈጥሮው ደሀነቱም እንደዚሁ መሆኑን ያስገነዝበዋልና ፈጣሪ አባቱ የሚሰጠውን እስኪቀበል በጸሎት መጮህ ተገቢው ይሆናል።

«ዓይነ ኩሉ ነፍስ ትሴፎ ኪያክ፤ አንተ ትሁቦሙ ሲሳየሙ በበጊዜሁ ትሰፍሕ የማንክ ወታዕግብ ለኩሉ እንስሳ ዘበሥርዓትክ። የነፍስ ሁሉ ዓይን አንተን ተስፋ

ታደርጋለች «ትጠባበቃለች» አንተም በየጊዜው ምግባቸውን ትሰጣቸዋለህ ቀኝህንም ዘርግተህ እንስሳትን ሁሉ በሥርዓትህ ታጠግባቸዋለህ»። መዝ. 103/104/÷27÷28። 146/147/÷9። እንግዲህ እየጮሁ ወይም እየጸለዩ መለመን ምሥጢሩ ይኸው አይደለምን?

3ኛ፡ ሰው ተጠቂና በአጥቂዎችም ተጨናቂ የሆነ ፍጡር ነው።

ጥቃት ምንድን ነው? ቢሉ፤ ጥቃት በሕይወትና ለሕይወት አስፈላጊ ነው ተብሎ በሚታመንበት ላይ የሚደርስ አደጋ ነው። ታዲያ በሰው ላይ ይህ አደጋ እንደምን ይደርሳል? ብለን ብንጠይቅ፤ ወደ ሰው የተፈጥሮ አቋም ማየት አስፈላጊ ይሆንና፤ በዚያ ላይ የሚደርሰውን ችግር ወደ መመልከት እንመራበታለን።

መጀመሪያ ነገር ሰው በሥጋ፡ በነፍስ፡ «በደመ ነፍስ» በመንፈስ ተዋድዶ ካለመኖር ወደመኖር የመጣ ሲሆን፤ በእነዚህ እግዚአብሔር በፈጠረለት ህላዌያቶቹ ላይ እየመጡ የሚያጠቁት ብዙ ጠላቶች አሉበት። 1ተሰ. 5÷23።

ሀ፡ በሥጋው የሚደርስበትን ጥቃት ያየን እንደሆን፤

ከሰው ውድቀት ወዲህ ምድር ስለ እርሱ በመረገምዋ እሾህንና አሜከላን አብቅላበታለች። እንስሳት አራዊት ከእርሱ ሸሽተው ወደ ዱር በመግባት ሄደውበታል። አንዳንዶቹም አደጋ ይጥሉበታል። በአዝመራውም ላይ በረዶ፡ ውርጭ፡ ድርቅ አንበጣ፡ ተምች፡ በድንገት እየመጡ የድካሙን ፍሬ እንዳይበላ ያጠፉበታል። ሰው በዚህ ሁሉ ይጠቃል። በሰውነቱ፡ በሽታ፡ ቊስል፡ ደዌ፡ ቸንፈር፡ ረሀብ፡ ጥም፡ እርዛት፡ ሌላም ሁሉ ጥቃት ያደርስበታል።

ለ፡ በነፍሱ «በደመ ነፍሱ» የሚደርስበት ጥቃት፤

ሰው በነፍሱ «በደመ ነፍሱ» ላይ የሚደርስበት ከባድ ጥቃት አለ። ለምሳሌ፡ ጎዘን፡ ጭንቀት፡ መከራ፡ ሥቃይ፡ ፍርሃት፡ ጎፍረት የመሳሰሉም አስጨናቂያች ነገሮች ይደርሱበታልና። እንደዚህ ያለ ሁኔታ በሚደርስበት ጊዜ፤ ሰው ራሱን እንኳ ለመግደል ለማጥፋት እስኪመኝ ድረስ ጥቃቱ ይሰማዋል።

ሐ፡ በመንፈሱም ደግሞ የሚደርስበት ጥቃት አለ።

ለምሳሌ፡- ሰው በራሱ ስሕተት ምክንያት የእግዚአብሔርን ክብር ማጣት፡ ከእግዚአብሔር ሕይወት መለየት፡ መላ ሰውነቱ በክፉት ተወርሮ ኃጢአትን ለመከላከል ሳይችል መቅረት፡ ሕግን ለመጠበቅ የማይችል ደካማ ሆኖ መገኘት፡ መንፈሱን ለመግደል ዘወትር እየተፈታተነ የሚያጠምዱትን ኃጢአተኛ ሥጋንና ዓለምን ሰይጣንን ሊቋቋማቸው እስከማይችል ድረስ ዐቅመ ቢስ ሆኖ በመገኘት፤ ቢቂጭም ያው ተጠቂ መሆኑን ብቻ ይገነዘባል።

ይኸውም ማለት የደረሰበት ችግርና ጭንቀት ሁሉ መፍትሔን የሚያገኝለት አምላኩንና ድሮም በዚህ ሰብአዊ አቋም ይገኝ ዘንድ ወደ የፈጠረውን ፈጣሪውን መለመን፡ ወደ እርሱም መጸለይና በእርሱም መማጠን ብቻ የሚያዋጣ መሆኑን፡ ከደረሰበት ችግርና ጭንቀት ተምሮና ተመርቶ ሊያውቅ ችሎአልና ነው።

እንዲያስ ሰው ለሚያደርገው ጸሎትና ልመና መሠረት የሆነለት፡ እግዚአብሔር ሰውን በልዩ ልዩ አኳኋን አስተምሮ ዞሮ ወደ እርሱ እንዲያይና፤ እጁን ወደ እርሱ እንዲዘረጋ ባደረገው የጸጋ ሥራ ሆኖ ይገኛል። ኢዮብ 42÷3÷4።

በዚሁ በጸሎት የጸጋ ሥራ ውስጥም ሰዎች በተቸገሩና በተጨነቁ ጊዜ፤ ፈጣሪያቸው፤ እነርሱን ፈጥሮ እንደማይጥላቸው፤ ሲቸገሩና ሲጨነቁም እያየ ችላ እንደማይላቸውና እንደማይተዋቸው የመረዳታቸው አለኝታ አለበት። ይህ አለኝታም ለሰዎች ትልቅ ዋስትና የሚሆን ሲጀመር ጀምሮ አፍቃሪና ሁሉን ቻይ ከሆነ ፈጣሪነቱ ጋር፤ ጠባቂነቱና መጋቢነቱ፤ ቸርነቱና ርኅራኄው፤ ፈጥኖ ደራሽነቱ ጭምር የተያያዘበት ሆኖ ስለሚገኝ፤ አስተማማኝነቱ ልብን የሚያረካና አጥጋቢነት ያለው ነው።

እንግዲህ በመጀመሪያ እንደገለጽነው፤ ጸሎት እግዚአብሔርንና ኃይሉን ከፈጣሪነቱ ጋር የተያያዘ ጠባቂነቱንና መጋቢነቱን ቸርነቱንና ርኅራኄውን አጠቃሉ የሚያስጨብጥ የጸጋ ሥራ ሆኖ ይታያል።

ከዚህም በላይ ሕያው እግዚአብሔር ሁሉን የሚችል የሚሳነው ነገር የሌለ እንደዚሁም ርኅራኄና መሐሪ የጸጋ አምላክ እንደመሆኑ፤ ከማይለወጥ ቃሉ የተነገረውን የተስፋ ቃል አስተማማኝ መሠረት አድርጎ፤ ለጸሎት እንዲደፋፈሩ በልባቸው ውስጥ ፈጠረላቸው። ይህም የተስፋ ቃል በመከራህ ቀን ጥራኝ እኔም እመልስሃለሁ። አንተም ታመስግነኛለህ መዝ. 49/50/15።

ለምኑ ይሰጣችኋል ፈልጉ ታገኛላችሁ፤ ደጅ ምቱ ይከፈላችኋል፤ የለመነ ሁሉ ይቀበላልና፤ የሚፈልገውም ያገኛል መዝሊያን ለሚያንኳኳ ይከፈላችኋል። ማቴ. 7/7/8። ወልድ እንዲከበር በስሜ የምትለምኑትን ሁሉ እኔ አደርገዋለሁ። ማናቸውንም ነገር በስሜ የምትለምኑትን ሁሉ እኔ አደርገዋለሁ። ዮሐ. 14/13/14።

ከእናንተ ሁለቱ በምድር በማናቸውም በምትለምኑት ነገር ሁሉ ቢስማሙ፤ በሰማያት ካለው ከአባቴ ዘንድ ይደረግላቸዋልና የመሳሰሉ ሁሉ ናቸው። ማቴ. 18/19።

እንደዚሁም በመሆኑ ጸሎት ከእግዚአብሔር ለሰው የተሰጠ ድርብ ጸጋ ሆኖ እናገኘዋለን። ድርብ ጸጋ መባሉም ሰው በራሱ ፍለጋ ብቻ ሳይሆን፤ ሊለወጥ በማይችል በእግዚአብሔር የጸጋና የተስፋ ቃል የተመሠረተ ሆኖ በመገኘቱ ነው። በዚህም መሠረት የሚጸልይ ሰው ልብ፤ የጸሎቱን መልስ እንደሚያገኝ ያምናል። እንደማያፍርም ይተማመናል። ስለዚህ ደግሞ በሚጸልይበት ጊዜ፤ በአንድ ጊዜ እግዚአብሔርንና ኃይሉን ያገኛል።

ይህ ሁሉ የክብሩ ብርሃን የሆነ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በሥጋ ተገልጾ የመሢሕነቱን ተግባር በዚህ ምድር ላይ ያከናውን በነበረ ጊዜ፤ ታይቶአል። በዚያ ጊዜ ለሰው ልጆች የጸሎት መልስ እንዴት እንደተገኘ ለማስታወስ ያህል ጥቂቶችን እንጠቅሳለን። ሰዎች በሥጋቸው በነፍሳቸው፤ በመንፈሳቸው የደረሰባቸውን ችግር ይዘው ወደ እርሱ፤ እጆቻቸውን ሲዘረጉ፤ ማንም አፍሮ የተመለሰ አልተገኘም፡-

1፡ በሥጋቸው ከደረሰባቸው ችግር ከመጡት አንዱ፡-

ሀ፡ ልጁን ከበሽታው እንዲያድንለት ኢየሱስን በእምነት የለመነ የመቶ አለቃ ኢየሱስ ልመናውን ተቀብሎ ልጁን አዳነለት። ማቴ. 8/13።

ለ፡ የዓለም ብርሃን አጥተው የተቸገሩ ዕጩኞች ማየትን ለመኑት፤ ዓይኖቻቸውን አበራላቸው። ማቴ. 20/30-34።

ሐ፡ ከልጁ ጋሪን እንዲያወጣለት ኢየሱስን አምኖ ለመነው፤ ኢየሱስም ጋኔትን ከልጁ ገሥዖ አወጣለት። ማር. 9/20-22።

መ፡ ለምጻሙ ሰው ኢየሱስ እንዲያነጻው ቢፈቅድ ከለምጹ ሊያነጻው እንደሚችል አምኖ ኢየሱስን ለመነው። ኢየሱስም ፈቅጃለሁ ንጻ አለውና፤ ከለምጹ በሽታው ነጻ።

2፡ ለምሳሌ፡- ያለመቋረጥ ደም ይፈሳት የነበረች ሴት፡ በእምነት ልብሱን ብትነካ ደምዋ ደረቀላት። አንድ ልጅዋ ሞቶባት ተጨንቃ ታዝንና ታለቅስ የነበረች ባልቴት፡ ልጅዋን አስነሣላት። የለምጹ ኃፍረት ያዋረዳቸው ሰዎች፤ ሌሎችም ሁሉ ወደ ኢየሱስ ቀርበው እንዲያድናቸው የለመኑት ሁሉ፡ አድኖ ፈውሶ ፍላጎታቸውን ፈጸመላቸው እንጂ፤ አፍረው አልተመለሱም። ሉቃ. 7፡12-15። ም. 5፡12-14። ም. 8፡25-27።

በመንፈሳቸው ተቸግረው፡ በኃጢአታቸው ተጨንቀው ወደ ኢየሱስ የቀረቡትና በእምነትም የለመኑት ሁሉ ፈጽሞ አዳናቸው። ኤፌ. 2፡8-10።

ለምሳሌ፡- ባለሽቶዋ ማርያም፡ ከጌታችን ጋር የተስቀለውን ወንበዴ፡ ዘኪያስ፡ ሌሎችንም ኃጢአተኞች የኃጢአትን ሥርየት እየሰጠ አዳናቸው።

በጠቅላላም በመንፈስ ለተቸገሩ ለተጨነቁት ሁሉ የገዛ ራሱን ቤዛ አድርጎ ራሱን በመስቀል ላይ አሳልፎ ሰጠና፤ ወደ እርሱ እየመጣ በእርሱ ላመነና ይቅርታን ለለመነ ሁሉ፡ እንዲድንና እንዳይጠፋ፤ የዘላለምን ሕይወት እንዲያገኝ አደረገ። ሉቃ. 7፡36-48። ም. 23፡43። ዮሐ. 3፡14-21።

ስለዚህ እንደዚህ ባለ ሁኔታ ልብን የሚሞላና የሚያስተማምን በአምላካዊ የተስፋ ቃል የተመሠረተ ጸሎት እግዚአብሔርንና ኃይሉን ፍቅሩን በጠቅላላ ሁለንተናውን የሚያስገኝና የሚያስጨብጥ የደስታ ምንጭ ነው።

4ኛ፡ ሰው በመንፈሱ ፈጣሪውንና ፈጣሪው በጸጋው አትረፍርፎ የሰጠውን አምላካዊን ባለጸግነት ለማየት የሚናፍቅና እያመሰገነ ለመደሰት ልዩ የመመገንን ስሜት ያለው ፍጡር ነው።

አስቀድማችሁ የእግዚአብሔርን መንግሥትና ጽድቅ ፈልጉ ይህ ሁሉ ይጨመርላችኋል። ማቴ. 6፡33።

ሰው ለምን ይጸልያል? ከሚል ጥያቄ የተነሣ በሐተታ መልክ መልስ ሆነው ከቀረቡት አርእስተ ነገሮች አንዱ ቀጥሎ የቀረበው ነው።

የዚህም ርእሰ ነገር ሰው ፈጣሪውን እግዚአብሔርንና በእግዚአብሔር ጸጋ የተሰጡትንና የተገለጹለትን አምላካዊውያን የባለጸግነት ስጦታዎችን ለማየት እየተመኘ በጉጉት የሚናፍቅ መሆኑ ነው። ይህም የመንፈስ ጸሎት ወይም ጸሎተ ሐልዮ «የተመስጦ ምስጋና» ይባላል። ይህ ዓይነቱ ጸሎት በአጭር ገለጻ የመንፈስ ጸሎት መባሉ፤ ሐዋርያ ጳውሎስ በመንፈስ ጸልዩ ሲል የገለጸው፡- ከመሠረቱም ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ እግዚአብሔር መንፈስ ነው፤ የሚሰግዱለትም በመንፈስና በእውነት ሊሰግዱለት ይገባል ሲል ያስገነዘበው፤ ቀዋሚ የጸሎት ዓይነት መመሪያ ነው። ኤፌ. 6፡18። ዮሐ. 4፡24። ይህ ማለት ምን ማለት እንደሆነ ከሥሩ ብናይ፡ ሰው በመንፈሱ ጌታ ፈጣሪውንና ከፈጣሪው የሚፈልቅለትን ችርነት በጽሞና የሚናፍቅ መሆኑን ነው የሚያሳየን።

ምክንያቱም ሰው በመንፈሱ በእግዚአብሔር መልክና ምሳሌ በጽድቅና በቅድስና አቋም የተፈጠረ በመሆኑ፤ መንፈሱ ከእግዚአብሔር ተለይታ ለመኖር አትወድም። በእርሱ ትኖራለች። በእርሱም ትንቀሳቀሳለችና ነው። ዮሐዋ. 17፡28። እግዚአብሔር

ይህን የመንፈስን ናፍቆት የገዛ ራሱ የፈጠረው እንደመሆኑ፤ የሰው መንፈስ እርሱን ዘወትር እንደምትናፍቅ ያውቃልና፤ ከእርስዋ ሊርቅና ሊለያት ፈቃዱ አይደለም። ዘፍጥ. 1፥27። ቂላስ. 3፥10።

ለምሳሌ፡- አዳምን ፈጥሮ በገነት ውስጥ ባስቀመጠው ጊዜ፤ እግዚአብሔር ራሱ እየመጣ ይጉበኘው እንደነበረ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ተገልጿል። አዳም እየተመላለሰ የሚጉበኘውን የእግዚአብሔርን ድምፅ እንኳ ለይቶ እስከ ማወቅ ድርሶ ነበር።

አዳምም አለ፤ በገነት ድምፅህን ሰማሁ ዘፍጥ. 3፥8-10። ሄኖክም አካሄዱን ከእግዚአብሔር ጋር ስላደረገ፤ አልተገኘም፤ እግዚአብሔር ወስዶታልና። ዘፍጥ. 5፥24።

አብርሃምም በቀትር ጊዜ፤ ከድንኳኑ ደጃፍ ተቀምጦ ሳለ፤ እግዚአብሔር በመምሬ ዐፀድ ዛፍ ተገለጠለት። ዓይኑን አነሣና እነሆም ሦስት ሰዎች በፊቱ ቆመው አየ። ባያቸውም ጊዜ ሊቀበላቸው ከድንኳኑ ደጃፍ ተነሥቶ ሮጠ። ወደ ምድርም ሰግዶ አቤቱ በፊትህስ ሞገስ አግኝቼ እንደሆነ፤ ባሪያህን አትለፈኝ ብዬ እለምንሃለሁ። አለ። ዘፍጥ. 18፥1-22።

ይስሐቅም በመሸ ጊዜ፤ በልቡ እያሰላሰለ ወደ ሚዳ ወጥቶ ነበር። ዘፍጥ. 24፥63። እነሆም በዚህ የሰው መንፈስ፤ እግዚአብሔርን መናፈቅዋንና እግዚአብሔርም ሊለያት አለመፍቀዱን አይተናል።

ንጉሡ ዳዊት መንፈስ አምላክዋን የመናፈቅዋ ሁኔታ፤ በተጠማች ምድረ በዳና የውኃን ምንጭ በሚናፍቅ ዋላ ይመስለዋል። «ነፍስየኔ ከመ ምድረ በድው ጸምዐተከ ፍጡነ ስምዔኔ እግዚአ ጋለፈት ነፍስየ ወኢትሚጥ ገጸከ እምኔየ። ነፍሴ እንደ ምድረ በዳ አንተን ተጠማች። አቤቱ ፈጥነህ ስማኝ ነፍሴ አልቃለችና ፊትህን ከእኔ አትመልስ»። መዝ. 142/143/፥6።

እንዲሁም ዳዊት ዋላ የውኃን ምንጭ እንደሚናፍቅ፤ እንዲሁ ነፍሴ አምላኬን እግዚአብሔርን ትናፍቃለች። ነፍሴ ወደ አንተ ወደ ሕያው አምላክ ተጠማች። መዝ. 41/42/፥2። መቼ እደርሳለሁ የአምላኪየንስ ፊት መቼ አያለሁ? መዝ. 41/42/፥2 አምላኬ አምላኬ ወደ አንተ እገመግሃለሁ ነፍሴ አንተን ተጠማች። መዝ. 62/63/፥1-4። ኢሳይያስም፡- ነፍሴ በሌሊት ትናፍቅሃለች፤ መንፈሴም በውስጤ ወደ አንተ ትገመግሃለች። አለ። ኢሳ. 26፥9።

በመኃልየ መኃልይ ዘሰለጥንም የቤተ እሥራኤል ወይም የቤተ ክርስቲያን ምሳሌ የሆነችው ሙሽራ ናፍቆትዋን ስትገልጽ፡- «አይቴ ትሬኢ ወአይቴ ትስክብ ጊዜ ቀትር ከመ ኢይኩን ዘአንጌጊ ውስተ መራዕየ ካልዓኒከ፡- ነፍሴ የወደደችህ ሆይ? ወዴት ትሰማራለህ በቀትር ጊዜስ ወዴት ታርፋለህ? እባክህን ንገረኝ። ስለምን ከባልንጀሮችህ መንጎች በኋላ ልቅበዝበዝ?» እንዳለች ተገልጦአል። መኃ. መኃ. 1፥7።

«ደግሞ አርአየኔ ገጸከ ወአስምዓኔ ቃለከ እስመ ቃለከ አዳም ወገጽከ ልሁይ። ፊትህን አሳየኝ፤ ቃልህንም አሰማኝ፤ ቃልህ ያማረ፤ ፊትህም የተዋበ ነውና» ብላለች። መኃ. መኃ. 2፥14። በግዕዙ።

ዳዊትና የእሥራኤል ሕዝብም እግዚአብሔርን የሚፈልግ ልብ ደስ ይበለው፤ እግዚአብሔርን ፈልጉት ትጸናላችሁ። ሁልጊዜ ፊትን ፈልጉ። እያሉ ይዘምሩና ያመሰግኑ ነበር። መዝ. 104/105/፥3፥4።

እንዲሁም «ገሥዝ ለእግዚአብሔር ወተሐዩ ነፍስከሙ» እግዚአብሔርን ፈልጉት ነፍሳችሁም በሕይወት ትኖራለች» አሉ።

እነሆም እስከ ክርስቶስ መምጣት ድረስ እግዚአብሔርን በፍጹም ልብ የሚፈልጉትና የሚሹት ሰዎች፤ በመንፈሳቸው ፊቱን ለማየት ለመሻት የቱን ያህል ይጓጉና ይናፍቁ እንደነበሩ፤ ከዚህ በላይ ከጠቀስናቸው ከመጽሐፍ ቅዱስ ማስረጃዎች ተመልክተናል።

ይሁን እንጂ በዚያ ዘመን፤ አንዳንድ በእግዚአብሔር ያመኑና እርሱን የሚወዱ ሰዎች በመንፈሳቸው ተበረታትተው የዚህን ያህል እግዚአብሔርን የሚፈልጉና የሚናፍቁ ቢገኙም፤ መላው የሰው ዘር እንደ እነዚያ ሰዎች ነበረ ለማለት አይቻልም።

መቼም ቢሆን እግዚአብሔርን ያየው የለም፤ ነገር ግን በአባቱ እቅፍ ያለ አንድ ልጅ እርሱ ተረከው «ገለጸው» ዮሐ. 1፥18።

እርግጥ ነው የሰው ሁሉ መንፈስ፤ አምላክዋን ከመፈለግ ፈጽማ ጨልማ ነበረች። ለማለት ባንደፍርም፤ በዚያ ጊዜ ሰው ችግር እንደነበረበት ግልጽና የታወቀ ነው። ሰው በኃጢአት ከወደቀበት ጊዜ ጀምሮ በሐዲስ ኪዳን ወልደ እግዚአብሔር ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በዚህ ዓለም ተገልጸ፤ ሰውን ከእግዚአብሔር ጋር የሚያስታርቅበትን፤ ከኃጢአቱም የሚያነጻበትን፤ በእግዚአብሔር እውነተኛ ፍርድም በቤዛነቱ የሚያጸድቅበትን ደሙን፤ በመስቀል ላይ አፍስሶ፤ መንፈስ ቅዱስንም ሰጥቶ፤ በቃለ ወንጌሉ፤ የሰውን መንፈስ እስካደሰበት ድረስ፤ እውነተኛና ጻድቅ ፈራጅ በሆነ እግዚአብሔር መካከልና፤ በኃጢአት በወደቀ ሰው መካከል ቅራኔ እንጂ መጣጣም እንዳልነበረ ግልጽ ነው። ይኸውም የሰው መንፈስ በሰው ላይ ከደረሰባት ውድቀት የተነሣ፤ ከሰይጣን ቊራኝነት፤ ከኃጢአተኛ ሥጋ ገገርነት፤ ከዓለም አታላይነት፤ የተደራረበ የጭቆና ተፅዕኖ ስለነበረባት፤ እግዚአብሔርን መናፈቅ መፈለግ የከብሩንም ፅውቀት ለማየት የሚያጓጓ መሻት ሁሉ በጣም ይከብዳት እንደ ነበረ ሊካድ አይቻልም።

በምዕራፍ 12 ላይ የሚገኙ ማስረጃዎች

1. ቅዱስ ያራድ ጸመ ድን ዘኒቆዲሞስ ዕዝል ዘሰኑይ።

ምዕራፍ አሥራ ሦስት።

ሰው ከሰማይ ካልተሰጠው በቀር አንዳች ሊያገኝ አይችልም።

ዮሐ. 3፥27።

ነገር ግን ሰው እላይ ከጠቀስናቸው ሰውን ከሚያስጨንቁ ኃይላት ሥልጣን፤ በእግዚአብሔር ምሕረትና ጸጋ ብቻ፤ በኢየሱስ ክርስቶስ ሥራ የተፈጸመውን ማዳን ከቅዱስ ወንጌሉ ሰምቶ በማመን ከተፈታና ነፃ ከወጣ በኋላ፤ ከእግዚአብሔር የኃጢአትን ይቅርታና የዘላለምን ሕይወት አግኝቶ፤ በኢየሱስ ክርስቶስ ቅዱስ መንፈስም፤ የራሱ መንፈስ ነፃ ወጥታለት ስለታደሰችለት፤ የእግዚአብሔር ፍቅርንና

የክብሩን ዕውቀት ባለጠግነት የሚሻና የሚፈልግ ለማየትም የሚጓጓና የሚናፍቅ ሆኖአል።

ይህም ብቻ አይደለም፤ እግዚአብሔርም ራሱን ለሰው ከመግለጡም በላይ፤ የመለኮቱን ሙላት ሁሉ በክርስቶስ በኩልና በመንፈሱ ለሰው አፍስሶለታልና፤ ሰው ለአባቡና ለእኔምሮው ከሚችለው በላይ እስኪሆንበት ድረስ፤ ስለ ተለገሠለት የጸጋው ብዛትና ስፋት እየተደነቀ እስከመኖር ደርሶአል። ኤፌ. 3፥18፤19።

ከዚህም የተነሣ እንደገና እግዚአብሔር ያደረገለትን ነገር ሁሉ ከመሠረቱ ሊመረምር፤ በናፍቆትም ሊያጣጥም በተዘክሮም ሊያተኩርባቸው ይይዛል።

ይኸውም እንደሚከተለው ነው።

- 1፥ እግዚአብሔር በኢየሱስ ክርስቶስ ደም እንዴት እንዳጸደቀው፡- ሮሜ 3፥23፤24።
- 2፥ እግዚአብሔር በክርስቶስ እንዴት እንደታረቀው፡- ሮሜ 5፥6-10። 2ቆሮ. 5፥18፤19።
- 3፥ እግዚአብሔር በክርስቶስ ያን ያህል ኃጢአቱን እንዴት ይቅር እንዳለለትና እንደተወለት፡- 1ዮሐ. 2፥1፤2፤12። 1ጢሞ. 1፥15።
- 4፥ እግዚአብሔር በክርስቶስ ከሰይጣንና ከኃጢአት ባርነት፤ ከዓለም ገዢነት፤ ከሕግ ከሣሽነት፤ ከገሃነም ጥፋት፤ ለራሱ ይሆንለት ዘንድ እንደተቤዠውና ነፃ እንዳወጣው፤ ዕብ. 2፥14። ዮሐ. 3፥5፤8።
- 5፥ ከጨለማ ሥልጣን አውጥቶ፤ ወደ ወደደው ወደ ልጁ መንግሥት ወስዶ እንዴት እንደተከለው፡- ቂላስ. 1፥13፤14።
- 6፥ ለመላእክት ያላስገዛውን ዓለም በክርስቶስ እንዴት ወራሽ ሊያደርገው እንዴት እንደወሰነ እያየ፤ የእግዚአብሔርን የፍቅርና የቸርነት የጸጋን ጣዕም በመናፈቅ ይመሰግናል። ዕብ. 2፥5-18።

መንፈስ ቅዱስ ለሰው በዚህ ብቻ ሳይሆን፤ ይህን ዕድል ያስገኘችለትን የኢየሱስ ክርስቶስ የቤዛነቱ አፈጻጸም መሥዋዕትነት፤ የታዛዥነቱንም ቊርባን አቀራረብ ያስተውል ዘንድ ከወንጌሉ ጸጋው እንዲያስታውስና ልብ ብሎ እንዲያተኩርበት ይመራዋል።

ስለዚህም በኢየሱስ ክርስቶስ የተሠራለትን ሥራና ትሩፋት ከሥር ከመነሻው ጀምሮ ሊመለከትና እርሱንም እያሰላሰለ በዓይነ ሕሊና ሊያይና ሊያስታውስ ይጀምራል፡- ይኸውም ከመሠረቱ የእግዚአብሔር ቃል ወልድ ከአብና ከመንፈስ ቅዱስ በህልውና በባሕርይ መለኮቱ አንድ ሆኖ ተተካክሎ ከዘለዓለም የኖረ ሲሆን፤ በመለኮታዊ ፍቅሩ ሰውን ያድን ዘንድ፤ ከሰማየ ሰማያት መውረዱን፤ በመንፈስ ቅዱስም ሥራ ከድንገል ማርያም የሰውን ሥጋ ለብሶ፤ የባሪያውን መልክ ወስዶ መወለዱን በመደነቅ ያስባል። ፊልጵ. 2፥6-11። ዕብ. 2፥1-3። ም. 2፥9-18።

ኢየሱስ ክርስቶስ በቤተ ልሔም በረት ከተወለደበት ጊዜ ጀምሮ በዚህ ዓለም ውስጥ ስለ እርሱ የተንገላታበትን፤ በትሕትና በየዋሃት ደካማ ሆኖ በመገኘት በመታዘዝ፤ በትዕግሥትና በመቻል፤ አሸናፊ ሆኖ ሳለ በመሸነፍ፤ ጻድቅ ሆኖ ሳለ፤ እንደ ኃጢአተኛ በመሆን፤ በተድላ መለኮት ከአብና ከመንፈስ ቅዱስ ተተካክሎ

የሚኖር ሲሆን፤ የገዛ ራሱን ለውርደት አቅርቦ የፈጸመውን አገልግሎት ያስታውሳል።
ሉቃ. 2፥1-20። ፊልጵ. 2፥6-11። 2ቆሮ. 8፥9።

እንደዚሁም ሰው፤ ኢየሱስ ክርስቶስ ንስሐ ለሚገቡ ኃጢአተኞች የተመደበውን የዮሐንስ ጥምቀት በዮሐንስ እጅ በዮርዳኖስ ወንዝ እስኪጠመቅ ድረስ፤ ጽድቅን ሁሉ ለመፈጸም ስለ ሰዎች ሁሉ ራሱን ዝቅ አድርጎ ለመጠመቅ መታዘዙን፤ ስለዚህም ደግሞ በመለኮታዊ ህልውና የሚገናዘበው መንፈስ ቅዱስ በራሱ ላይ ሆኖ፤ መሢሕነቱን እስኪያጸድቅለት፤ እግዚአብሔር አብም የምድህና ደስታዬን የማይብህ ልጄ አንተ ነህ ብሎ እስኪመሰክርለት ድረስ ለዓለም መድኃኒትና ጌታዋ፤ ንጉሥዋና አምላክዋ፤ ነቢይዋና ካህንዋ፤ እረኛዋም ይሆን ዘንድ ጽድቅን ወድሶ አመፅን መጥላቱን ያመለክታል። ከዚህም ጋር ወደ ምድረ በጻ ሄዶ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ጽሞ በጽኑ ረሀብ ላይ ሆኖ ሳለ፤ የሰይጣንን ፈተና በእግዚአብሔር ቃል ድል ማድረጉን አቅርቦ ይመለከታል። ማቴ. 3፥1-17። ም. 4፥11።

ጌታችን ስለ ሰው ሲል ከተያዘበት ሌሊት ጀምሮ በመስቀል ላይ ተሰቅሎ ነፍሱን እስከሰጠበትና በመቃብር ውስጥም እስከተቀበረበት ጊዜ ድረስ፤ የተቀበለውን መከራና ሥቃይ፤ ውርደትና የጥቃት፤ የሕማማትና የጭንቀት የጋር የጣር ጸዋትወ መከራ ሁሉ፤ ስለ ሰው ስለመሆኑና፤ ሰውንም ለማዳን በሚያበቃ ተግባር መሥዋዕትና ተቋርባን ሆኖ አሟልቶ እስኪፈጽም ድረስ የተቀበለለት መሆኑን ያሳስባል። ሉቃ. 22፥11። ም. 23 በሙሉ።

የእግዚአብሔር ማኅተም ሆኖ ከሰማይ የወረደና ለዓለም ሕይወት የተሰጠ የሕይወት ምግብና መጠጥ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሥጋዬን የሚበላና ደሜን የሚጠጣ ሁሉ በእኔ ይኖራል፤ እኔም በእርሱ እኖራለሁ። ሥጋዬን የበላና ደሜን የጠጣ የዘለዓለም ሕይወት አለው። ከእኔም ጋር አስነሣዋልሁ። ሥጋዬ በእውነት መብል ነው። ደሜም በእውነት መጠጥ ነው እያለ በመስቀል ላይ አቅርቦለታል። ሰውም በዚህም ይህን ስጦታ ምን ጊዜም እየተደነቀ በማስታወስ ይጠቀምበታል። ዮሐ. 6፥28-58።

የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ትንሣኤም በሞትና በመቃብር በሲኦል ላይ ተቃብሮ በሰይጣን በዓለም ላይ ለሰው ልጆችም አስፈርዳባቸው በነበረው በሕግ ፍርድ ላይ እንዴት ባለ ሥልጣናዊ ድል አነሣሥ እንደተፈጸመ እያስታወሰ፤ ከራሱ ሕይወት ጋር ያገናዝባል። ዮሐዋ. 2፥22-33። 1ኛ. ጴጥ. 3፥18-22።

ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ከሙታን ከተነሣ በኋላ፤ ወደ ሰማያት ዐርጎ፤ በአባቱ ዙፋን በኃይል ቀኝ ተቀምጦ ስለ ሞቱ ሕማም የክብርና የምስጋና ዘውድ ተቀዳጅቶ ታላቅ ሊቀ ካህናት ንጉሥ ነቢይና እረኛ «ጠባቂ» ጌታና አምላክ መድኃኒ መሆኑን አስተማምኖ በማጽደቅ የሰማይና የምድር ሥልጣን በእጁ መያዙን ሰው በፀጥታ ይመለከታል። በናፍቆትም ወደዚያው ይቀርባል። ዮሐዋ. 2፥33-36። ም. 17፥30፤ 31። ዕብ. 1፥3። ም. 9፥28።

መንፈስ ቅዱስ በኢየሱስ ክርስቶስ ሞት ትንሣኤና ዕርገት ለሰው ልጅ የተዘጋጀለትን የአዲስ ሕይወት አኗኗርን መሠረት እንዲያይ ገልጾለታል።

ዘለዓለማዊና ሕያው እንደመሆኑ መጠን ደግሞ የማይሞት፤ የማይጠፋ፤ የማይተኛ፤ የማያንቀላፋ፤ የማይደክም፤ የማይታመም፤ የማይዘነጋ፤ የማይረሳ፤ ችላ የማይል፤ የማይሰለች፤ ምን ጊዜም ለሰው የሚያዝንለትና የሚራራለት፤ ተግባሩ የሚያስብለት፤ ፈጥኖ የሚደርስለት፤ በአባቱ ዙፋን ቀኝ በሰማያት ላይ የተቀመጠ ሊቀ ካህናት ያለው መሆኑን ነው። ዕብ. 4፥14-16። ም. 7፥25-28።

እንደዚሁም ሁሉ ኢየሱስ ክርስቶስ ኃጢአት ሳይኖርበት፤ በሰው ያለ፤ ኃጢአተኛ ሥጋን ተመስሎ ኃጢአትን እንዲቀጣ፤ በመስቀል ላይ በተሰቀለ ጊዜ፤ ኃጢአተኛው ሰው ራሱ ከእርሱ ጋር አብሮት መሰቀሉን፤ ደግሞ ከእርሱ ጋርም ለኃጢአት መሞቱን በመቀጠር፤ ከኃጢአት አርነት መውጣቱን ማየቱ ነው።

እንደዚሁም ደግሞ ሰው በሕግ ከክርስቶስ ጋር በሞተ ጊዜ፤ ለኃጢአትና ለሰይጣን፤ ለዓለም በክርስቶስ ሥጋ ስለሞተባቸው እርሱንም ሊገዙት እስከማይችሉ ድረስ ድል መነሣታቸውን ይመለከታል። ሮሜ 7፥4-6። ገላ. 2፥19፤20። ም. 6፥14-16። ኢዮብ 3፥28፤29።

ዳግም ኢየሱስ ክርስቶስ ከሙታን በተነሣ ጊዜ፤ ከእርሱ ጋር የሞተውን ሰው አሁንም በዚያው አንድነት ከራሱ ጋር አስነሥቶ፤ አዲስ ሕይወት ሰጥቶ አዲስ ፍጥረት አዲስ ዘር አድርጎ፤ የእግዚአብሔር ልጅ የራሱ ወንድም፤ የራሱ አካልና ብልት ለመሆን አብቅቶት በፍቅርና በእምነት በተስፋ እንዳቆመው ያያል።

በዚህ ሁሉ የእግዚአብሔር ፍቅርና ጽድቅ የጥበቡና የኃይሉ ታላቅነት የክብሩና የክህሊነቱ ብርታት የበጎ ፈቃዱና የሥምረቱ ባለጸግነት እንዴት እንደሆነ ምን ያህሉንስ እንዳበዛለት እያየ በመገንዘብ በማድነቅ ያመሰግናል። 2ኢጥ. 1፥2፤3። ይሁዳ 22፤25። ቂላስ. 2፥1-3።

በጣም የሚያስደንቀው ነገር ደግሞ ዓለም ሊቀበለው የማይችል መንፈስ ቅዱስ በክርስቶስ ላመነ ሰው ከተሰጠ በኋላ፤ የሰውን ዓይነት ልቡና አብርቶለት፤ በእግዚአብሔር ፍቅርና ጸጋ ለሰው የተሰጡትን ሰማያዊ ያን የብልጽግና መዝገቦች ሁሉ፤ ዓለም ከመፈጠሩ አስቀድሞ፤ በኢየሱስ ክርስቶስ ተመድበውለት እንደነበሩ ብሩህ አድርጎ ሲገልጽለት መገኘቱ ነው። ይልቁንም ደግሞ የገዛ ራሱ መንፈስ ቅዱስ ለእነዚያ አምላካውያን ብልጽግናዎች፤ መያዣቸውና ማጎተማቸው ሆኖ ማረጋገጡ ነው። ኤፌ. 1፥13፤14። 2ቆሮ. 1፥21፤22።

ስለዚህ ሰው ከልዑል እግዚአብሔር ዘንድ በሰማያዊ ስፍራ ከዓለም ፍጥረት አስቀድሞ በኢየሱስ ክርስቶስ በመንፈሳዊ በረከት ሁሉ እንደተባረከ፡- ኤፌ. 1፥3፤12፤14፤ ቍጥር 17-19።

ምዕራፍ አሥራ አራት።

የተትረፈረፈ ስጦታ።

ደግሞ ሰው በኢየሱስ ክርስቶስ ነውር የሌለበትና ቅዱስ ይሆን ዘንድ በቅድስና ይቀደስ ዘንድ ከዓለም ፍጥረት አስቀድሞ እንደተመረጠ፡- ኤፌ. 1፥4።

እንደዚሁም ሁሉ ሰው በልጁ በኢየሱስ ክርስቶስ የልጅነትን መዝገብ አግኝቶ የእግዚአብሔር ልጅ የኢየሱስ ክርስቶስ ወንድም ይሆን ዘንድ አስቀድሞ እንደተወሰነ፡- ኤፌ. 1፥5፤6። ባገኘው የልጅነት መብትም በኩር በሆነለት በክርስቶስ የእግዚአብሔር ወራሽ የኢየሱስ ክርስቶስ ተወራራሽ ይሆን ዘንድ ርስትን እንደተቀበለ አረጋግጦአል። ሮሜ 8፥16፤18። ቍጥር 29።

የእግዚአብሔር ፈቃድ እንደወደደች ጸጋውን በጥበብና በአእምሮ በማስተዋል እንዳበዛለት፤ በዚህም የእግዚአብሔር የፈቃዱን ምሥጢር ባስታወቀው መሠረት በሰማይና በምድር ይደረግ ዘንድ ያለውን ፍጻሜ ሁሉ በክርስቶስ ለመጠቀል ሲሆን፤ እርሱም የክርስቶስ አካል ሆኖ ይገኝ ዘንድ እንደተመደበና፤ በዚህ እቅድ ውስጥ እርሱም ራሱ ተሳታፊ መሆኑን መገንዘብ እንዳለበት፡- ተገንዝቦአል። ቂላስ. 1፡19፡20። ኤፌ. 1፡10፡11።

እንደዚሁም ሁሉ ከመታወቅ ሁሉ የምትበልጠውን የክርስቶስን ፍቅር እንዲያውቅ፤ የዚህንም ስፋትና ርዝመት ከፍታና ጥልቀት እንዲረዳ ሆኖአል። ኤፌ. 3፡28፡29።

መንፈስ በሚሆን ጌታ ፊትም፤ እንደመስተዋት ከክብር ወደ ክብር እየተለወጠ ጌታን እንዲመስል፡- 2ቆሮ. 3፡17፡18። 1ቆሮ. 13፡12።

የክርስቶስ ሞት የራሱ ሞት እንደሆነ፤ የክርስቶስ ትንሣኤም የራሱ ትንሣኤ መሆኑን እየቁጠረ በአዲስ ሕይወት እንዲኖር እሙን እያደረገ፤ መንፈስ ቅዱስ በሕይወቱ አሳይቶታል፡- ሮሜ 6፡7-11።

ከዚህም ጋር ክርስቶስ በክብር ሲገለጥ ከእርሱ ጋር በሚገለጥበት ቀን፤ ይህን የተዋረደውን ሥጋውን የገዛ ራሱን ሥጋ አስመስሎ በማስነሣት በክብሩ እንደሚያቆመውና ኅዘን፤ ጭንቀት፤ መከራ፤ ሥቃይ በሌለበት በዘለዓለም ሕይወት እንደሚኖረው አስተማምኖ አስረድቶታል። ፊልጵ. 3፡20፡21። ዮሐ. 3፡1፡2። ራዕ. 21፡3፡4።

እነሆም በሐዲስ ኪዳን ያለ ሰው፤ ከዚህ በላይ የተገለጸ እንደዚሁም ሁሉ ያለ፤ ሰማያዊ ምሥጢር በመንፈስ ቅዱስ ገለጻ ከተገነዘበና ለዚሁም መያዣውና ማጎተሙ መንፈስ ቅዱስ ሆኖለት ካገኘ በኋላ፤ ምን ያስብና ይመኝ ይሆን? በብሉይ ኪዳን ዘመን የነበሩ የእምነት አበው የእግዚአብሔር መገለጽ የዚህን ያህል ሳያገኙ ምሥጢር ሆኖባቸው ሳለ፤ መንፈሳቸው ግን ተግታ በሌሊትና በማለዳ እግዚአብሔርንና ተግባሮቹን ስትፈልግ፤ ስትናፍቅ የቱን ያህል እንደተጣጣረች እናስታውሳለን። ታዲያ፡- የሐዲስ ኪዳን ዘመን ሰውማ በክርስቶስ የተከናወነለትንና በመንፈስ ቅዱስ ገላጭነት መያዣነት የተሰጠውን አምላካዊን የባለጸግነት ሙላት፤ በሚያይበት ጊዜ፤ የቱን ያህል ይጓጓና ይናፍቅ፤ የቱን ያህል በፍቅር በደስታ በምስጋና ይመሰጥ።

እርግጥ ሰው እግዚአብሔርን የት አገኘዋለሁ? ይገኛልኛልን? በውኑ ጸሎቴንስ ይሰማና ይመልስልኛልን? ሲል በፍላጎትም በመጠራጠርም ይጨነቅ እንደነበረ አስቀድመን የገለጽነውን ሐተታ እናስታውሳለን።

በዚያ ዘመን ከሥጋ ድካምና አስጨናቂዎችና ክፉዎች ከሆኑ ከጨለማ ኃይላት የተነሣ፤ የሰው መንፈስ ነቅታ ጠላቶችዋን ለመቋቋምና የምትፈልገውን አምላክዋን ለማግኘት ወደ እርሱም ፍጹም በሆነ ናፍቆትና መሻት ለመጠጋት ዐቅም ያጥራት እንደነበረ የታወቀ ነው። ኢሳ. 8፡22። መዝ. 142/143፡3፡4።

አሁን በሐዲስ ኪዳን ዘመን ግን እንደዚህ ያለ ችግርና እንቅፋት በሰው መንፈስ ፊት ተጋርጦ አይገኝም። ምክንያቱም በዚሁ በሐዲስ ኪዳን ዘመን፤ ሁሉ ከእርሱ፤ ሁሉ በእርሱ፤ ሁሉ ለእርሱ የፈጠረ፤ እግዚአብሔር ቃል ወልድ በአምላካዊ ፍቅሩ ወደዚህ ዓለም መጥቶ የሰውን ሥጋ ለብሶ ተገልጾአል። ይልቁንም በመስቀል ላይ ተሰቅሎ ሞቶ የሰይጣንን ሥራዎች ድል ነሥቶ ከሙታን ተነሥቶአል። ወደ ሰማያት ዐርጎ፤ መንፈስ ቅዱስን ወደዚህ ምድር ላይ ልኮ የእግዚአብሔርን የባለጸግነቱን

ምሥጢራት ለቤተ ክርስቲያን በግልጽ ሰጥቶአታል። ኤፌ. 1፥3-14። ም. 3፥3-6።
ሮሜ 16፥25-27።

ስለዚህም በክርስቶስ ያመነ ሰው እግዚአብሔርን የት አገኘዋለሁ? ጸሎቱንስ
ይሰማና ይመልስልኛልን? ብሎ በመጨነቅ የሚቸገር አይሆንም።

እግዚአብሔር ግልጽ በሆነ ክሥተት በቅዱስ መንፈሱ እግዚአብሔርን ለምትሻ
መንፈሱ ተገልጦአልና ነው። በአጠቃላይ ሲታይ፡- እነሆ፤ እግዚአብሔር አብ ዓለምን
ከመውደዱ የተነሣ፤ አንድያ ልጁን አሳልፎ ከሰጠለት ዮሐ. 3፥16። ሮሜ 8፥32።

እግዚአብሔር ወልድም፡- ለወዳጆቹ ራሱን አሳልፎ ከመስጠት ወዲያ የሚበልጥ
ፍቅር የለም ብሎ ራሱን ለሰው አሳልፎ ከሰጠለት፡- ዮሐ. 15፥13። ሮሜ 8፥34።

እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስም የባሕርይ ቃሉ የሆነ ወልድ ለጠላቶቹ አስኪሞት
ድረስ፤ ሰውን በወደደበት ፍቅር ሲሰማማና ለሰው የተሰጡትን አምላካውያን
ብልጽግናዎች በሰው ላይ ከማፍሰሱም ጋር መያዣቸው ከሆነለት፤ ምን የሚጎድል ነገር
አለ? ሮሜ 5፥5። ዮሐ. 16፥13-15።

ኢየሱስ አለ። የሚወደኝ ቢኖር ቃሌን ይጠብቃል፤ አባቴም ይወደዋል። ወደ
እርሱም እንመጣለን፤ በእርሱም ዘንድ መኖሪያ እናደርጋለን።

አብ በስሜ የሚልከው መንፈስ ቅዱስ የሆነው አጽናኝ እርሱ ሁሉን
ያስተምራችኋል። እኔም የነገርሁዎችሁን ሁሉ ያሳስባችኋል። ሰላምን እተውላችኋለሁ፤
ሰላሜን እሰጣችኋለሁ፤ እኔ የምሰጣችሁ ሰላም ዓለም እንደሚሰጥ አይደለም። ልባችሁ
አይታወክ፤ አይፍራም። ዮሐ. 14፥23፤25፤27።

የሰው መንፈስ ይህን ዓይን ያላየውን ጆሮ ያልሰማውን በሰው ልብም ያልታሰበውን
እግዚአብሔርን ለሚወዱት ያዘጋጀውን ፍጹም ክሥተት ተገልጾለት ካገኘች፤ ምን ትል
ይሆን? 1ቆሮ. 2፥6-8።

ይህን በጸሎት ሕሊና በአንክሮ በተዘክሮ ሆና በማሰብ፤ በማሰላሰል፤ አተኩራ
እየተመለከተች ተመስጦ በተመላ ናፍቆትና ደስታ ታመሰግነዋለች። ለአብ ለወልድ
ለመንፈስ ቅዱስ አንድ አምላክ ክብር ምስጋና ይሁን፤ ምን ጊዜም ለዘለዓለም አሜን።
ሃይ. አበ. እልመስጦአግያ ገጽ 29 ቍጥር 11፤12።

2ኛ፥ ታላቅ ክፍል።

«እግዚአብሔር ገባሬ ኩሉ ፍጥረታት ውእቱ ወውእቱ መዋዒ ኩሉ
መዓርግ ወሢመተ ኩሉ ህላዌ በሠለስቱ አካላት ፍጹመ መልክዕ ወገጽ
ነቢር ዲበ መንበረ ስብሐቲሁ ዘይእኅዝ ኩሉ»።
እግናጥዮስ ሃ አበ ገጽ 36 ክፍል 1 ቊጥር 2።

የትምህርተ መለኮትና የሰመ ህላዌያት ገለጻ።

በማንኛውም ምስጢረ ሥላሴና በምስጢረ ሥጋዊ የሚገኙ አሥራው ቃላት በዚሁ መጽሐፍ ገለጻ ተሰጥቶአቸው ተብራርተው ይገኛሉ፤ የእነዚህን መሠረታዊ አሳብ፥ ጠንቅቆ ለመረዳት በመጠኑም ቢሆን፤ ለትምህርተ መለኮት ማብራሪያ ጠቃሚ በመሆኑ፤ በቅጥነተ ልቡና ሆኖ መመርመር እንደሚያስፈልግ ሁሉም ይገነዘቡዋል።

እነዚህ ቃላት በሰዋሰው ሕገ ትምህርትና በትርጓሜ መጻሕፍት አባባል፥ በመተርጉማን ፈሊጥ፥ ነጥረው የወጡና ለትምህርተ መለኮትና ለእምነት ድንጋጌ፥ ቀዋምያን ምሳሌዎች ናቸው። እነሆም ልዑል እግዚአብሔር በአንድነትና በሦስትነት የሚጠራባቸው ስሞች ይኸውና፡-

የእግዚአብሔር ስሞች በመጽሐፍ ቅዱስ በየቦታው ተጽፈው ይገኛሉ።

1ኛ፥ የአንድነቱ ስሞች።

አምላክ፡- መዝ. 17/18/፥31።

መለኮት፡- ሮሜ 1፥20-22።

እግዚአብሔር «ኤልሻዳይ»፡- ዘፍጥ. 17።

እግዚእ እግዚአብሔር «ይሆዋህ»፡- ዘጸአ. 6፥3-8።

አዶናይ፡- ሕዝ. 7፥2፥5።

እግዚአ ፀባዖት «የሠራዊት አምላክ የሠራዊት ጌታ» ኢሳ. 6፥3።

እግዚአብሔር አምላክ፡- ዘፍጥ. 2፥4፥8።

ኤሌሄ «ኤሉሂም»፡- መዝ. 21/22/፥1። ማቴ. 27፥46።

በመጽሐፍ ቅዱስ ከተገለጹት እግዚአብሔር በአንድነቱ ከሚጠራባቸው ስሞች እነዚህን አቅርበናል። እነዚህ ከዚህ በላይ የተገለጹት በአንድነቱ የሚጠራባቸው ስሞች በዚሁ መጽሐፍ ህሉና መለኮት በሚል ርእስ ከተጻፈው ክፍል ታትተው ይገኛሉ።

2ኛ፥ የእግዚአብሔር የሦስትነቱ ስሞች።

ሀ. አብ፥ ወልድ፥ መንፈስ ቅዱስ፥ ማቴ. 28፥19፥20። ም. 3፥17።

ለ. ልብ፥ ቃል፥ እስትንፋስ፥ መዝ. 32/33/፥6፥11። ዮሐ. 1፥1-30።

ሐ. ወላዲ፥ አሥራፂ፥ ተወላዲ፥ ሠራፂ፥ መዝ. 2፥7። ም. 109/110/፥3።

እነዚህም ከዚህ በዝርዝር ያየናቸው ስሞች ሥላሴ በተዋሕዶ «ቅድስት ሥላሴ» ወይም ልዩ ሦስት ተብላ በምትታወቅ በአንዲት ልዩ ሦስትነት አቋም ተመድበው የሚገኙ ናቸው እንጂ፤ ከአንዲት ሦስትነት ውጭ የሚሄድ ወይም የሚገኙ አይደሉም። ከሦስትነቱ፥ በላይ የመባዛት አቋም የላቸውም። ስሞቹ ወላኝ የሆኑ ትምህርታውያንን ምስጢራት ቋጥረዋል።

ሀ. እነሆ፡- አብ፡ ወልድ፡ መንፈስ ቅዱስ፡ ተብለው በዚሁ የስሞቹ መጠሪያ ሲነገሩ፤
የአካላቱ አስማተ ጽንዕ የእግዚአብሔር አቃኒምን ያሳያሉ።

ለ. ልብ፡ ቃል፡ እስትንፋስ፡ ተብለው ሲነገሩ፤ የኩነታት ስሞችን ያሳያሉ።

ሐ. ይህም በዝርዝር ሲገለጽ፡-

1፡ ልብ፡ ልቡና ዕውቀት ማወቂያ አብን፤ ሲያመለክት ሲያሰማ በኩነት የሚነገር ነው። መዝ. 32/33፡11።

2፡ ቃል ንባብ ንግግር መናገሪያ ሆኖ ወልድን ሲያመለክት የሚነገር የኩነት ስም ነው። ዮሐ. 1፡1፡18።

3፡ እስትንፋስ ሕይወት ሕያው አድራጊ ሆኖ መንፈስ ቅዱስን እያመለከተና እያሰማ በኩነት ስሙ የሚነገር ነው። መዝ. 32/33፡6፡11። ዮሐ. 15፡16። ም. 14፡26።

መ. ደግሞ ወላዲ፡ አሥራዒ፡ ተወላዲ፡ ሠራዒ በመባሉ የተነገሩበት የአካላት ግብራትን «የአካላት የግብር ስሞችን» የሚያሳውቅ የግብር ስም ነው።

ይህም በዝርዝር ሲገለጽ፡-

ሀ. አብ ወላዲ አሥራዒ እንደሆነ ያሳያል።

ለ. ወልድ ተወላዲ እንደሆነ ያሳያል።

ሐ. መንፈስ ቅዱስ ሠራዒ እንደሆነ ያሳያል። እነሆም ስለዚህ በመጽሐፍ ቅዱስ ያለውን አባባል በሚከተለው ማየት ነው። መዝ 2፡7። ም. 109/110፡3። ዮሐ. 15፡26።

ይህ አባባል ደግሞ ጉልቶ የሚታየው በመጽሐፍ ቅዱስ ነው። ዮሐ. 5፡23፡25፡36። ም. 29፡38። ም. 14፡26። ማንኛውም ስም አቋሙ ተመርምሮ የተወሰነበት ይዘት አለው።

ይኸውና እነዚህ በየረድፉ ሆነው እዚያ ላይ በዝርዝር ሲቀርቡ ያየናቸው ስሞች ስለ አንዱ እግዚአብሔር ህላዌ መለኮትና ስለ ቅድስት ሥላሴ ወይም ስለ ልዩ ሦስትነት መታወቅ የተነገሩ ሆነው እናገኛቸዋለን።

እንደዚህ ሆነው ከመገኘታቸው የተነሣም፤ ወላኝ የሆነ እውስጣቸው ተቋጥሮባቸው የሚገኝ ትምህርታዊ ምሥጢርን ከማስገንዘባቸው በላይ፤ ይህንኑ በገዛ ራሳቸው እየጠቁሙ በማመልከትና በማንጸባረቅ ሲያሳዩ ተገኝተዋል።

እነሆም ይህ መንጸባረቅ ነው የትምህርተ መለኮትን ሊቃውንት ወደ ራሱ ስቦ እንዲያተኩሩበትና ተመርሆም እንዲያገኙበት የረዳቸውና ያነቃቃቸው።

ከዚህ አስቀድመን እንደገለጽን፤ የትምህርተ መለኮት ሊቃውንት ትምህርቱ ሆነ የመራቀቅ ስልቱ በየአግባቡና በየፈርጁ ለይተው ለመገንዘብና ለመረዳት ከዚያም አልፈው ለተከታዮቻቸው እየተነተኑ ለማስረዳት ይቻላቸው እንዳልነበረ በእርግጥ የሚያጠራጥር አይደለም።

ይሁንና ልዑል እግዚአብሔር በአንድ ህላዌ መለኮቱ የሚጠራባቸውን ስሞች እንደዚሁም በሥላሴነቱ የሚጠራባቸው የሥሉስ ቅዱስነቱን ስሞች የራሱ እስትንፋስ በሆነ መጽሐፍ ቅዱስ፤ በቅድሚያ እንዲሰፍሩ በማድረጉ፤ ዳግም በመጽሐፍ ቅዱስ፤ የሰፈሩና የተገለጹ እግዚአብሔራውያን ስሞች የትምህርተ መለኮቱን ምሥጢራት ወላኝ

በሆነ ትርኢት በማንጸባረቅ እንዲገኙ በማድረጉ ለትምህርተ መለኮት ሊቃውንት አእምሮ ከፍ ያለ ክሥተት በጸጋው ሰጥቶአቸዋል።

ይኸውም እነዚህ ከመጽሐፍ ቅዱስ የተገኙ ልዩ ልዩ ሰዎች ከገዛ ራሳቸው እያንጸባረቁ ትምህርታውያን ምሥጢራትን እንዴት እንደሚያሳዩ እዚህ ለመመልከት እንችላለንና ነው።

1ኛ፡ እግዚአብሔር በአንድ ህላዌ መለኮት አንድ እንደሆነ ጸንቶ መኖሩን ነው።

2ኛ፡ ሥላሴም በሦስትነቱ አቋም ጸንተው መኖራቸው ነው። ይህም በዝርዝር ሲነገር፡-

ሀ. አብ፡ ወልድ፡ መንፈስ ቅዱስ፡ የተባሉ የአካላት ሰዎች በአካላት ስምነታቸው ጸንተው መገኘታቸው።

ለ. ልብ፡ ቃል፡ እስትንፋስ፡ የተባሉ የኩነታት ሰዎችም በኩነታት ስሞቻቸው ጸንተው መገኘታቸው።

ሐ. ወላዲ፡ አሥራ፯፡ ተወላዲ፡ ሠራ፯ በመባል የሚጠሩ የአካላት ግብራት ሰዎችም በአካላት ግብራት ስሞቻቸው ጸንተው መገኘታቸው።

እንግዲህ በዚሁ ረገድ ነው የሰዎቹ አቋም በየመልኩና በየወገኑ በአግባብ በአግባቡ ተለይቶ የሚታወቅበት ስልታዊ ተመርሆ ለትምህርተ መለኮት ሊቃውንት የተከሠተላቸው። እነሆ በመጽሐፍ ቅዱስ ተጽፈው በተገኙ እግዚአብሔር በአንድነቱ በሚጠራባቸው የህላዌ መለኮቱ ሰዎችና ምሥጢራዊ አቋማቸው አንጸባርቀው በሚያሳዩ በቅድስት ሥላሴ ሰዎች እንደሆነ፤ በማያጠራጥር እውነት ታወቀ።

ስለዚህ ይህንን ታላቁን ምሥጢር ከገዛ ራሱ ለሰው ልጆች እንዲገለጽ ፈቃዱ ለሆነ ለልዑል አምላካችን ክብር ምስጋና እናቀርብለታለን።

በአንጻሩ ወዳለው ብናተኩር ደግሞ የፊተኞች ሆኑ የኋለኞቹ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት የሚያስደንቃቸውን ድርሻ ሊያበረክቱ ይችሉ ዘንድ የተጠቀሙበት ጸጋ እንዳገኙ ልናይ እንችላለን። ይኸውም በዚሁ ረገድ የተሰማሩ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት መጀመሪያ ነገር ጸጋ ለትሑታን እንደሚሰጥ ዐውቀው ራሳቸውን ዝቅ ዝቅ አድርገው ለመንፈስ ቅዱስ መታዘዛቸውና ማቴ. 5፡3፤8። ዮሐ. 14፡26። ራዕ. 3፡8፤9።

ከዚያም ቀጥለው ከእግዚአብሔር የተተነፈሰውን መጽሐፍ ቅዱስን ለማንበብ ጊዜያቸውን ሁሉ መሠዋታቸው። 1ጢሞ. 3፡15-17። ማንበብን ብቻ ሳይሆን ጌታ ከመጻሕፍት ውስጥ ያለውን መርምሩ ብሎ በተናገረው መሠረት መጻሕፍትን ጠልቀው በመመርመር የቃሉን ውስጣዊ ጠባይና አባባል ለመረዳት መፈለጋቸው፤ ምሥጢሩንም ከመንፈስ ቅዱስ ለመቀበል መጓጓታቸው፤ ባጭሩ ከዚህ ሁሉ ልባቸውን ከፍተው በጽኑ ፍላጎትና አሠሣ ለማግኘት መዘጋጀታቸው ነው። ዮሐ. 5፡39።

እነሆም ለቤተ ክርስቲያን አበው የምሥጢሩ ኃይል ቃል በየወገኑና በየመልኩ በአግባብ በአግባቡ እንደሚሄድ የሚያስችል ተመርሆ፤ ተገልጾ ሊከሠትላቸው የቻለ፤ እነርሱም በዚሁ ሁኔታ ላይ በመገኘታቸው እንደሆነ ጥርጥር የለውም።

እንግዲህ እነዚህ አባት ሊቃውንት እዚህ ላይ ቆመውና እርሱን ተመርኩዘው ነው ምሥጢራውያን ክሥተቶችን ከህልውና መለኮት ከቅድስት ሥላሴ ሰዎች ሲያንጸባርቁ ያዩአቸውና በመሠረቱም አምልተው አስፍተው ለማብራራት የቻሉ።

ይኸውም ስም ሁሉ ምድቡ ከየት እንደሆነ፤ ህላዌው ወይም አቋሙ መልኩ ሆነ ይዘቱ እንዴት እንደሆነ፤ ተለይቶ የሚታወቀው በተመርሆ ልቡናዊ ተጠንቶና ተጠንቅቆ በሚገኝ በስመ ህላዌያት ወይም በአውታረ ስም መሆኑን ማሳወቃቸው ነው።

በትምህርተ መለኮት ረገድ ስለ ስሞች የተጠናና የተጠናቀቀ አቋም እንዳለ ካወቃን ዘንድ፤ የሚያሻማውን ሁኔታ ለይተን ለመረዳት እንድንችል፤ የትምህርተ ሰዋሰውን ይዞታ እዚህ ዘንድ አቅርቦን ብናነጻጽር፤ ጠቃሚ ይመስለናል። በትምህርተ ሰዋሰው በተለይም በአዲስ ሥርዓት በተዘጋጀው በአማርኛ ትምህርተ ሰዋሰው፡-

ስሞች የሆኑት ሁሉ በአምስት የስም ዓይነቶች ተመድበዋል።

እነርሱም፡-

1ኛ፡ የተጸውዖ ስም፡-

2ኛ፡ የወል ስም፡-

3ኛ፡ የጥቅል ስም፡-

4ኛ፡ የቁሳቁስ ስም፡-

5ኛ፡ የነገር ወይም የግብር ስም ተብለው ተሰይመዋል።

ያማርኛ ሰዋሰው ከብላታ መርሰዔ ኀዘን ወ/ ቂርቆስ ገጽ 21-25 ተመልከት።

እንግዲህ እነዚህ ስሞች በሰዋሰው ትምህርት በተመደቡበት በአምስት የስም ዓይነቶች ይዞታቸው የሰዋሰው ትምህርት ሙያን አጠናቅቀው ለማስረዳት በብቃት እንደሚያስችሉ የተረጋገጠ ነው።

ስለሆነም ከትምህርተ መለኮት መተርጉማንና ሊቃውንት ዘንድ የሚፈለገው ከዚህ ዓይነቱ ሰዋሰዊ የስሞች ምደባ የተለየ አቋም ያለው መንገድ እንደሆነ ግልጽ ነው።

አስረጅ፡-

1. እልመስጦአግያ ገጽ 29 ቍጥር 11፤ 12።

2. የትምህርተ መለኮትና የስመ ህላዌያት ገለጻ።

3. ሃይ. አበ. ጎርጎርዮስ ገባሬ መንክራት ኤጲስ ቆጶስ ዘቂዛርያ ወቀጶዶቲያ።

4. መጽሐፈ ሰዋሰው በአማርኛ ከብላታ መርሰዔ ኀዘን ወልደ ቂርቆስ። ገጽ 21-25።

ስሞች ወላኝ የሆነ ትምህርታዊ ምሥጢር ቋጥረዋል፤ ማንኛውም ስም አቋሙ ተመርምሮ የተወሰነበት ይዘት አለው።

የትምህርተ መለኮት ምሥጢርን ጠንቅቀው በገባቸው መጠንም አቋሙን ዐውቀው ሊያስረዱ፤ ጸጋ ባገኙ መተርጉማን መምህራን ዘንድ፤ ማንኛውም የትምህርተ መለኮት ስም አቋሙ «ህሉናው» ተመርምሮ በተለያዩ ይዘቱ ተገልጻና ተለይቶ የሚታወቅባቸው የስም አበጋዞች አሉ።

እነርሱም አብነታዊና ምሥጢራዊ ስያሜያቸውን ለመግለጽ በሚያመች ስመ ህላዌያት «አውታረ ስም» በሚያስኝ አጠቃላይ ስያሜ እየተጠሩ የሚነገሩ ናቸው።

ይህም የታወቅ ዘንድ ሐዋርያትን ተከትለው ከተነሡት ከመጀመሪያዎቹ የቤተ ክርስቲያን አበው አንዱ ታላቁ ሊቅ ገባሬ መንክራት ጎርጎርዮስ ስለ ስሞች

መሠረታውያን አባባሎችና ስለ ወላጅነታቸው እየለየ ሲያብራራ፤ መመሪያን ሲያወጣ እንመለከታለን።

«አእምሮ ኩሉ ግብረ እምሠለስቱ ግብራት ዘውእቶሙ አስማት። ወውእቱ ፍጥረት ወስም ወዘመድ፤ ዘይትበህል ሰብእ ወገብር ወመጋቢ። ሰብእስ በእንተ ፍጥረት ጠባይዲሁ ወገብርኒ በእንተ ግብርናቲሁ፤ ወመጋቢኒ በእንተ ስም ዘተሰምየ።»

ወናሁ ንቢ በእንተ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ። ወአኮ እሉ አስማት ዘቦኡ ላዕሌሆሙ ድገረ። አላ እሙንቱ አካላት ወብሂለ ሰብእኒ አኮ ውእቱ ስም፤ ዳዕሙ ውእቱ ፍጥረቱ። እስመ ለኩሉሙ ሰብእ ቦሙ አሐዱ ስም ለለአሐዱ አሐዱ እምኒሆሙ። እሉ እሙንቱ አዳም አብርሃም ይስሐቅ ወያዕቆብ።

ወዐቃኒመ እግዚአብሔርስ እሙንቱ አስማት ወአስማትኒ እሙንቱ ዐቃኒም። እስመ ትርጓሜሁ ለዐቃኒም አካላት ጽኑዓን ወቀዋምያን፤ ፍጹማን ገጽ ወመልክዕ ብሂል። ወሥሉስ ቅዱስ ይሰመዩ እሉንተ አስማተ ጽኑዓን።

ትርጓሜውም፡- ከሦስት አካላት ያለውን ግብር ሁሉ በሦስት ግብራት ዕወቅ። እነዚህም ፍጥረት ስም ዘመድ የሚባሉ ስሞች ናቸው። ፍጥረት የሚባለው ሰብእ «ሰው» መባል፤ ስም የተባለውም መጋቢ «ሹም» መባል ነው።

ሰብእ «ሰው» መባሉ በተፈጥሮው ጠባዩ መገኘት ነው። አገልጋይ መባሉ ስለ ተገኝነቱ ወይም ተገዥ ስለሆነ ነው። መጋቢ መባሉም ስለተሾመ ነው። ሰው ስለ አካሉ መገኘት ሰብእ «ሰው» እንደተባለ፤ ሥላሴ ስለ አካላቸው ህላዌ አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስ ይባላሉ። ሰብእ «ሰው» ስለተገዛ ገብር ስለተሾመም መጋቢ እንዲባል፤ አብ ስለ ወለደ ወላዲ፤ ወልድ ስለተወለደ ተወላዲ፤ መንፈስ ቅዱስም ስለ ሠረፀ ሠራጺ እንላለን።

እነዚህ ስሞች አካላት ሲኖሩ የኖሩ ናቸው እንጂ፤ ኖረው ኖረው በኋላ የወጡላቸው ስሞች አይደሉም። ሰው «ሰብእ» መባል በተፈጥሮ የወጣለት ስም ወይም የተፈጥሮ ስም ነው እንጂ፤ በኋላ የወጣለት ስም አይደለም።

ለሰዎች ሁሉ እያንዳንዳቸው የሚጠሩበት በኋላ የወጣላቸው ስም አለና። ይህም አዳም አብርሃም ይስሐቅ ያዕቆብ እንደተባለው ያለ ነው።

የእግዚአብሔር ዐቃኒም ግን አስማት ናቸው። አስማትም አቃኒም ናቸው። የአቃኒም ትርጓሜው በመልክና በገጽ ፍጹማን ሆነው ጸንተው የሚኖሩ አካላት ማለት ነውና። ልዩ ሦስት የሚሆኑ አካላት ጸንተው በሚኖሩ በእነዚህ ስሞች ይጠራሉ» ብሉአል።

ሊቁ በዚሁ በምሳሌ ባቀረበው ገለጻው፤ ሁለት መሠረታውያን አውታረ ስሞችን ወይም ስመ ህላዌያትን ከነአገባባቸው አትቶ በሚገባ አሳይቶአል።

1ኛ፡ ሰው የመባል ስም የተፈጥሮ ስም እንጂ፤ የተጸውያ ስም ወይም ገብር ወይም መጋቢ አገልጋይ ወይም ሹም ተብለው እንደሚሰየሙ ስሞች እንዳልሆነ በመግለጽ ማስረጃ አድርጎ ካቀረበ በኋላ፤ በዚሁ ምሳሌ አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስ ተብለው የሚጠሩ ስሞች አቃኒመ እግዚአብሔር ይኸውም ዘለዓለማውያን የሥላሴ አስማተ ጽንዕ አስማተ አካላት መሆናቸውን አሳይቶበታል።

2ኛ፡ ሰዎች በተፈጥሮአቸው ሰው ሆነው ከተገኙ በኋላ፤ አገልጋይ ወይም መጋቢ «ሹም» የሚያሰኝ የሥራ ስም ተሰጥቶአቸው በግብር ስማቸው በሚጠሩበት ምሳሌ

ሥላሴ ወላዲ አሥራ፲፤ ተወላዲት ሠራ፲ በሚያሰኝ በአካላት ግብራት ስም እንደሚጠሩ በመግለጽ የአውታረ ስሞችን ስመ ህላዌያትን ቀዋሚ መሠረትን አስቀምጦአል።

ይህም የኢትዮጵያ አበው መምህራን በምሥጢረ ሥላሴ ትምህርት ሦስትነትን ሲገልጹ በአካል ስም፣ በግብር ስም እያሉ አትተው ለሚያስረዱበት መሠረት ነው። ሃይ አበ ጎርጎርዮስ ገባራ መንክራት ገጽ 39 ክፍል 1 ቁጥር 2-6።

በሌላ ስፍራም በባሕርይ የሚጠሩበት ስም አለ። በአካል የሚጠሩበት ስም አለ። በግብርም የሚጠሩበት ስም አለ። በባሕርይ የሚጠሩበት ስም ለአካልና ለግብር፣ በአካል የሚጠሩበትን ስም ለግብር፣ በግብር የሚጠሩበትን ስም ለባሕርይና ለአካል ሰጥተው ቢናገሩ፣ የአንድነታቸውን የሦስትነታቸውን ምሥጢር ፈራሽ እንዲሆን ያደርገዋል ብለዋል። አለቃ ጎሩይ ፍኖተ እግዚአብሔር ገጽ 25፤ 26 አንቀጽ 4።

በዚህ ብቻ ሳይወሰኑ፣ የእነዚህ ስሞች ምሥጢራዊ አቋማቸውን አለማወቅ ከብዙ ስሕተት እንደሚያደርስ እያስጠነቀቀ፣ እነርሱን ጠንቅቆና ለይቶ ማወቅ ለምስጢረ ሥላሴ ትምህርት አስፈላጊና ጠቃሚ መሆኑን መግለጻቸው ሊዘነጋ የማይገባ ነው።

ለምሳሌ ሊቁ አለቃ ጎሩይ ፈንታ፣ ፍኖተ እግዚአብሔር በሚባል መጽሐፋቸው ሥላሴ በባሕርይና በባሕርይ ግብር፣ በአካልና በአካል ግብር የሚጠሩበትን በአካል ግብር ከሚጠሩበት፣ በባሕርይ ግብር ከሚጠሩበት እያቀላቀልህ እንዳትቸገር ይህንን በትጥነት ሕሊና ሆነህ አስተውል ብለዋል። አለቃ ጎሩይ ፈንታ አንቀጽ 4 ገጽ 30።

በትምህርተ መለኮት ረገድ የእነዚህን ስሞችን ምሥጢር አቋም ጠንቅቆ መረዳት የቱን ያህል አስፈላጊነት እንዳለው መገለጹን አየን።

ስመ ህላዌያት ወይም አውታረ ስም።

ይህ በዚህ እንዳለም በአጠቃላይ ሁኔታ ስመ ህላዌያት ወይም አውታረ ስመ በመባል የሚነገሩትን የስም አበጋዞች ከዚህ ቀጥለን በዝርዝር እንዲቀርቡ አድርገናልና እነርሱን መመልከት ነው።

1+ ባሕርይ	8+ ምክንያት
2+ ግብረ ባሕርይ	9+ አካል ቅንም ቅነም፣ አቃኒም መልክዕ ገጽ
3+ ጠባይዕ «ጠባይዐት»	10+ ግብር የአካላት ግብር ስሞች
4+ ህሉና	11+ ኩነታት ኩነት
5+ ህላዌ	12+ አርአያ ራዕይ መልክዕ
6+ ህልውና	13+ ዕሪና
7+ መለኮት	14+ ተዋሕዶ

ህሉናው ታውቆ፣ የተሰየመ ማናቸውም ስም ወይም ባለ ስም በእነዚህ ስመ ህላዌያት ወይም አውታረ ስም ቦታውን ወይም ምድቡን በአንድ አድርጎ መገኘቱን ያሳውቃል።

በምዕራፍ አንድ ላይ የሚገኙ ግስረጃ ምንጮች።

የትምህርተ መለኮትና የሰው ህላዌያት ገለጻ ሃይ. አበ. ጎርጎርዮስ ገባረ መንክራት ኢጲስ ቆጶስ ዘቂሣርያ ወቀጶዶቂያ።

መጽሐፈ ሰዋስው በአማርኛ ከብላታ መርስዔ ገዘን። መጽሐፈ ቅዳሴ ገጽ 21-25። ሃይ. አበ. ጎርጎርዮስ ገባረ መንክራት ኢጲስ ቆጶስ ዘቂሣርያ ወቀጶዶቂያ ገጽ 39141 ክፍል 1 ቊጥር 2-6።

ሊቁ አለቃ ገሩይ ፈንታም ፍኖተ እግዚአብሔር በተባለው መጽሐፋቸው አንቀጽ 4 ገጽ 30 ስለ ስመ ህላዌያት ትምህርታዊ ገለጻ ሊቁ አብራርተው ተናግረዋል።

ሊቁ አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ መጽሐፈ ሰዋስው ወግሥ ገጽ 310+371። ሃይ አበ ዲዮናስዮስ ዘአንጾኪያ ገጽ 443 ክፍል 1 ቊጥር 23።

ምዕራፍ ሁለት።

የስም አበጋዞች የሆኑት አውታረ ስሞች ወይም ስመ ህላዌያት ተብለው ስለ መጠራታቸው።

እንግዲህ እነዚህ ከላይ በዝርዝር የቀረቡትን የስም አበጋዞች ነው፤ «ስመ ህላዌያት» እንደዚሁም «አውታረ ስም» እያልን በአጠቃላይ መጠሪያዎቻቸው የጠራናቸው።

ይሁን እንጂ፤ እነዚህ የተጠቀሱት የስም አበጋዞች በአጠቃላይ ስመ ህላዌያት ወይም አውታረ ስም በሚያሰኝ መጠሪያ እንዲሰየሙ አስፈላጊ የሆነበት ምክንያት ምንድነው? የሚል ጥያቄ እንደሚኖር መዘንጋት የለበትም።

አዎን፤ መጀመሪያ ለእነዚህ የስም አበጋዞች በምስጢር ወይም በግልጽ ሁኔታ የሚያጠቃልሉአቸው ስያሜዎች እንደሚያስፈልጉአቸው ሲታወቅ፤ ለዚሁም ጉዳይ በምስጢር ሆነ በግልጽ ብቁዕነት ይኖራቸዋል ተብለው የሚታመንባቸው «ስመ ህላዌያት ወይም አውታረ ስም» ሆነው ስለሚታዩ ነው።

1ኛ፤ ስመ ህላዌያት «ህላዌ»።

ለምሳሌ ህላዌ የሚለውን ስም ለይተን ብንወስድና ብናየው፤ የመኖር ወይም የኑር አቋም የአኗኗር ትርጓሜን ገላጭ ሆኖ እናገኘዋለን። እንዲህም በመሆኑ ከላይ በዝርዝር በቀረቡት የስም አበጋዞች ሁሉ አኗኗራቸውን የመኖር አቋማቸውን የሚያንጸባርቅ ሁለ ገብ በሁሉም የሚገኝ ሆኖአልና፤ በሁሉም ተገኝቶአልና በሚያመች መንገድ ሊያጠቃልላቸው እንደሚችል ግልጽ ነው። ኪዳነ ወልድ ክፍሌ መጽሐፈ ሰዋስው ወግስ ገጽ 370፤ 371።

ሊቃውንቱም በሁሉ ረገድ ሁሉ ገብ በመሆኑ ሁሉን ወክሎ ለአካል በሚያመች ለአካል፤ ለባሕርይ በሚያመች ለባሕርይ፤ ባጭሩ በስመ አበጋዞች ሁሉ ሊነገር መቻሉን ስላመኑበት እንዲህ ብለዋል።

«አእምሩ እስመ ስመ ሀላዌ ይትበሀል በገጸ ኩሉ መካነ ህየንተ ሀላዌ ኩሉ ዘመድ። ሀላዌ ስለ ማናቸውም ወገን «ነገር» ሁሉ በሀላዌነቱ ነዋሪነትን ከሚመለከት ወገን ሁሉ ይጠራልና፤ ስለ ሁሉ እንደሚነገር ዕውቁ» ብሎአል። ዲዮናስዮስ ዘአንጾኪያ ሃይ አበ ፲፮ 443 ክፍል 1 ቊጥር 23።

ስለዚህ ስመ ሀላዌ ወይም በብዙ ቊጥር ስመ ሀላዌያት የሚያሰኝ መጠሪያ ለስም አበጋዞች ሁሉ መጠሪያ ሊሆን በቃ። እንደዚሁም ሁሉ አውታረ ስም ተብሎ ለስሞች አበጋዞች አጠቃላይ ስያሜ እንዲሆን የተፈለገበት ምክንያት አለ።

2ኛ፡ አውታረ ስም።

አውታረ ስም መባሉ ደግሞ አውታር የሚለውን ቃል ምን እንደሆነ ስናስብ፤ ወደ በገና አውታር እያመለከተ ይመራናልና፤ አውታረ ስም ሲባል ምሥጢሩ የበገና አውታር ተመስሎ መቅረቡን ያስገነዝበናል።

አውታረ ስም የበገናን አውታር መስለው ይታያሉና ነው። ንጉሡ ዳዊት በመዝሙሩ ሲያመለግን፤ ወበመዝሙር ዘዐሠርቱ አውታሪሁ እዜምር ለከ። አሥር አውታር ባለው በበገና እዘምርልሃለሁ ማለቱ ይታወሳል። መዝ. 91/92/፤3።

በገና ሆዱ አንድ ሲሆን፤ ዐሥር አውታሮቹ ልዩ ልዩ ድምፅ ይሰጣሉ። እነዚህ ዐሥር የበገና አውታሮች የተለያዩ ድምፅ ቃና ስለአላቸው፤ ስልት ስልቶቻቸውን ዐውቆ እንደ ዳዊት የሚዘምር ዘማሪ በሚመቻቸው ጊዜ፤ አስደሳች የሆነ የመዝሙር ዜማን ይቃኝባቸዋል። እንዲሁም በወፍራሙም በቀጭኑም በየአግባቡ እየዘመረ ሰሚዎቹን ያስደስትባቸዋል።

እላይ በዝርዝር የተመለከትናቸው የስሞች አበጋዞች ከዐሥር በላይ ናቸው። እነዚህም ስማቸውና የስያሜያቸው የኃይለ ቃል ይዘት፤ እንዴት እንደሆነ፤ አውስጣቸው የቋጠሩት ምሥጢር እንዴት ያለ እንደሆነ፤ እንዴትስ እንደሚያንጸባርቁት በተመርሆ ልቡናዊ ተመርምረው የታወቁና የተለዩ ናቸው። እነሆም አውታረ ስም የሚል ስያሜ እነዚህን የሚያጠቃልል ነው።

እንደ ንጉሡ ዳዊት ያለና፤ በዚህ መዘመር የሚያውቅ ሰው የበገና አውታሮችን ድምፅ እንደየስልቱ ከዚህ እያስማማ በሚቃኝበት ጊዜ፤ አድማጮቹን እንደሚያስደስት ሁሉ፡- የአውታረ ስሞች ይዘትና ብልትም መርምሮ ያጠና የትምህርተ መለኮት ምሁሩ የአውታረ ስምን የእያንዳንዱን ስልት በሚመጥንበት አገባብና ቦታ ጊዜም እያገባ ምንነታቸውን ይገልጻል።

ይኸውም አውታረ ስም፡ የስሞች አበጋዞች ሁሉ በተነገሩበት ቦታና ጊዜ ሁሉ በዚህ ጊዜ የተነገረው ወይም የሚያንጸባርቀው ስመ አካል ሆኖ ነው፤ በዚህ ጊዜም ስመ ባሕርይ ሆኖ ነው። በዚህ ጊዜ ስመ ግብር ሆኖ ነው። በዚህ ጊዜ ስመ ኩነት ሆኖ ነው። በዚህ ጊዜ ደግሞ የአካላት ስመ ግብር ሆኖ ነው እያለ ያስረዳል። እንደዚህም ሁሉ የምክንያትና የክዋኔ ወይም የህሉናና የሀላዌ ወይም የመለኮት የግብረ መለኮት ወይም ግብረ ባሕርይ የተዋሕዶና የዕሪና ወይም የአርአያ ስያሜ ሁሉ በሚገቡበትና በሚገልጹት ምሥጢር ሁሉ ስሞችን እየለየ በማስተማር የትምህርተ መለኮት አብነታዊ ይዘትን በየስልቱ እያብራራ ምሁራንን ያስረዳበታል።

ማስገንዘቢያ፡- እነዚህን የስሞች አበጋዞች ስመ ሀላዌያትና ወይም አውታረ ስም በሚያሰኝ አጠቃላይ ስያሜ እንዲነገሩና በዝርዝርም አጣጭ መግለጫ እንዲሰጣቸው ስለመደረጉ ጉዳይ ጠቃሚነት ወይም አስፈላጊነቱ ይታወቅ ዘንድ አውጥቼ አውርጄ

ካሰብሁበት በኋላ አሳብና ምክር ይሰጡኝ ዘንድ ብዙ ሊቃውንትን በመጠየቅ ተግጥረዋል። አሰልችቼበታለሁ።

ከብዙዎቹም መካከል ይህንን መጽሐፍ በምጽፍበት በአሁኑ ዘመን በሕይወት ካሉት አባት መምህራን ከመምህር ይጌይስ ወርቂና በሊቁ በአለቃ ኅሩይ ፈንታ ወንበር ከሚገኙት ከመምህር ወንድማገኝ፣ ከመሪ ጌታ ዳርጌ፡- ከአቡነ መርሐ ክርስቶስ ከሌሎችም ስማቸውን እንዲጠራ ካልፈቀዱልኝ የአሳብ ድጋፍና ማበረታቻ በማግኘቴ በጣም ደስ ብሎኛል። ስለዚህም የእነዚህን ስመ ህላዌያት ወይም አውታረ ስሞችን አቋም ከመግለጽ ወደ ኋላ የማፈገፍግበት ምክንያት የለኝም። ከዚህ ይበልጥ ምሥጢሩን ለማብራራት የሚያስቡ ቢናገሩ ዋና ምኞቴ ነው።

እነሆም የእነዚህ ስመ ህላዌያት ወይም አውታረ ስም ትርጉም ባጭር በአጭር እየገለጽን፣ ሰፋ ተደርጎ ወደ ተብራራበት በመጽሐፉ ወደሚገኝ ትምህርታዊ ገለጻቸው በክፍሉና በምዕራፉ በገጹ ለተመልካች እንጠቁማለን።

3ኛ፡ ባሕርይና በስመ ህላዌያት ስላለው አፈታቱ፡-

ባሕርይ የሚል ቃል በመሠረቱ ከግዕዝ የተገኘ ቃል ነው። ባሕርይ ስለሚል ስምና ስለ ምሥጢሩ አፈታት በብዙ ሊቃውንት አተረጓጉም የተለያየ ገለጻ አለ። ይህም የሆነበት ምክንያት ስለ ስመ ህላዌያት ቅደም ተከተል አመዳደብ ከተመርሆ ልቡናዊ ወሳኝነት ውጭ አንዳንድ ወገኖች በቃል ይሁን በጽሑፍ ባሕርይ ለሚል ስያሜ የቀረበ ስሜት ይኖራቸዋል ብለው የገመቱዋቸውን ቃላት እንደ ዓይነተኛው የባሕርይ ስም በመቀጠር ባሕርይ እያሉ ስለገለጹአቸው ይመስላል።

ለምሳሌ፡- በስመ ህላዌያት አገላለጽ ግብረ ባሕርይ የሆነውን ስም እንደ ዓይነተኛው ባሕርይ ቁጥረውት ባሕርይ እያሉ ተናግረውበታል።

እንደዚሁም ሁሉ በአንድ አንድ መጻሕፍት ጠባይን፣ ዐመልን፣ ግብርን፣ ልማድን፣ ሱስን፣ ሳይቀር ባሕርይ እያሉ ተናግረውበታል። በሌሎችም ጽሑፎች ከዋኔን ወይም ኩነትን የተፈጥሮ ጠባይዕን የመሳሰለውም ሁሉ ባሕርይ ተብሎ ተጽፎ ይገኛል።

ባሕርይ በስመ ህላዌያት አፈታት።

ይሁንና በትምህርተ መለኮት ረገድ ባሕርይ ተብሎ የሚጠራ ስም፣ በአካል ህልውሆኖ የሚገኝና አካል ለሆነ ህሉና ምክንያት ለሆነ ሁሉ መነሻ የፍጥረት ጥንተ ክዋኔ የነገር ሁሉ ሥር መሠረት ምንጭ ነው ሲሉ፣ ሊቃውንት ያስረዳሉ።

ባሕርይ ስለ እግዚአብሔር ህሉና በሚነገርበት ጊዜ ግን፣ እግዚአብሔር ለባሕርዩ ምክንያትና መነሻ የለውም ተረክበውም አይታወቅም።

ይህም የማይታወቅ የባሕርዩ ህሉና፣ በፍጥረቱና በመፍጠሩ ሥራ በሚያሳየው ግብረ ባሕርዩ፣ ይኸውም ኃይሉና አምላክነቱ እግዚአብሔር አምላክ፣ መለኮት ሁሉን የሚይዝ፣ ሁሉን የሚችል ሆኖ ተገልጦአልና፣ ይኸውም የባሕርዩ ህሉና እንዲታወቅ ለፍጥረቱ ልባዊ አስተሳሰብ ግዴታዊ የተፈጥሮ ግብር ሆነ። ሮሜ 1፡19-21።

ሃይ. አበ. የሐዋርያት ዲድስቅልያ። ገጽ 27 ክፍል 1 ቀጥር 21።

ምዕራፍ ሦስት።

ግብረ ባሕርይ።

በስመ ሀላዌያት ውስጥ ከሚገኙ ከስመ አበጋዞች አንዱ፤ ግብረ ባሕርይ የተሰኘው ስያሜ ነው። ግብረ ባሕርይ ማለት፤ የባሕርይ ሥራ፤ የባሕርይ ፍሬ፤ የባሕርይ ውጤት፤ የባሕርይ ምንጭና የባሕርይ ነጻብራቅ ማለትን የሚያሳይ ስያሜ ነው።

የእግዚአብሔር የግብረ ባሕርይ ስሞች፤

ግብረ ባሕርይ ስለ ልዑል እግዚአብሔር በሚመለከት ረገድ ሲነገር፤ እግዚአብሔር፤ አምላክ፤ መለኮት፤ በጎ ፈቃድ፤ ጽድቅ፤ ዳኝነት፤ ፍትሕ፤ እውነት፤ ፍቅር፤ ቸርነት፤ ምሕረት፤ ጸጋ፤ ምክር፤ ጥበብ፤ ዕውቀት፤ ተኪንዎ፤ ክሂል፤ ኃይል፤ ጽንዕት፤ ማዳን፤ መቤዠት፤ ጠባቂነት፤ መጋቢነት፤ በአጠቃላይ ሥነ መለኮት የሆኑት ሁሉ የባሕርይን ግብር ያሳያሉ። ከዚህ በተረፈ በዚሁ መጽሐፍ ሁሉና መለኮት ገጽ 206።

የፍጥረት ግብረ ባሕርይ ስም፤

ከልዑል እግዚአብሔር፤ በጎ ፈቃድ የተነሣ፤ በቃሉ ለፍጥረታት መፈጠር መንሥኤ ከሆነላቸው ከሚታዩና ከማይታዩ ከልዩ ልዩ የተፈጥሮ ባሕርያት ውጤት፤ ወይም ነጻብራቅ ሆነው ከሚገኙ የባሕርያቸው ግብራት የሚታወቅ ነው። ለምሳሌ ርቀት፤ ግዘፍ፤ ጠባይ፤ ልማድ፤ ድምፅ፤ ብርሃን፤ ነጻብራቅ... ወይም ግዕዝ፤ ልማድ፤ ዐመል፤ ሁኔታ፤ ድርጊት፤ ሥራ፤ አቋም፤ የመሳሰለም ሁሉ ግብረ ባሕርይ የባሕርይ ውጤት እየሆነ የባሕርይ ዓይነትን መሠረት ይገልጻል።

ባሕርይ ሲባል ምን ማለት ስለ መሆኑ፤

ባሕርይ ሀላዌ መለኮት ያልተፈጠረ የማይመረመር የማይታወቅ ንቡዕ ረቂቅ ቅድስት ሥላሴን አንድ የሚያደርግ «የፈጣሪ ባሕርይ አምላክነት» ሲሉ አለቃ ደስታ በአማርኛ መዝገበ ቃላት መጽሐፋቸው ገልጸውታል።

አለቃ ደስታ ተክለ ወልድ አዲስ የአማርኛ መዝገበ ቃላት ገጽ 162።

ግለገንዘቢያ፡- በዐለመ መንፈስ ባሕርይ ሲባል ወይም የባሕርይ ይዘት የእግዚአብሔር ከሆነ፤ በሕይወት ዘለዓለማዊ ህልዎቱ ነው። ለፍጡራን መላእክትና መናፍስት ከሆነ ግን፤ የመገኘቱ ወይም የመፈጠሩ ጥንተ አቅዋም ነው።

ባሕርይ የነገር ሁሉ ሥር መሠረት ምንጭ መውጫ መፍለቂያ፤ መገኛ ጠባይዕ፤ ሀላዌ፤ ክዋኔ። ኪዳነ ወልድ ክፍሌ መ/ሰዋሰው ወግሥ ገጽ 269።

ይህንም ለመረዳት ይቻል ዘንድ፤ ለባሕርይ መነሻ ወይም ምክንያት በማይኖርበት የገዛ ራሱ ለራሱ ባሕርይ መሆኑን፤ ባሕርይም ለራሱ ነዋሪ አስገኝና ከራሱ የተገኘ «ያለ ነዋሪ» የሆነ ያው የባሕርይ ሕይወትነቱ መሆኑን፤ አትኩጽሮ በቅድሚያ መመልከት ነው። መሠረተ ምሥጢሩ በዚህ ሁኔታ ከታወቀ፤ ዝርዝር ሁኔታው በሚከተለው አቀራረብ ይታያል።

1ኛ፡ የባሕርይ ሕይወትነቱ ራሱ ከባሕርዩ የተገኘ «ያለ» ነው። በሚል በብሂላዊ የአፈታት ምሥጢር የተነገረ እንደሆነም፤ ይህን የባሕርይ ሕይወትነቱን ባሕርይ ቢሉት በአግባቡ ያስኪዳል።

ይህም ያስኪዳል የማለት አባባል በቅዱሳት መጻሕፍት ፅንዕና የትምህርተ መለኮት ሊቃውንት አብነታዊ አባባል ሆኖ እየተደገፈ ሲሠራበት የኖረ ነው እንጂ፤ ያሰኛል ብለን አሁን የምንሰጠው ሰብአዊ አስተያየትና አዲስ የፈጠራ አሳብ አይደለም። ለመረዳትም ያህል፡-

የሰው ግብረ ባሕርዩ ስም።

ሰው ግን አቋሙ የተዋደደባቸው የባህርዩ ህላዌያት ብዙ እንደመሆናቸው መጠን፤ በዚያው ልክ ባሕርዮቹን የሚገልጹ ግብረ ባሕርያት አሉበት።

እነሆም ሰው በኋኝነቱ የተዋደደባቸው ብዙ ባሕርያት መካከል ዋነኞቹ፤ ሥጋ፤ ደመ ነፍስ፤ መንፈስ ናቸው። ከመሠረቱ ሰው በእነዚህ ተፈጥሮአል። በውድቀቱ ጊዜ ደግሞ ኃጢአተኛ ጠባይ አድርቦታል። ስለሆነም እነዚህ እያንዳንዱ ሰው በቆመባቸው የተፈጥሮ ባሕርያቶቹ መሠረት የሚመነጩት ግብረተ ባሕርያት የተለያዩ ዓይነት አላቸው። ስለዚህ አንድ አካላዊ ሰው ከተለያዩ ባሕርያቶቹ ከሚመነጩ ግብረ ባሕርያት የተለያዩ ጠባይ ዐመል ልምድ ተግባር ሲያሳይ ይገኛል።

አዎን፤ አንድ ሰው በአንድ ቁመና እየታየ ሳለ፤ በኋኝነቱ የተዋደደባቸው ብዙ ባሕርያት እነርሱም ሥጋ፤ ነፍስ፤ «ደመ ነፍስ» መንፈስ፤ እንደዚሁም ደግሞ በውድቀቱ ጊዜ ያደረበት ኃጢአተኛ ጠባይ፤ እየራሳቸው ከሚያፈልቁአቸው ግብረተ ባሕርያት የተነሣ ደግነትንና፤ ክፋትን፤ ጽድቅንና ኃጢአትን፤ እውነትን፤ ውሸትን፤ ዕረፍትንና ድካምን፤ መብልና መጠጥ መሻትን፤ በግድ ሲፈጽም፤ በእነዚህ ሁኔታዎችም ራሱንና ሌሎችንም ሲያስቸግር፤ የገዛ ራሱ ግራ ሲገባው፤ ሌሎችንም ግራ ሲያጋባ ይገኛል።

ኪዳነ ወልድ መጽሐፈ ሰዋስው ወግሥ ገጽ 262።

ተክለ ጻድቅ መኩሪያ የሰው ጠባይና አብሮ የመኖር ዘዴ ም. 1 ም. 2።

መሠረት ስብሐት ለአብ ሥረ ብዙ ገጽ 15-21። ም. 2።

ምዕራፍ አራት።

ጠባይዕ ጠባይዓት «ጠባይ»።

በተመርሆ ልቡናዊ ተጠንተው የስሞች አበጋዞች ከሆኑት ስመ ህላዌያት ወይም አውታረ ስሞች መካከል ጠባይዕ ጠባይዓት የሚባለው ነው። ጠባይዕ ወይም ጠባይዐት ሲባል በሁለት አቅጣጫ ልናየው እንችላለን።

1ኛ፤ ስለ እግዚአብሔር ጠባይዕ ወይም ጠባይዐት ሲነገር በሚገኝበት አቋም ሲሆን።

2ኛ፤ ስለ ፍጡራን ጠባይዕ ወይም ጠባይዐት ሲነገር በሚገኝበት አቋም ነው።

1፡ ጠባይዕ ስለ ሥላሴ ባሕርይ ተወካይ ሆኖ ሲነገር፤

ሀ. ጠባይዕ ስለ ሥላሴ ባሕርይ ተወካይ ሆኖ ሲነገር፤

ለ. ጠባይዕ ስለ ሥላሴ ኩነታት ተወክሎ ሲነገር፤

ሐ. ጠባይዕ ስለ ሥላሴ ያለ መለየት በአንድ ህልውና መኖርና መገኘት ሲነገር፤ የሚገኝበትን ጊዜ ያሳያል።

ሀ፡ ጠባይዕ ስለ ሥላሴ ባሕርይ ሲነገር፤ ከሊቃውንት የተሰጠውን መግለጫ እናያለን። ሊቁ አለቃ ኅሩይ ፋንታ- ሥላሴ በግብር የሚጠሩበት ባሕርይ የምትባል አሐቲ ጠባይዕ አለቻቸው። ግብሩም ሕይወት ነው። ... የዚህችም ጠባይዕ ጥንታዊና መሠረታዊ የሚሆን ስምዋ ይህ ነው ተብሎ ሲነገር የማይቻል ነው ብለዋል። ፍኖተ እግዚ ፲፮ 55።

ለ፡ ጠባይዕ ስለ ሥላሴ ኩነታት ተወካይ ሆኖ ወይም ተጉዳኝነት ሲነገር፤ ዐረጋዊ መንፈሳዊም «አብሰ ጠባይዕ ውእቱ ወልድኒ ወመንፈስ ቅዱስ ኃይላቲሁ» ወዘ ውእቱ አስማተ ሥላሴ ቅድስት ወዘ ውእቱ ጠባይዕ ቅዱስ አእምሮ ወሕይወት። አብ ጠባይዕ ነው። ወልድና መንፈስ ቅዱስም ኃይላቱ ናቸው። ይህ የቅድስት ሥላሴ ስምችን ያሳያል። ይህም ቅዱስ ጠባይዕ ነው። ይኸውም ልብ «አእምሮ» ቃል ሕይወት ይባላል። አለ። ዐረጋዊ መንፈሳዊ ድርሳን 22 ገጽ 116።

ሊቁ አለቃ ኅሩይ ፈንታም፡-

ይህች ጠባይዕ በልብነትዋ ከዊን በወላዲ አካል ስትኖር፤ መቅደም መከተል ፍጻሜ ሳይኖርባት በቃልነትዋ ከዊን በተወላዲ አካል በእስትንፋስነቷ ከዊን በሠራጺ አካል የነበረች ያለች የምትኖር ናት ብለዋል። አለቃ ኅሩይ ፍኖ እግዚእ ፲፮ 53።

እንደዚሁም ዐረጋዊ መንፈሳዊ በባሕር ያለውን የጠባይዕ ምሳሌ በሦስትነት ሲመረምር፤ ባሕርይ ከርጥበት ከሁከት ከስፍሐት ጋር መኖሩን፤ ርጥበቱ፤ ሁከቱ፤ ስፍሐቱ፤ ለመለያየትና ተለያይተው ለመኖር እንደማይቻላቸውና እንደማይለዩ ሁሉ፤ ወከመዝ እሑሊ በእንተ ጠባይዕ ስቡሐት፡- ስለተመሰገኑ ጠባይዕትም እንደዚሁ አስባለሁ።

«አብ ውእቱ ጠባይዕ፤ ወወልድ አእምሮቱ፤ ወመንፈስ ቅዱስ ሕይወቱ። አብ ልቡና ነው፤ ወልድም ቃል የሚታወቅበት ዕውቀቱ ነው፤ መንፈስ ቅዱስም ደግሞ ሕይወቱ «እስትንፋሱ» ነው። በጠባይዕ ሲዋሐድ እንደዚሁ ነው» ብሎአል። ዐረጋዊ መን. ድርሳ. 36 ገጽ 216፤ 217።

በዚህ ጊዜ ጠባይዕት የተባሉ ኩነታት እንደሆኑ፤ የአንዲት ጠባይዕም ሦስትነት ባለው ከዊን በሦስት አካላት እንዳለች፤ በእርስዋም በዘለዓለምነት አንዱ ከአንዱ እንደማይለዩበት ተመለከትን።

«እስመ ንጹሐት ጠባይዲሁ ለእግዚአብሔር» የእግዚአብሔር ጠባዮች ንጹሐን ፍጹማን ናቸው ተብሎ ተገልጾ ይገኛል። ማር. ይስሐቅ. ፲፮. 33 ም. 3።

2፡ ጠባይዕ ስለ ፍጥረት «ለፍጡራን ሲነገር»።

የንጥረ ባሕርያት ጥንተ ተፈጥሮ ብዙዎች ቢሆኑም፤ በአራት ተመድበው፤ በጥጥርነት የሚገኝ በፈሳሽነት የሚገኝ፤ በእሳትነት «በነዳጅነት» በሚገኝና በአየርነት በሚገኝ፤ ባዊሩ አራት አናስረ ፍጥረት የሚሉዋቸውን ሁሉ አራት ጠባይዕት ይሉዋቸዋል።

በግብረ ባሕርይ ደረጃ መጠን፤ መድበው ጠባይዕን ጠባይ እያሉ በሰው ሥጋ በደመ ነፍሱ በመንፈሱ ከውድቀት በኋላ በኃጢአተኛ ጠባዩ ከአእምሮው ሲያወጣቸው የሚታዩት የባሕርዩ ጥንፋፊዎች ጠባይ ባሕርይ ተብለው የሚነገሩ ከአእምሮ ጠባይዕ ያልራቁ ቢሆኑም፤ ከሰውነት ጠባይዓዊ ግዴታ የሌላቸው ሲቀሩ የሚቀሩ ዐመል ልማድ ሱስ ወዘተ ከተፈጥሮ ጠባይዕ ወይም ከግዴታዊ ግብረ ባሕርይ፤ መሠረታዊ ግንኙነት የላቸውም። ስለማይኖራቸው ልማድ በልማድ ይተዋል። ዐመልም በቅጣት ይቀራል። ሱስም በማጣት ይረሳል።

ሊቁ ዘርዓ ያዕቆብም፡-

ባጭሩ ስለ ሰው ጠባይ ፍልስፍና ከተባለው ከየግን ግብረ ማርያም የተጻፉትን መጻሕፍት ተመልከት።

የሰው ጠባይና አብሮ የመኖር ዘዴ ከተክለ ጻድቅ መኩሪያ ገጽ 24 ተመልከት።

ምዕራፍ አምስት።

ሁሉና።

ሁሉና የባሕርይ ወይም የአካል የግብር ወይም የኩነት የአኳኋን፤ የጠባይዕ ወይም የምክንያት ከዋኔው ወይም ጓኝነቱ በአጠቃላይ ማንኛውም ኑሮና አኗኗር መኖሩ በታወቀ መጠን በእነዚህ በተጠቀሱት ነገሮች በሚገኝበት ሁኔታ የሚጠቀሙበት አቋም ወይም የአቋም መጠሪያ ነው። ስለዚህ «አለ፤ ይኖራል» ተብሎ መኖሩና አኗኗሩ የሚታወቅ ሁሉ በሁሉ ገብነቱ ይጠራበታል።

ህላዌ፡-

ህላዌ ባሕርይ አካል፤ ግብር፤ ኩነት ወይም ሁኔታና ጠባይዕ ወዘተ... የሚታወቅበት ስም ስለሆነ፤ ሁሉናው «አቋሙ» ይኸውም ግለት ከተባሉት ነገሮች የሚገኝበት አቀማመጥ በሚገነዘቡበት ጊዜ፤ የእነርሱን እርግጠኛ ይዞታ ወይም አኳኋን የሚገለጽበት ሰብሳቢ ስም ነው። ህላዌ እንደ ሁሉና ሁሉን የሚያጠቃልል ስያሜ በመሆኑ በሁሉ ገብነቱ እላይ በተጠቀሱት ስሞች ራሱን ይወክላል። ወይም ራሱን እየወከለ ይነገራል። ከዚህም የተነሣ የስሞች አበጋዝ ለሆኑት ሁሉ ስመ ህላዌያት ሊያሰኝ በቅቶአል። ስለዚህ የተነገረበትን ቦታ በማየት ምሥጢራዊ ትርጉም ይሰጧል። 2ኛው ታላቁ ክፍል ምዕራፍ 9 ተመልከት።

ህልውና፡-

ህልውና ስንል በልማዳዊ አነጋገር ሁሉና ሊገባበት ባለው ኩለንታዊ «ሁለገብ» ወይም አቋም እየተካነ እንነጋገርበት ይሆናል። ብዙ ጊዜ ህልውና እያልን ሁሉና ሊነገርበት በሚገባ ቦታ እንነጋገርበታለን።

ይሁን እንጂ የትምህርተ መለኮት ምሥጢርን ጠንቅቀው የኃይለ ቃሉን ይዘት እንዴት እንደሆነ ዐውቀው በሚያስረዱ መምህራን ዘንድ፤ የህልውናን ትምህርታዊ

ይዘት ከሁሉና ይዘት ለየት ያለ መሆኑን ያስገነዝባሉ። አለቃ ገሩይ ፍኖተ እግዚአብሔር።

ስለዚህ በትምህርት መለኮት ህልውና ሲባል ህሉና የሚል ስያሜ ሊገልጸው የማይችለውን ረቂቅ ገለጻ ወይም ምስጢር ይዞ ስለሚገኝ፤ ለየት ያለ የትምህርታዊ ምስጢርን ይዘት ያንጸባርቃል ይላሉ።

እነሆም በትምህርት መለኮት ይዘታ ፍጹማንና ምሉዕን የሆኑ የሚመሳሰሉና የተተካከሉ አካላት አንድ በአንድ ተዋሕደው ሲኖሩ፤ ወይም ሁለቱ በአንዱ፣ አንዱም በሁለቱ እየተገናዘቡ የሚኖሩበት አኗኗር በሌላም አገላለጽ አንዱ ለአንዱ፣ ዚአሁ «ገንዘቡ» ሆኖ መኖር፤ የህልውናን ትምህርታዊ ምስጢርን ያስገነዝባል። እንግዲህ ህልውና ሲባል የተዋሕደው መለኮት በአካላት፤ ወይም በኩነታት የአካላትን ተገናዝበው መኖር የሚገለጽበት ምስጢራዊ ይዘት የሚንጸባረቅበት ስም ነው። ዮሐ. 14፡9፤ 10። አካል በመንፈሳዊ በዓይነ ሕሊና በዓለመ ግዙፍ በሥጋዊ ዓይን የሚታይ መልክና ገጽ እንዳሉት ይታሰባል።

ሃይ. አበ. ዮሐንስ ሊቀ ጳጳሳት ዘአንጾኪያ ገጽ 390 ክፍል 1 ቁጥር 11።

አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ ሃይ አበ ዘቀደምት ወዘደገርት ገጽ 79። ህልውና ምን ግለት ነው? ህልውነቱ እንዴት ነው? ህልውና ሦስትነቱን ሳይጠቀልለው ሦስትነቱም ህልውናውን ሳይከለክለው አንዱ ከአንዱ ተገናዝቦ በአንድነት መኖር ነው? ዮሐ. 14፡9።

ምዕራፍ ስድስት።

አካል።

ስመ ህላዌያት ወይም፡ አውታረ ስም ተብለው ከሚጠሩ አበጋዞች መካከል አካል የሚል ስም አንዱ ነው። አካል ተብሎ በአካልነት የሚጠራ ስመ ህሉና በሁለት አቋም ሊገኝ እንደሚችል እናያለን።

ይኸውም፡- 1ኛ፡ በዐለመ መንፈስ የሚገኝ፤

2ኛ፡ በዐለመ ግዙፍ የሚገኝ ነው።

በሥሉስ ቅዱስ የሚገኙ ሦስት አካላት በዐለመ መንፈስ ያሉ ቢሆኑም፡ አስማተ አቃኒም ማለት በጽንዕ የሚገኙ ሰሞች ናቸው። እነርሱም አብ፡ ወልድ፡ መንፈስ ቅዱስ፡ ሲባሉ በዘላለምነት ሲኖሩ የነበሩ አስማት ተብለው ይጠራሉ። በዓለመ መንፈስ የሚገኙ ፍጡራን አካላት የሰው ነፍስና መልአክ ግን እያንዳንዱ አካል በለባዊነት በነባቢነት በእስትንፋስነት ከዋኔ ፍጹም አካል እንዳላቸው ያስታውቃሉ።

በዐለመ ግዙፍ የሚኖር አካል ሁሉ ግን በባሕርይና በግብር በመልክ በዓይነት በመጠን ህላዌውን ወይም ህሉናውን ያሳውቃል። ይኸውም ሰማይ፡ ምድር፡ ሥጋ፡ ደም፡ አጥንት፡ ተን፡ አየር፡ ብናኝ፡ ወዘተ... ይህን በሰፊው በተገለጸበት በዚሁ መጽሐፍ በ3ኛው ክፍል ገጽ 165 እስከ 167 ተመልከት።

የአካል የግብር ስም:-

በሥላሴ ትምህርት የተወሰደ እንደሆነ ወላጁ፣ አሥራዊ፣ ተወላጁ፣ ሠራዊ፣ እየተባለ የግብር ስሞችን ያስረዳል። ስለ ስሞች የአካል የግብር ስም ሲነገር ደግሞ ሹም አለቃ ተገዥ ያሰኛል። ስለ ግዑዛን ግብራት የተወሰደ እንደሆነ ግን ረጅም፣ አጭር፣ ትንሽ፣ ትልቅ፣ ሰፊ፣ ጠባብ ያሰኛል። በዓይነት የተወሰደ እንደሆነ ደግሞ ጥቁር፣ ቀይ፣ ነጭ፣ ብጫ ወዘተ... እያሰኘ የአካላትን ግብራት ያሳያል። በዚሁ መጽሐፍ በክፍል 3 ከገጽ 186 እስከ 189 ገጽ ተመልከት።

ምዕራፍ ሰባት።

ከዋኔ ኩነት ኩነታት።

ከዋኔ ኩነት ኩነታት ሁኔታ መሆን አኳኋን ግለት ሲሆን፣ በሁለት መንገዶች ሲታይ ይገኛል። በስመ ህላዌያት ወይም አውታረ ስሞች ያለው ምሥጢር መሆን ወይም መባል በሚያሰኝ ፍች የአካላት ሥላሴ መጠሪያ ወይም የከዊን ስያሜ ሆኖ ከዊን አብ፣ ከዊን ወልድ፣ ከዊን መንፈስ ቅዱስ፣ ይኸውም አብ መሆን ወይም መባል፣ ወልድም መሆን ወይም መባል መንፈስ ቅዱስ መሆን ወይም መባል እያሰኘ ሊነገር ይችላል።

ይኸውም «ወኩነትስ ራዕይ ይእቲ እንተ ትከውኖ ለባሕቲቱ ከዊን አብ በአብና ከዊን ወልድ በወልድና ከዊን መንፈስ ቅዱስ በመንፈስ ቅዱስና ኩነትስ ከዊን አካል ይእቲ ዘውእቱ ባሕታዌ ህላዌ ስም» ወአካላትስ ሠለስቱ ዘውእቶሙ ሠለስቱ ኩነታት ብሕትዋን አስማት እለ ዕሩያን በአሐዱ ኃይል።

ኩነት ግን ለእያንዳንዱ አካል ለየብቻው የምትሆን ናት። ይኸውም በአብነቱ አብ መሆን ነው። በወልድነቱም ወልድ መሆን ነው። በመንፈስ ቅዱስነቱም መንፈስ ቅዱስ መሆን ነው። በዚህም ረገድ የስም አቋም በየራሱ ብቸኛ ሆኖ ሲጠራ የሚታወቅበት አካል ናት። አካላቱም ሦስት ናቸው እነርሱም በአንድ ኃይል የተተካከሉ ናቸው። መጽሐፈ ባሕርይ ገጽ 6 ዓምድ 1 ላይ ተመልከት።

ምሥጢሩም የሦስቱን አካላት አቅዋምና ስም ያለ መፋለስ ለመጠበቅ እንዲያስችል ነው። በዚህ ረገድ ኩነት በአግርኛ መሆን ወይም መባል ተብሎ በሚነገርበት ትርጉም ጠቃሚ ትምህርት እንደተሰጠበት የሚታይ ነው።

ይህም ከዋኔ እንደ ህላዌ ሆኖ ሁሉን እንደሚሰበሰብ ሊቃውንቱ ይገልጻሉ። ወከዋኔሂ ይትበህል ከመ ውእቱ ህላዌ ዘያስተጋበእ ኩሎ ከዋኔ እንደ ህላዌ ሆኖ ሁሉን ይሰበሰባል።

ወከዋኔሂ ያጠይቅ በእንተ አስተጋብእ ባሕቲቱ ዘእምኔሁ ይከውን አካል በሥርዓቱ። ከዋኔም ስለ አንድነት ያስረዳል። ይኸውም ከእርሱ የተነሣ አካል በሥርዓቱ የሚሆንበት ነው ብሎአል። ዲዮናስዮስ ዘአንጾ ሃይ አበ ገጽ 42 ክፍል 1 ተጥር 18።

ይኸውም በአንድ መለኮት ያሉ የሚኖሩ ከዊነ ልብ ከዊነ ቃል ከዊነ እስትንፋስ አካላት ሥላሴን በአንድ ህልውና እያገናዘበ በአንድ መለኮት ሕያዋን እንዲሆኑ ማሳየት ነው።

ኩነታት፤

ኩነታት ግን መለየትና መከፈል ሳይኖርባቸው በተዋሕዶ በአንድነት አካላትን በህልውና በአኗኗር እያገናዘቡ በአንድ መለኮት የነበሩና ያሉ የሚኖሩ ናቸው።

እነዚህም ከዊነ ልብ፣ ከዊነ ቃል፣ ከዊነ እስትንፋስ ናቸው። እነዚህ ሦስት ኩነታት ይባላሉ። አለቃ ጎሩይ ፈንታ ፍኖ እግ ፲፮ 14።

መላክ ብርሃን አድማሱ፡- መዝሙረ ሐዋዝ በተባለ መጽሐፋቸው ገጽ 2፡3 በ1940 ዓ.ም. የታተመ። መምህር ይሔይስ ወርቄ ንባብ ወትርንሚ ቅኔያት ገጽ 50 ሥላሴ ቅኔ በ1960 ዓ.ም. ከታተመ።

ምዕራፍ ስምንት።

መለኮት።

የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት ስለ መለኮት ምሥጢር ሲናገሩ ጥንታዊና መሠረታዊ ስሙ ሊታወቅና ሊነገር ለማይቻል ባሕርይ መጠሪያ ሊሆን የሚነገር የልዑል እግዚአብሔር ስም እንደሆነ ይገልጻሉ።

ስለዚህ መለኮት የሚል ስም እንዲህ ነው፤ ይህ ነው፤ ይህን ይመስላል ተብሎ በማይነገርና በማይታወቅ ጠባይዑ የሚጠራበት የልዑል እግዚአብሔር ስም ነውና፤ ከልዑል እግዚአብሔር ውጭ የሚታይ ይሁን የማይታይ ማን ወይም ምን በሚል ጥያቄ የሚፈለግ አንዳች ነገር በዚህ ስም ሊጠራበት አይችልም። አለቃ. ጎሩይ ፈንታ ፍኖ እግዚ ፲፮ 57-59።

«ኢይደሉ እንከ ናስተማስል መለኮቶ በምንትኒ «መለኮቱ» በምንም በማናቸውም ልናመሳስለው አይገባንም» ሲል፤ ቅዱስ ጳውሎስ ለአቴና ጠቢባን አስታወቃቸው። የሐዋ. 17፡24።

ሊቁም «ወመለኮትስ፤ ኢይትከህል ይትበሃል ዘንተ የአክል ወዘንተ ይመስል... አላ ንቡር ዲበ አርያሙ ኀበ ኢይበጽሖ ሕሊና ሰብእ ወኢዘመላእክት አእምሮ። መለኮት ግን ይህን ያህላል ይህን ይመስላል ሊባል የሚቻል አይደለም... ነገር ግን የሰው ሕሊናና የመላእክት አእምሮ በማይደርስበት በአርያሙ በልዕልናው የሚኖር ነው» ብሎአል። መጽ. ቅዱሴ. ዘአባ ሕርያቆስ ገጽ 86 ቁጥር 47፤48።

ዳግም በግብረ ባሕርይ ስም ይጠራል። «ውስተ ኩሉ በሐውርት መለኮቱ፡-» ይኸውም ግዛቱ በሁሉ ዘንድ ነው ተብሎ ይነገራል። እንዲሁም ሕይወት፣ ብርሃን፣ ክብር፣ 2ኛ. ጲጥ. 1፡3። በሚል ፍቺ ይነገራል።

መለኮት በምሥጢረ ሥላሴ ሲነገር አንድነቱን ጠብቆ ሦስት አካላትን ያዋሕዳል። «ይሄለሱ በአካላት ወይትዋሐዱ በመለኮት» በአካላት ሦስት ይሆናሉ በመለኮት ግን አንድ ይሆናሉ።

የእግዚአብሔርን ግብረ ባሕርይ በሚገልጹ ሰዎች ይነገራል። 2ኳጥ. 1+3። በመለኮት በምሥጢረ ሥላሴ ሲነገር አንድነቱን ጠብቆ ሦስት አካላትን ያዋሕዳል።

«ይሄለሱ በአካላት ወይትዋሐዱ በመለኮት» በአካላት ሦስት ይሆናሉ በመለኮት ግን አንድ ይሆናሉ። በአጠቃላይ ስለ መለኮት እንዲህ ተብሎ ይነገራል። «ወመለኮትስ ጽኑዕ ውእቱ ወይሄሉ ዘልፈ እንበለ ማኅለቅት ወኢይትገመር ወኢይረከቦ ውላጤ ወኢሚጠት»። መለኮት ግን መለወጥ የለበትም «ፍጻሜ ሳይኖርበት ለዘለዓለም የሚኖር ነው። አይወሰንምም መለወጥና መለዋወጥም የለበትም። ባስ. ዘአንጾ. ሃይ አበ ገጽ 422 ክፍል 1 ቁጥር 22። በዚሁ መጽሐፍ ገጽ 210፤ 211 ተመልከት።

ምክንያት፡-

ሰው ማንኛውም ነባቢ ፍጡር እንበል ከራሱ ጀምሮ የማንኛውም ፍጥረት መነሻና ምክንያት እየመረመረ በጥናትና በሐተታም እያጣራ ዘለዓለማዊና ያልተፈጠረ ሕያው ህላዌ እስከማወቅ ድረስ ሊሄድ ይችላል። እንዲሁም ሕያው ህላዌ በዘለዓለማዊ ፍቅር እስከወደደበትና በፈቃድና በሥምረቱ እስከተገኘበት ሁኔታ ሊመረምር ይችላል። ሮሜ 1+2-24። ከዚያ ወዲያ ግን ለመመርመር አይቻለውም።

ይኸውም መጀመሪያ በምክንያት እየመረመረ ሄዶ፤ በመጨረሻ ከቆመበት ተጋፍቶ ለማለፍ እስከተሳነው እስከ እግዚአብሔር ፈቃድ ድረስ ደርሶ ከዚያ ወዲህ እየተመላለሰ ሥነ ፍጥረታትን ቢያጠና እንጂ፤ በዘለዓለማዊነት ሕያው ከሆነ ፈጣሪ ፈቃድ ወዲያ ተሻግሮ ለመሄድ የሚያስችለው ወይም የሚያበቃው ምክንያታዊ አእምሮና ጥበብ የለውምና ነው።

አንተሰ አንተ ከመ፡- አንተ ግን ያው አንተ ነህና ይሁን እንጂ ከዚያ ወዲህ ላለው ዓለምና አሳብ ግን፤ ለባውያን ሰዎችና ለባውያን ፍጡራን በተሰጣቸው ውሱን ችሎት ለመመርመር ምክንያት አላቸው። ያለ ምክንያትም የሚሆንና የሆነ ነገር እንደሌለ እስኪረዱ ድረስ፤ ሕሊናና አእምሮ ጥበብም ተሰጥቶአቸዋል። በዚህ ዓለም ባለው ሁኔታ በክፈል ሲመለከቱት ሌላ ቀርቶ አሉታ ለአዎንታ፤ አዎንታም ለአሉታ ምክንያት እየሆነ እንደሚገኝ እንኳ ለማስተዋል ይችላሉ።

አርአያ፡-

አርአያ ወይም አምሳል የሚል ቃል ብዙ ትርጉም ያለው ሲሆን፤ በትምህርተ መለኮት ተመርሆ ልቡናዊ በተለይ ጥናት በሚደረግበት ጊዜ፤ አርአያ ወይም አምሳል የሚል ስያሜ የሚወድቅባቸው ስመ ህላዌያት እንዳሉ እነርሱ እንዴት ያሉና እነማን እንደሆኑ መርምረን መረዳት አስፈላጊያችን ነው። እነርሱም በዓለመ መንፈስ የሚኖሩና፤ በዐለመ ግዙፍ የሚኖሩ ናቸው። እንግዲህ አርአያ በእነዚህ ላይ ወድቆ ምንነታቸውን ይገልጻል ማለት ነው።

- እነዚህ ሲዘረዘሩ፡- 1ኛ፡ አካል «አካላት»
- 2ኛ፡ ጠባይዕ
- 3ኛ፡ ባሕርይ፤ «ባሕርያት» ናቸው።

አርአያ በዐለመ መንፈስ ሲነገር «ዘውእቱ አርአያሁ ለእግዚአብሔር ዘኢያስተርኢ እርሱ» የማይታይ የእግዚአብሔር ምሳሌ «አምሳል» ነው ቂላ. 1፥14-15።

«ዘርእየ ኪያየ ርእዮ ለአቡዮ፡-» እኔን ያየ አባቴን አየ። ዮሐ. 14፥9። «ዘውእቱ ጸዳላ ስብሐቲሁ ወአርአያ አካሉ» እርሱ የከብሩ ነጸብራቅና የአካሉ ምሳሌ «አምሳል» ነው። ዕብ. 1፥3።

በአካል የሚመስለው በባሕርይ የሚተካከለው ተብሎ ይነገራል። ሊቁ ቅዱስ ባስልዮስ ዘቂሣርያ ሐዋርያው ጳውሎስ እርሱ ለማይታይ እግዚአብሔር መሰሉ ወይም ምሳሌው ነው። ያለውን ቃል ሲተረጉም «እስመ ዘተብህለ በእንተ እግዚእነ ከመ ውእቱ አምሳሌ እግዚአብሔር።» ይተረጉም ከመ ውእቱ ይትማሰሉ ለእግዚአብሔር አቡሁ በዕባየ መለኮት ወበሥነ ጊሩት፤ በፍጹም ገጽ ወበመልክዕ። ሕላ መንፈስ ቅዱስም እስመ መንፈስ ቅዱስ ህልው ውእቱ በአብ ወወልድ ወኢይትማሰል በብዙኃን።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ምሳሌ «አርአያ» ስለመባሉ የተነገረው ቃል፤ እርሱ እግዚአብሔር አባቱን በመለኮት ታላቅነትና በቸርነት ውበት በፍጹም ገጽና መልክ በአካልና በህላዌ ይመስለዋልና በዚህ ይተረጉማል አለ። መንፈስ ቅዱስም በአብ ህልው ነው አብን እንጂ ሌሎችን አይመስልም አለ።

ባለል ዘቂሣ ሃይ አበ ገጽ 114 ክፍል 4 ቊጥር 43፤44።

እነሆም አርአያ በአካላት በባሕርይ ግብር ገብቶ የሥላሴ የመመሳሰላቸውንና በዕሪና የመተካከላቸውን አንድነት ሲያሳይ አየን። ባስልዮስ ዘቂሣ ሃይ አበ ገጽ 113 ክፍል 4 ቊጥር 33።

አርአያ በዐለመ ግዘፍ ደግሞ ፍጥረቶች ልዩ ልዩና ብዙ እንደመሆናቸው መጠን፤ በአካል በባሕርይ፤ በግብር፤ ተመሳሳይነት ያላቸውን እያስተያየ፤ እያነጻጸረ፤ እያመጣጠነ፤ እንደሁኔታቸውና እንደመልካቸው፤ እንደ ዐይነታቸውና እንደ ጠባያቸው ያመሳሰላል።

ዕሪና «መተካከል»፡-

ዕሪና መተካከል ይህ ዕሪና በዘመን ክፍና ዝቅ ትልቅነትና ትንሽነት ስፋትና ተዋንንት በሌለበት ሁኔታ መተካከልን መመሳሰልን በአካልና በመልክ በገጽና አንድ ዓይነት አቋም እንዳለ የሚከሰትበት ይዘት ነው።

ስለዚህ በዐለመ መንፈስ በተለይም በሥላሴ አካላት የሚወድቅ ምስጢርን ያሳያል። ሥላሴ በአካላትና በገጻት መልክዐት የተተካከሉና በዚሁም አንድ ናቸው። ስነትዩ ሃይ አበ ገጽ 505 ክፍል 2 ቊጥር 7።

እንደዚሁም በዘላለምነት በምልዐት በስፍሐት በፍጹምነት በቅዱስነት አንድ ናቸው የሚያሰኘው ይኸው ዕሪና መተካከል የተሰኘው ቃል ነው።

ተዋሕዶ «አንድ መሆን መገናዘብ»፡-

ተዋሕዶ ዋሕድና መዋሐድ መገናዘብ፤ የማለትን ትርጉም የያዘ ነው። ይህ ተዋሕዶ ወይም ዋሕድና «መገናዘብ» ባሕርይን፤ ጠባይዕን በሚነገርበት ምስጢር የሚገኝ ነው። መደባለቅንና መለወጥን ቡዓዴን «ባዕድ መሆንን» መለያየትን እየተከላከለ የመገናዘብን ምስጢር የሚጠበቅበት ነው።

በምሥጢር ሥላሴ ትምህርተ መለኮት በአንድ መለኮት በሚኖሩ ኩነታት ማለት በልብ ቃል እስትንፋስ አካላትን በህልውና የሚያገናኝብ ነው።

በእነዚህ ኩነታት አማካይነት በአብ ልብነት ወልድና መንፈስ ቅዱስ ለባውያን ይሆናሉ። በወልድ ቃልነት አብና መንፈስ ቅዱስ ነባብያን ናቸው። በመንፈስ ቅዱስም ሕይወትነት አብና ወልድ ሕያዋን ይሆናሉ። እንግዲህ የተዋሕዶ ምሥጢር ባሕርይንና ጠባይዕን ይመለከታል ማለት ነው። ተዋሕዶ ዋሕድና በምሥጢር ሥጋዊም የመገናኘብን ይዘት እየገለጸ የቃልና የሥጋን መዋሕድ ያስረዳል።

ከዚህ ቀጥሎ ሊቁ አለቃ ገሩይ ያቀረቡትን ገለጻና የሰጡትን ማስጠንቀቂያ ቃል በቃሉ እንዳለ አቀርባለሁ። አንዳንድ ሰዎች በሚናገሩበት ጊዜ በሦስት አካላት ላይ የሚገኝ ዕሪና «መተካከል» ብቻ ነው እንጂ፤ ህልውናና ዋሕድና «መገናኘብ አንድነት» አይገኝበትም።

እንዲሁም በመሆኑ መጻሕፍት ስለ ዕሪናና «መተካከል» ስለ ህልውናና ዋሕድና «መገናኘብ አንድነት» የተናገሩትን ምሥጢር አስተውለው ባለመመልከታቸው የሆነ ይመስላል። ዕሪና «መተካከል» የሚነገር በአካላት ላይ በሚወድቅ ምሥጢር ነው። ዋሕድና ተዋሕዶ አንድነት የሚነገር ስለ ባሕርይ ወይም ስለ ጠባይዕ በሚነገር ምሥጢር ነው።

ስለዚህ ስልት ስልታቸውን ለይተው ሳያውቁ፤ የሃይማኖትን ነገር ማስተማር፣ መጽሐፍንም መጻፍ፣ ምሥጢር ሥላሴን ያፋልሳል። መጻሕፍትንም እርስበርሳቸው ያጣላል። ሰሚውንና ተመልካቹንም ያደናግራል። ብለዋል።

አለቃ ገሩይ ፍናተ እግዚ አንቀጽ 14 ክፍል 3 ገጽ 116።

ማሳሰቢያ፡- አዎን፤ እነዚህ በስመ ህላዌያት ወይም በአውታረ ሰዎች የተመለከትናቸው ቃላት በዕውቀት ረገድ ለምንቀበለውና ለምንወስደው ትምህርት በር ከፋች ይሆኑልናል ብለን እናስባለን። በመጠኑም በእነዚህ ቃላት የተሰጠ መግለጫ በመጽሐፉ ውስጥ የእነዚህን የትምህርተ መለኮት ቃላት ስናገኝ ቀላል ግልጽ የሚያደርግ ማብራሪያ እንደሚሆንን ተስፋ አድርገናል። ይህ መቸም የዕውቀት ክፍል ነው።

ይሁን እንጂ ሐዋርያው ጳውሎስ ዛሬ ከዕውቀቱ ከፍሎ ዐውቃለሁ ብሎ ከገለጸ በኋላ እምነት፣ ተስፋ፣ ፍቅር፣ እነዚህ ጸንተው ይኖራሉ። ከእነዚህም የሚበልጠው ፍቅር ነው እንዳለ ሁሉ፣ 1ቆሮ. 13፥13። እኛም በመንፈስ ቅዱስ በሚሆን እምነትና ተስፋ፣ ከሁሉም በሚበልጥ ፍቅር መያዝ እንደሚገባን አንዘነጋም።

ከፊተኞች የቤተ ክርስቲያን አባቶችም በዚሁ መንገድ የተመሩ እንደነበሩ በገለጹት መመሪያቸው ልንረዳ እንችላለን። ሊቁ ቄርሎስ ዘእስክርንድርያ፡- «ወይእዚኒ ኢገኩን አርአያ ለእለ ይትዐቀፉ፤ ወዳዕሙ ናዕትት ኩሎ ስሕተተ በየውሃት ወበልቡና፤ ወንክሥት ነገረ ሃይማኖት ርትዕት ለእለ ይሌአሉ፤ በእንተ ጽድቅ»።

እንግዲህ ለሚደናቀፉት አርአያ አንሁንባቸው። ነገር ግን በየውሃትና በማስተዋል ሆነን፣ ስሕተት የሆነውን ሁሉ እናስወግድ። ስለ እውነትና «ጽድቅም» ለሚጠይቁንም ቅንና ቀጥተኛ የሆነች እምነትን እንግለጥላቸው። ሲል አስገንዝቦአል። ቄር. ሊቀ. ጳጳሳት. ዘእስክንድርያ ሃይ አበ 280 ክፍል 21 ተጥር 6፤7።

ሊቁ ጎርጎርዮስ ገባሬ መንከራት ኢጲስ ቆጶስ ዘቂሣርያ የቀጳዶቅያም «ወኢንጎሥሥ ቃላተ ወንጌል በቃል ጽኑዕተ ወተቃውሞ ወአዑደተ ነገር ዘአለቦ

ተግዛጽ። ወንግድፍ እምነን ተቃውሞ። ወለቃልሂ ልምሉም ወርቁዕ ዘእንተ ሃይማኖት ይሬስይዎ ይቡሰ ወጉጸጉ። ወለሃይማኖትኒ ርትዕት ይሬስይዋ ጠዋየ።

ወባሕቱ ንሕነሰ ንግበር ምግባረ አሚን ዘያመጽእ ሰላመ። ወያጸንዕ አልባበ እለ ተዋሐዱ። ወየዐቅብ ተዋሕዶቱ። ወይዘርዕ ፍቅረ በዘባቲ ነኣኩቶ ለእግዚአብሔር።

ትምህርታዊ ተግዛጽ በሌለው ክርር ባለና በመቃወም ነገርን በማዟዟር «በማጠማዘዝ» በሚደረግ አንደበት የወንጌል ቃልን ለመናገር አንፈልግ። ተቃውሞንም ከእኛ ራስ ላይ እናስወግድ። እነዚህ ነገሮች ለምለምና ቅን የሆነውን ቃል። ደረቅና ድንጉር ያለበት ያደርጉታል፤ ያስመስሉታል። ቅን የሆነች እምነትንም ጠማማ እያደረጉ ይጠመገዙአታል።

እኛ ግን ሰላምን የሚያመጣ አንድነት ያላቸው አሳቦችንም የሚያጠናክር የእምነትን ሥራ እንሥራ። በእርስዋ እግዚአብሔርን እናመሰግን ዘንድ ፍቅርን የሚዘራና አንድነትን የሚጠብቅ ተግባርን እናድርግ» ብሎአል።

ገባሬ መንከራ ሃይ አበ ገጽ 591 ክፍል 1 ቊጥር 8።

ታዲያ እኛስ ብንሆን፤ እነዚህ አበው ከሄዱበት ጉዳና እየተከተለን አርአያነታቸውን እግብር ላይ ማዋል አይገባንምን?

ምዕራፍ ዘጠኝ።

ህሉና መለኮት።

በሰመ እግርዚአብሔር አሐዱ በመለኮት፤ ዘይሄለስ በአስማት ወበአካላት፤ በኩነታት ወበግብራት እያልሁ፤ ይህን መጽሐፍ ለመጻፍ እጀምራለሁ።

እርሱ አምላኪየና ተስፋዩ የሆነ እግዚአብሔር ክብር ምስጋና ለእርሱ ለብቻው ይሁንና፤ ራሱ ከስሕተት ሁሉ ጠብቆ እውነቱን ብቻ እየገለጸ እንዲመራኝና እንዲያስተምረኝ እንዲያጽፈኝ ከቅዱስ ፈቃዱ ሥር ተንበርክኬ እማጠናለሁ።

ህሉና መለኮት፤

እግዚአብሔር ማነው? ህሉናውስ እንዴት ነው? በእውነቱ ልዑል እግዚአብሔር በሰው አእምሮ ግሩም መንከር ሲሆን፤ በሰው አንደበትም የማይነገር ዕፁብ ድንቅ ነው። ከዚህም የተነሣ ማንም ቢሆን ተችሎኛል ብሎ በድፍረት ስለ እርሱ የሚናገር ሰው አይኖርም። ከዚህ አስቀድመን እንደተመለከትነው ሁሉ ክብር ምስጋና ለእርሱ ይሁንና፤ ልዑል እግዚአብሔር በጸጋው ብዛት፤ በምሕረቱ ታላቅነት ብቻ፤ በልጁ በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል ለሰው ልጆች ባደረገው ይቅርታ፤ ሰው ሞገስ አግኝቶ በመንፈስ ቅዱስ የተገለጸ አምላካዊ ቃሉን ተምሮ ስለ እግዚአብሔር ሊናገር ሊመለከር ተፈቅዶለታል። ይሁዳ 21፤ 22።

በመሠረቱ እኛ ደካሞችና ከኢምንት የማንቂጠር መሆናችንን እያወቅን ሳለ፤ በዚሁ ለሰው ልጆች በተሰጠ ጸጋና ምሕረት ሥር ቆመን፤ እርሱ ራሱ ከገለጸው ከቅዱስ ቃሉ

እየተማርን፤ በታላቅ ፍርሃትና ጥንቃቄ ስለ እርሱ እንናገራለን። 2ጢሞ. 3፥14-17። ም. 4፥1-3። 1ጲጥ. 3፥15።

እነሆም እግዚአብሔር ሕይወት ነው። በገዛ ሕይወቱም ዘላለማዊ ሆኖ በሰባዊነት፤ በነባቢነት፤ በሕያውነት «በልቡና፤ በቃል፤ በእስተንፋስ» ፍጹም ሕያው ነው። እንደዚሁም እርሱ በብርሃን አኗኗር የሚኖር ብርሃን ነው። በፍቅር የሚኖር፤ ፍቅር በቅድስናም የሚኖር ቅዱስ ነው። ራእ. 4፥9። ዘዳግ. 32፥40። 1ዮሐ. 1፥5፤7። 1ጢሞ. 6፥16። 1ዮሐ. 4፥8፤9። 1ጲጥ. 1፥15። መዝ. 21/22/፥3።

- 1፥ ከዚሁ ባሕርያዊ ህሉናው ከብር ስብሐት ልዕልና ዕበይ «ታላቅነት» ገርማ፤ ብዕል ባለጸግነት ገናኘነት ያንጸባርቃሉ። 1ዜና. መዋ. 29፥11። መዝ. 144/145/፥5፤6።
- 2፥ ከዚሁ ባሕርያዊ ህሉናው፤ ሥልጣን ኃይል ጽንዕት ብርታት እዘዝ፤ ሰላም፤ ደስታ፤ ያንጸባርቃሉ። መዝ. 144/145/፥12፤13።
- 3፥ ከዚሁ ባሕርያዊ ህሉናው፤ ጥበብ፤ ምክር፤ ዕውቀት፤ ማስተዋል፤ ተኪንዎ ያንጸባርቃሉ። ኢዮብ 12፥13፤16። ም. 6።
- 4፥ ከዚሁ ባሕርያዊ ህሉናው ትዕግሥት፤ ከሀሊነት፤ ሁሉን መቻል፤ መዋዲነት አዳኝነት «አሸናፊነት» ያንጸባርቃሉ። ሮሜ 3፥25። ኢዮብ 9፥14። ቊጥር 3። ኤር. 32፥17-19። ቊጥር 27።
- 5፥ ከዚሁ ባሕርያዊ ህሉናው፡- ፍቅር፤ ችርነት፤ ደግነት፤ በጎነት፤ ለጋሥነት፤ ጸጋ፤ ምሕረት፤ ርኅራኄ፤ አዘኔታ ያንጸባርቃሉ። 1ዮሐ. 4፥9። መዝ. 144/145/፥7-9።
- 6፥ ከዚሁ ባሕርያዊ ህሉናው፡- ጽድቅ፤ ርትዕ «ቀጥተኝነት» እውነት፤ ቅንነት ፍትሕ፤ እውነተኛ ፍርድ፤ ትክክለኛነት፤ ቅድስና ያንጸባርቃሉ። መዝ. 88/89/፥4። ም. 96/97/፥2። ዘዳግ. 32፥3፤4። ራዕ. 15፥3፤4።
- 7፥ ከዚሁ ባሕርያዊ ህሉናው፤ ፈቃድ፤ ሥምረት፤ መስማማት፤ ወላኝነት ያንጸባርቃሉ። ኤፌ. 1፥11። ራዕ. 4፥10፤11። መዝ. 113/114/፥11-13። ኢሳ. 14፥27። ማቴ. 11፥25፤26። ዳገ. 4፥35።

እነሆም ልዑል እግዚአብሔር «አነ ቀዳማዊ ወአነ ደጎራዊ፤» እኔ መጀመሪያ ነኝ፤ እኔ መጨረሻ ነኝ በሚልበት ሥሉስ ቅዱስ ባሕርየ መለኮቱ በዘላለምነት ሲኖር፤ የማይታይ ረቂቅ፤ በማዕዘን ወይም በክብብ የማይወሰን ምሉዕ፤ በጥልቀትና በምጥቀት በስፍሐት በርዝመት የማይለካ የማይገታ የማይከለል በዚህ ሁሉ የማይመጠን ፍጹም ረቂቅ መንፈስ ነው። ዮሐ. 4፥24። ኢዮብ 23፥8፤9። 1ነገ. 8፥12፤23። ኢሳ. 40፥21፤22፤28። ም. 44፥6።

የእግዚአብሔር ዘላለማዊ ህሉና «አኗኗር» ከእግዚአብሔር ፍቅርና ጸጋ የተነሣ እንደዚህ ሆኖ ለእኛ አእምሮ ሊገባ በሚችል ገለጻ መጠን ተመጥኖ በመጽሐፍ ቅዱስና የቤተ ክርስቲያን መምህራን በሆኑ ሊቃውንት ተሰጥተናል።

ለምሳሌ ከዚህ በላይ በቅዱሳት መጻሕፍት መሠረት የተነገረው ትምህርተ መለኮት የኑሲስ ኤጲስ ቆጶስ ጎርጎርዮስና የቆጵሮስ ኤጲስ ቆጶስ ኤጲፋንዮስ እንደሚከተለው አድርገው ገልጸዋል።

ጎርጎርዮስ ዘኑሲስ፡- «አልቦ ዕመቅ ለመለኮቱ አልቦ ሳዕል ወአልቦ ታሕት አልቦ ኑጎ ወአልቦ ግድም፤ አልቦ የማን ወአልቦ ፀጋም፤ አልቦ ማዕከል። አላ ምሉዕ ውእቱ

ውስተ ኩሉ አጽናፈ ዓለም። ወሥወር ውእቱ እምሕሊና ኩሉሙ መላእክት አልቦ
ዘየአምር ለህላዌሁ።»

የመለኮቱ ጥልቀት አይታወቅም፤ ላይ የለውም፤ ታችም የለውም፤ ቀኝ የለውም፤
ግራም የለውም፤ መካከል የለውም። በዓለም ዳርቻ ሁሉ የሞላ ነው እንጂ። ህላዌውም
ከመላእክት ሕሊና የተሠወረ ነው። የሚያውቀውም የለም።

ቅዳሴ ጎርጎርዮስ ገጽ 136 ቊጥር 10፣ 11።

የቆጵሮስ ኤጲስ ቆጵስ የነበረው ሊቁ ኤጲፋንዮስ አክሲማርስ በተባለ መጽሐፉ፡
ከዚህ እንደሚከተለው ተናግሮአል። «እግዚአብሔር ዘሀሉ ዘለዓለም ስፋሕ ውእቱ
ህልው ባሕቲቱ፤ ሀሉ እምቅድመ ይኩን ግብር፤ አላ ውእቱ ባሕቲቱ ዘሀሉ እምቅድመ
ዓለም፤ ዘአልቦቱ ጥንት ወኢወሰን፤ ወኢተፍጻሚት። ወአልቦ አምሳል ሎቱ፤
ወኢዕመቅ ወኢማኅለቅት አላ ስፋሕ ወቀጢን ፈድፋደ። ወኢይትረከብ እምግብር።»

በዘለዓለማዊና ነዋሪ የሆነ እግዚአብሔር ስፋሕ ነው። ብቻውን ነዋሪ ነው። ነገር
ሁሉ ከመሆኑ አስቀድሞ ነበረ። እንደዚሁም ዓለም ከመፈጠሩ አስቀድሞ ያለ ነው።
መነሻና ዳርቻ መጨረሻም የለውም። ጥልቅ ቢሆን፤ መጨረሻም ቢሆን የሚመስለው
የሚመሳሰለው አንድም ነገር የለም። ነገር ግን እርሱ ስፋሕና እጅግ አድርጎ የቀጠነ
«የረቀቀ» ነው። በተግባር አይገኝም። አይደረስበትም። ኤጲፋንዮስ ዘቆጵሮስ
አክሲማርስ ገጽ 1+818።

ቀጥሉም ይኸው ሊቅ፡- አክሲማርስ በተባለው መጽሐፉ፡-

«ይነግር በእንተ ፈጣሪ ወህልዎቶ ትካታዊት እንተ ይእቲ እንበለ ጥንት ወዘእንበለ
ግዕዜ ወኩሉን ጥንታት ወቀዳሚያት ወማዕዚታት ድጎራሁ፤ ወእምድጎራሁ ድጉራን
ፈድፋደ እምኔሁ። ውእቱስ አፍአ ውእቱ እምኩሉን ኩነታት ወኩነት ዘይሰመይ።
ወከግሁ ደጎራቲኒ አፍአ ውእቱ ህልዎቱ እምኩሉን ተፍጻሚታት። ወኩሉን
ተፍጻሚታት ጥንተ ተድላ ለባሕቲቱ።»

ፈጣሪ ስለሆነ አምላክና ዘለዓለማዊት ስለሆነች ህሉናው «አኗኗሩ» ይናገራል።
ይህችም አኗኗሩ ያለ መነሻ የሆነች፤ መቼ የሚል ጥያቄ የማይጠየቅባት ናት። መነሻ
ያላቸው በመነሻነትም ቅድሚያ ያላቸው ሁሉ መቼና ምን ጊዜ ተብለው የሚጠሩት
የጊዜ ጥያቄዎች ከእርሱ በኋላና በጣም የኋለኞች ኋለኞች ናቸው። እርሱ ግን ሁናቴ
ከሚባል ጓኝነትና፤ ተጓኝ ሁናቴ ተብሎ ከሚጠራ ሁሉ በስተ ውጭ ነው። የፍጻሜና
የፍጻሜዎች አኗኗር ፍጻሜዎች የሆኑት ሁሉ የተድላውና የደስታው መነሻዎች ናቸው
አክሲማርስ ኤጲፋንዮስ ዘቆጵሮስ ገጽ 1።

አሁንም ሊቁ ኤጲፋንዮስ በመጽሐፈ ቅዳሴ እንዲህ እያለ ስለ እግዚአብሔር
ዘለዓለምነት ተናግሮአል። «ቀዳማዊ ውእቱ ዘኢይብልዎ እማዕዚ፤ ወማዕከላዊ ውእቱ
ዘኢይብልዎ እስከ ይእዚ፤ ደጎራዊ ውእቱ ዘኢይብልዎ እስከ ዝየ። አልቦ ጥንት
ለህላዌሁ፤ ወአልቦ ማኅለቅት ለክዋኔሁ። ወአልቦ ጉልቶ ለመዋዕሌሁ፤ ወአልቦ ሐሳብ
ለዓመታቲሁ ወአልቦ ጽልሙት ለብርሃን ገጹ።»

ከመቼ ጀምሮ የማይሉት መጀመሪያ «ዘለዓለማዊ» ነው። እስከ ዛሬ የማይሉት
ማዕከላዊ ነው። እስከዚህ ድረስ የማይሉት ደጎራዊ ነው። ለአኗኗሩ መነሻ የለውም።
ለህልውናውም ፍጻሜ የለውም። ለዘመኑ ቊጥር የለውም። ዓመታቱም በሐሳብ
አይገባም። ለፊቱ ብርሃን ጨለማ የለበትም። ቅዳሴ ኤጲፋንዮስ ገጽ 145+3፣ 4።

በምክረ ትሥልስቱ በሥላሴነቱ ምክር በበጎ ፈቃዱ እንደወደደ የማይታዩትንና የሚታዩትን ማናቸውንም ፍጥረታት እምነብ አልቦ ገበቦ፤ ካለመኖር ወደመኖር አምጥቶ በቃሉ ፈጠረና በመንፈሱም አጽንቶ በፈቀደው ቦታ ሁሉ አኖራቸው። ሰማይና ሰማያት ሰማያት የሚኖሩባቸው፤ ምድርና በእርስዋ ያለ ሁሉ፤ ባሕሮችና ጥልቆች ኃዋጎችና ጎዋዎች ዕመቀ ዕመቃት የጥልቆች ጥልቆች የሆኑ ሁሉ ከእርሱ ለእርሱ በእርሱ ተፈጠሩ። እርሱ ግን ዘለዓለማዊ ሆኖ በዘለዓለምነት ሲቀደስ ሲሠለስ ይኖራል። ምስጋናውም ከብሩም ከራሱ ነው። እርሱ ዓለመ ዓለማት፤ እርሱ መካነ መካናት፤ «የቦታዎች ቦታ» ሕይወት ሕያዋን፤ እርሱ መጋቤ ፍጥረታት ነው። ነህ. 9፥6። 1ነገ. 8፥27። መዝ. 148፥1-8። ኢሳ. 40፥12-23። እርሱ ሰውን በመልኩና እንደ ምሳሌው ፈጠረው። እርሱ የሰው ጠባቂ፤ የፍጥረታት ሁሉ እረኛ ነው። የሚያድን የሚረዳ የሚታደግ ከክፉ የሚሠውር የሚከልል፤ ሕይወት የሚሰጥ በሁሉ ዘንድ የሞላ፤ ከውጭ እየኖረ፤ ከውስጥ የሚገኝ፤ ቢሄዱ የማያገኙት፤ ቢፈልጉት የማያጡት፤ ብቻውን ቅዱስ ቅዱስ ቅዱስ እግዚአብሔር እግዚአ ጸባዎት አብ፤ ወወልድ፤ ወመንፈስ ቅዱስ ፍጹም ንጹሕ ምሉዕ፤ ልዩ ግሩም ታማኝ፤ የባሕርይ አምላክ ሁሉን የሚይዝ፤ ሁሉን የሚችል ሁሉን በእጁ የጨበጠ፤ የሁሉ ጌታ፤ የሁሉ ንጉሥ፤ ሁሉ በእርሱና ለእርሱ ከእርሱ የሆነ፤ ያለ እርሱ ግን አንዳች ስንኳ የሆነ የሌለ፤ እርሱ ብቻውን ዘለዓለማዊ ሆኖ የኖረና የሚኖር አሐዱ አምላክ ነው። ኢሳ. 40፥21-31። ራዕ. 4፥10፤11። ኢሳ. 6፥1-4። ራዕ. 11፥17፤18። ም. 19፥7።

ምዕራፍ አሥር።

የእግዚአብሔር ሕይወት ባሕርይ።

ስለ ህላዌ መለኮት ትምህርት በምንናገርበት ጊዜ፤ አስቀድመን የእግዚአብሔርን ሕይወት ባሕርይ በሚመለከት ርእሰ ነገር መጀመርና በዚያ ያለውንም ምሥጢር እየተከተሉ መመራት ደኅና መንገድ ይመስለኛል። ሆሴ. 14፥9። መዝ. 117/118፥20።

እነሆም በመጽሐፍ ቅዱስ ገለጻ ልዑል እግዚአብሔር የሚምልበት ከራሱ የበለጠ ሌላ ስም ስለሌለበት፤ ለባሕርያዊ ህላዌው መግለጫ አድርጎ፤ እኔ ራሴ ብሎ የሚምልበት ታላቅና ገናና ስሙ ሕይወት ባሕርዩ እንደሆነ ይታያልና ነው። ዕብ. 6፥13፤14። ዘፍጥ. 22፥16፤17። ኢሳ. 14፥24።

እኔ ወይም እኔ ራሴ የሚልም፡- በክሂል፤ በሥልጣን፤ በፈቃድ፤ ለባዊነት፤ ነባቢነት፤ ሕያውነት ያለው ፍጹመ አካል ባለግዕዛን መሆን እንዳለበት በግዕዝ የምሥጢር ቴዎሎጊያ ሊቃውንት ዘንድ እንደሚታወቅ፤ ከዚህ አስቀድመን ለአንባቢ መግለጻችን የሚታወስ ነው። መጽሐፉ ግሥ ዘአለቃ ኪደነ ወልድ፡- ቀደምትነት ያለው የመጽሐፍ ዘይቤ ያለበት መተርጉማን የጻፉት ያልታተመ ምዕላድ፡- ሃይማኖት አበው ዘቀደምት ወዘደኅርት።

እንግዲህ ልዑል እግዚአብሔር መሐላ በሚያደርግበት ጊዜ፤ በሌላ እንዳይምል መቼውንም ቢሆን ከራሱ የሚበልጥ ስምና ባለስም በጭራሽ ስለሌለበት፤ መነሻና መድረሻ በሌለበት፤ ነገር ግን መጀመሪያና መጨረሻ እኔ ነኝ በሚልበት ሕይወት ባሕርዩ፡- በራሴ ማልሁ፤ በእኔነቴ ማልሁ እያለ መሐላ ማድረጉ ሲታይ፤ በለባዊነቱ

በነባቢነቱ በሕያውነቱ ሲምል መገኘቱ እንደሆነ ለማስተዋል ይቻላል። ኢሳ. 44+6-8። ም. 45+18-21። ም. 46+9፣ 10። ራእ. 1+8። ዕብ. 6+13፣ 14።

ሊቁ ዮሐንስ አፈወርቅ የዕብራውያንን መልእክት በተረገመበት ድርሳኑ፡- «ወእግዚአብሔር አመ አሰረዎ ለአብርሃም አልቦ ባዕድ ዘይልዕል እምኔሁ ከመ ይምሐል ቦቱ መሐለ በርእሱ።»

እግዚአብሔር ለአብርሃም ተስፋውን በሰጠው ጊዜ፣ ከእርሱ በላይ የሚምልበት ባዕድ ስለሌለ በራሱ ማለት ሲል ገልጾአል። ድርሳን ዘየ አፈወርቅ ገጽ 218 ድር. 11።

የለባቢነት፣ የነባቢነት፣ የሕያውነት ጠባይዕን ለመግለጽ በራሴ ማልሁ፣ በእኔነቱ ማልሁ እያለ ሲናገር መገኘቱ፣ ደግሞ አካላውያን የሆኑ ሦስቱ ኩነታት በሕይወተ ባሕርዩ «በሕያወ ባሕርያዊነቱ» ህልውና እንዳሉ መታየታቸውን እያመለከተ የሚያስገነዝብ አስረጅ ለመሆኑ በጭምትነት አትኩሮ ሊመለከቱት የሚገባ ነው።

እኔ ራሴ የማለትና እኔ ሕያው ነኝ የማለት ትርጉም I

እኔ ራሴ የማለት ትርጉም እግዚአብሔራዊ ሕይወተ ባሕርይ ተብሎ በመነገሩ፣ አባባሉ ከምን የተነሣ መሆኑን ለመረዳት እንጠይቅ፡-

የአባባሉ መሠረት ከሰው አሳብ ያልመነጩ ነፃና አምላካዊ መሆኑን እንረዳ ዘንድ በቅድሚያ ወደ ቅዱሳት መጻሕፍት መመሪያ እናሻቅብ፤ እነሆም ራሱ እግዚአብሔር እኔ ራሴ እያለ የሕያው ባሕርይነቱን ታላቅ ስም አመሥጥሮ ይናገርበት የነበረን ፈሊጥ፣ ከምሥጢርነት ደረጃ ጉላ አድርጎ በማውጣት፣ እኔ ሕያው ነኝ ወይም በሕይወቴ ማልሁ ሲል ተርጉሞትና ገልጾት መገኘቱ ነው። ቃሉም፡-

«እስመ አሌዕል ውስተ ሰማይ እደየ። እምሕል በየማንዩ ወእብል ሕያው አነ ለዓለም።» እጅን ወደ ሰማይ ከፍ ከፍ አደርጋለሁና፤ ለዘላለሙም ሕያው ነኝ ብዬ በቀኝ እምላለሁ። ዘዳግ. 32+40። ሕዝ. 18+3። ም. 2+3። 33+11። ኢሳ. 49+18።

ይኸውና «እኔ ራሴ» እያለ ሲምል በራሱ ስም እንደማለ ሲታወስ፤ እዚሁ ላይ ሲምል ደግሞ ሕያው ነኝ ለዘላለም በማለቱ፤ ያንኑ እኔ ራሴ ያለውን የራሱን ስም ሕያው ነኝ የሚል ተመሳሳይ ፍቺ ሰጥቶ፣ ሕይወተ ባሕርዩን ጉላ አድርጎ በመግለጽ ይናገራል።

ከዚህም ጋር በትንቢተ ኢሳይያስ «ጉልበት ሁሉ ለእኔ ይምበረከካል ምላስም ሁሉ በእኔ ይምላል ብዬ በራሴ ምያለሁ» ተብሎ የተነገረውን ኢሳ. 45+23። ቅዱስ ጳውሎስ ገሥሦ ሲጠቅስ፤ «እኔ ሕያው ነኝ ይላል ጌታ ጉልበት ሁሉ ለእኔ ይንበረከካል፤ ምላስም ሁሉ እግዚአብሔርን ያመሰግናል።» ሲል ወስዶታል። ሮሜ 14+11።

እዚህ ላይ ከትንቢተ ኢሳይያስ በራሴ ማልሁ ተብሎ የተነገረውን ቅዱስ ጳውሎስ እኔ ሕያው ነኝ ይላል ጌታ በሚል አቀራረብ ተናግሮት መገኘቱን ልብ ያደርጋል። እኔ ራሴ ማለት እኔ ሕያው ነኝ በማለት ተብራርቶ ሊተረገም ችሎአልና ነው። ይህም ሲሆን፤ በእነዚህ ቃላት የተለያየ ምሥጢር እንደሌለ መረዳት የማያዳግት ይሆናል። ራእ. 10+6፣ 7።

ይህ የሕይወት ባሕርይ ስም ልዩና ታላቅ ስለ መሆኑ።

በራሴ ግልሁ ወይም እኔ ሕያው ነኝ እያለ የግለበት የሕይወት ባሕርይ ስም ልዩና ታላቅ መሆኑን መጽሐፍ ቅዱስ አስታውቆለት ይገኛል።

እነሆም፡- ራሱ እግዚአብሔር በታላቁ ስሜ ግልሁ ብሎ ከግረጋገጡም በላይ፤ እኔ ሕያው ነኝ እያለ በሚምልበት ጊዜ፤ እጄን ወደፊት ወደፊት ከፍ ከፍ አደርጋለሁ። ግለቱንና ግርግና ገናኘት በሚገልጽ በዚህ ትርኢታዊ አኳኋን በመታየት ለሕያው ስሙ ታላቅነት የምስክር ፃምድ አድርጎ ግቆሙ ነው።

ሌላም ግስረጃ፡- ሰግያውያን የሆኑ አርባዕቱ «አራቱ» እንስሳና ሃያ አራቱ «ሽግግሌዎች» ካህናት ሰማይ ለዘላለሙ ሕያው ሆኖ፤ በሕይወት ለሚኖር ከብር ምስጋና ይሁን እያሉ እራቱ ወድቀው እስኪሰግዱለትና አክሊላቸውንም እራቱ እስኪጥሉለት ድረስ፤ ያላዩት ትርኢታዊ ሁኖቴ የዚህን ስም ታላቅነት ጉልህ አድርጎ የሚያሳይ ነው። ራእ. 4+9111። ም. 10+516።

እንዲሁ ደግሞ፡- የዚህን ሕያው ነኝ የሚልበትን የታላቁን ስሙ ልዩና ከቡር መሆኑን ተጥሎ ያለውን ግስረጃ እንመለከታለን።

በግብፅ ምድር በስደት የሚኖሩ አይሁድ፤ በአንድ ወገን ሕያው እግዚአብሔርን እያሉ በሕያው እግዚአብሔር ስም ሲጠሩበት፤ በሌላ ወገን ደግሞ፤ ልዩ አማልክትን እናመልካለን በግለታቸው እንዲህ ብሎ ተናግሮአል። ቃሉም፡-

በግብፅ ምድር በሚኖር አይሁዳዊ ሁሉ አፍ ከእንግዲህ ወዲህ ሕያው እግዚአብሔር ተብሎ ስሜ እንዳይጠራ፤ እነሆ፤ በታላቁ ስሜ ምያለሁ የሚል ነው። ኤር. 44+26። ይኸውና የዚህ ስም ታላቅነት በእጄ መኖኝ እንዳይነሣ፤ ለይቶ ያከበረው መሆኑን በተናገረው አስታውቆለታል።

ለግጥቃለል ያህል ዳዊት «እስመ አዕበይክ ዲበ ኩሉ ስመክ ቅዱስ» ከሁሉ በላይ ቅዱስ ስምህን ከፍ ከፍ አድርገሃል ያለው የዚህን ስም ታላቅነት ሲገልጽ አይደለምን? መዝ. 137+2። 2ላሙ. 7+22። አሁንም ወደ አንድ ሕይወታዊ ህላዌ ወደሚገኝበት ሥጢር እንሻገራለን።

ዐረጋዊ መንፈሳዊ ገጽ 319 ድርሳን 43።

ምዕራፍ አሥራ አንድ።

ስሙ ማነው? ያሉኝ እንደሆነ፤ ምን እላቸዋለሁ?

ይህን ርእስ ሆኖ የቀረበውን ጥያቄ የጠየቀ ታላቁ የሕዝበ እሥራኤል ነቢይ ሙሴ ነው። የሕዝበ እሥራኤል ነቢይ ሙሴ በኮረብ ምድረ በዳ በጎቹን ሲጠብቅ ሳለ፤ ልዑል እግዚአብሔር በዕፅ ጳጦስ ላይ ሆኖ ተገልጦለት እኔ የአባቶቻችሁ የአብርሃም አምላክ፤ የይስሐቅም አምላክ፤ የያዕቆብ አምላክ ነኝ ብሎ ካነጋገረው በኋላ አሁንም ኖኖ ወደ ፈርዖን አልከሃለሁ፤ ሕዝቤንም እሥራኤልን ከምስር ምድር ታወጣለህ አለው። ዘጸአ. 3+3-10።

እንግዲህ ከዚህ በላይ እንደተገለጸው እግዚአብሔር ለሙሴ እንዲህ ብሎ ራሱን ሲያስተዋውቀው፡ ስሙን ገልጸለት ነበር። ይህም ስሙ ለመሆኑ ራሱ እግዚአብሔር ስሜ ይህ ነው በማለት አረጋግጦ እንደተናገረ፤ በዚሁ ምዕራፍ ቁጥር 15 ላይ ተጽፎ ይገኛልና ይታወቃል።

ለእሥራኤል ልጆች እንዲህ ትላቸዋለህ። የአባቶቻችሁ የአብርሃም አምላክ፣ የይስሐቅ አምላክ፣ የያዕቆብ አምላክ ወደ እናንተ ላከኝ። ይህ ለዘላለሙ ስሜ ይህም እስከ ልጅ ልጅ ድረስ መታሰቢያዬ ነው ብሎታል።

በምሥጢርም ቢሆን፤ የሕያዋን አምላክ እንጂ፣ የሙታን አምላክ እንዳይደለ የሚያስረዳ ስም ነው። ይህም ይታወቅ ዘንድ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከሰዱቃውያን ጋር በተነጋገረበት አንቀጽ፡- የአብርሃም አምላክ፣ የይስሐቅ አምላክ፣ የያዕቆብ አምላክ ነኝ የሚለውን ጠቅሶ በዚሁ መሠረት የሕያዋን አምላክ እንጂ፤ የሙታን አምላክ አይደለም ብሎ ያስረዳበት ነው።

እንዲያውም፡- እንደዚህ ያለው ጥቅስ ከቅዱሳት መጻሕፍት ሲኖር ሳለ፤ ሰዱቃውያን መጻሕፍትንና የእግዚአብሔርን ኃይል ባለማወቅ መሳሳታቸውን የገለጠበት ለሙሴ በነገረው ስም መሆኑ ይታወሳል። ማቴ. 22፥31፤32። ማር. 12፥26። ሉቃ. 20፥36፤37። ዳን. 6፥26። እነዚህን ጥቅሶች አገናዝብ።

ታዲያ ሙሴ በዚሁ በተገለጸለትና እግዚአብሔር ራሱን ከእርሱ ጋር ባስተዋወቀበት ስም ረክቶ ይሆን? የለም አይደለም አይመስልም። ምክንያቱም ሙሴ ከዚህ ቀጥሎ የምናቀርበውን ጥያቄ እንደገና ሲጠይቅ እናያለንና ነው።

ሙሴም እግዚአብሔርን ወደ እሥራኤል ልጆች ሄጄ የአባቶቻችሁ አምላክ ወደ እናንተ ላከኝ በምላቸው ጊዜ፤ ስሙ ማነው? ቢሉኝ ምን እላቸዋለሁ? ብሎታል። ዘጸአ. 3፥13።

እግዚአብሔር ራሱ ስሙን እየነገረው ሳለ፤ ሙሴ ስሙ ማነው? ቢሉኝ ምን እላቸዋለሁ? ሲል በመገኘቱ አስቀድሞ ከነገረው የተለየና ልዩ የሆነ አንድ ስም እንዲነግረው መጠበቁን ሙሴ እንዳልደበቀ፤ በጠየቀው ጥያቄ ተገልጿል።

ሙሴ ይህን ሲያደርግ ምን ማለቱ ነው? ብለን ከመገረማችን በፊት፣ የሙሴን ሁናቴ አስቀድመን ብንከታተልና ተከታትለን በምናገኘውም ውጤት ብናትት አንድ ነገር ማግኘታችን አይቀርም።

ሙሴ በእግዚአብሔር በኩል አንድ የምሥጢር በር ከተከፈተለት፤ በስከ ወዲያው ዘው ብሎ በመግባት፣ ምጡቅና ጥልቅ ለሆነው አምላካዊ ነገር ጭብጡን ለመያዝ በበለጠ መጠንም ለማወቅ ለመረዳትም የሚሻና የሚጓጓ ሰው እንደነበረ ይታያል። ይህም ይታወቅ ዘንድ ተመሳሳዩን ሁናቴ ከሌላ ክፍል ጠቅሰን በዚሁ ጉን እናቀርባለን። «አቅርቦን እንመለከታለን»።

ከዕለታት በአንዱ ቀን እግዚአብሔርና ሙሴ ይነጋገሩ ነበር። እግዚአብሔርም በፊቴ ጸጋን ስላገኘህ በስምህም ስላወቅሁህ፤ ይህን ያልኸውን ነገር ደግሞ አደርገዋለሁ ሲል ለሙሴ ተናገረ።

ሙሴ ይህን ጫፍ እንዳገኘ፤ ወዲያውኑ በዚሁ ጫፍ ተንጠላጠለና፡- «እባክህን ከብርህን አሳየኝ» ብሎ ጌታን ጠየቀ። ዘጸአ. 33፥16፤18።

እንግዲህ ሙሴ በፊቱ ጸጋን አግኝተሃል ሲባል፤ በዚሁ ተቋናጥጦ ወዲያውኑ የቱን ያህል እንደተመጠቀ በዚሁ ጥቅስ ለማየት ይቻላል።

በሙሴ ጥያቄ ጉን የእግዚአብሔርን ታጋሽነትና አባትነት እንመልከት። እግዚአብሔር ቸርነቱን በፊትህ አሳልፋለሁ... ሰው ፊቱን አይቶ አይድንምና፤ ፊቱን ግን ማየት አይቻልም እያለ ለሕፃን ልጅ እንደሚደረግ ሁሉ፤ ሊሆን ያለውንና የማይቻለውን ለይቶ ይገልጽለታል እንጂ፤ አይቂጣውም። ዘጸአ. 33+19፤20።

ሙሴ በአእምሮ ጉልምሶ የኋላ ኋላ ምሥጢሩ ለእግዚአብሔር ለአምላካችን ነው ለዘላለሙ፤ የተገለጸው ግን ለእኛና ለልጆቻችንም ነው ሲል የምሥጢረ እግዚአብሔርን ትምህርት በየመልኩ እየለየ ማስታወቁንና በዚሁ በመጨረሻ ውላጌው የረጋ መሆኑን ልንገነዘብለት የሚገባ ነው። ዘጸግ. 29+29።

ይሁን እንጂ፤ በመጀመሪያ በለጋ አእምሮው ይጠይቀው የነበረን ጥያቄ በምናይበት ጊዜ፤ ብልጫ ባለው ሁኔታ ምሥጢረ እግዚአብሔርን ለማወቅ የሚጓጓ መንፈሳዊ አእምሮውንም በሚገባ ሊያጉለምስ የሚጣጣር ሰው እንደነበረ፤ በዚሁ ለመረዳት ሳንችል አንቀርም። ይህም ቅዱስ ጳውሎስ «ቅንዎ ለእንተ ተዐቢ ጸጋ» ለምትበልጥ ጸጋ ቅኑ እንዳለው ሁሉ ሊያስቀናን የሚገባ ነው። 1ቆሮ. 14+1።

ይህን ካየን ዘንድ፤ እግዚአብሔር ራሱ ለሙሴ ስሙን እየነገረው ሳለ፤ ሙሴ እንደገና መጠየቁ ይገባል? ወይም አይገባም? በሚል አስተያየት ቀጥለው የቀረቡትን ምክንያቶች እንመርምርና እናብራራ።

1ኛ. ነገር፡- የእግዚአብሔር አብዛኛ ስሙ በግብሩ የሚጠራበት ነው። ይኸውም ራሱን በግብሩ ወይም በባሕርይ ግብሩ ስለሚገልጽ ፈጣሪ፤ አምላክ፤ ማሕየዊ፤ መጋቢ፤ ሠራዊት፤ ረድኤት፤ ፀወን፤ «አምባ» ምስካይ መጠጊያ ኃይል፤ ጋሻ፤ የመሳሰለውንም ተብሎ ይጠራል።

በባሕርዩ ግብር ወይም በግብሩ መጠራቱ፤ ስለፈጠረ ፈጣሪ፤ ስለተመለከ አምላክ፤ ሕያው ስለሚያደርግና ስለሚያድን ማሕየዊ፤ ስለሚያስተዳድርና ስለሚመግብ ሠራዊ መጋቢ፤ ስለሚረዳ ረድኤት፤ መጠጊያ ስለሚሆን፤ ፀወን ምስካይ፤ ስለሚታደግ ስለሚመክት ኃይል ጋሻ፤ ይባላል። በዚህና በሚመሳሰለው ሁሉ ራሱን በሚገልጽበት ግብሩ መሠረት ሲጠራ ይገኛል። መዝ. 90። መዝ. 17 በሙሉ።

ዐረጋዊ መንፈሳዊ፡- «ምንተኑ እሰምየክ ኦ እግዚእየ ወኢየአምሮ ዘእብል ለእመ ሰመይኩክ አምላክ፤ ናሁ ትብል አልብየ ስም። ወይእዚኒ ኩሉሙ አስማት ወባህላት ርጉቃን እምኔክ ኦ ክቡር ወዐቢይ ምንተኑ እሰምየክ ይዕዚ ወበመኑ አስተማስለክ ስመ ክሠተ ወሀብክ በዘይትፌሥሑ ኅሣሥያኒክ ወይሰብሑ ዘበሙ ኩሉ ሰብእ የአምረከ»።

አቤቱ በምን ስም እጠራሃለሁ? አንተን የምጠራበት ስም አላውቅም፤ አምላክ ብለህ ስም የለኝም፤ የባሕርይ ስሜ አይታወቅም ትለኛለህ፤ እነሆም እነዚህ ሁሉ ስሞችና አባባሎች ከአንተ የራቁ ናቸው። ክቡር፤ ታላቅ፤ ገናና፤ ሆይ፤ ምን ብዬ እጠራሃለሁ? በምንስ እመስላለሁ? አንተን የሚሹ የሚፈልጉህ ደስ በሚላቸው ሁኔታ በሚያመሰግኑህ ይዞታ የተገለጸ ስምህን ሰጥተሃል። በእነዚህም ሰው ሁሉ ያውቅሃል። እያለ በተመስጦ እንደጠየቀ ይታወሳል። ዐረጋዊ መንፈሳዊ ድርሳን 43 ገጽ 319።

እንግዲህ እግዚአብሔር ለሙሴ የአብርሃም አምላክ የይስሐቅ አምላክ፤ የያዕቆብ አምላክ ነኝ ብሎ፤ በዚሁ ስም ራሱን ሲያስተዋውቀው፤ ይህ ስም በግብሩ የሚገለጽበት ስም ሆኖ፤ እላይ ከተጠቀሱት ከግብር ስሞች አንድ መሆኑን ተገንዝቦታል።

የመል. ሥላሴ ደራሲ፡- ሀላፊዎችን «የባሕርይ አቅዋሞችን» ሁሉ ስለሚያሸንፍ ስለ ሥላሴ ሀላፊ ኅቡዕ ስምን ለማግኘት ተመኝቶ፡ «ለረኪበ ስሙ ኅቡዕ አመ ወጠንኩ ተምኔተ» እንዳለ ሁሉ፡ ሙሴም ከተናገረው ከግብር ስም የተለየ ሌላ የባሕርይና ኅቡዕ ስም እንዲነገረው ፈልጎ ነው ቢባል የማያስኬድ አይደለም።

2ኛ፡ ነገር፡- ሙሴ ባደገበት በምድረ ግብፅ ሆነ፤ በምድያም ሲኖር፤ የእነዚያ አገሮች ሕዝቦች ራሳቸውና አባቶቻቸው የሠሩዋቸው አማልእክቶቻቸውን ሲያከብሩና ተስፋ ሲያደርጉአቸው፤ እነዚያ አማልእክት ግን ሕያዋንና የባሕርይ አማልእክት አልነበሩምና፤ ለሚያመልኩአቸው አሕዛብ ተስፋ ቢሰጥ ወይም ተስፋ አስቂራጮች ሲሆኑባቸው ያየና የተመለከተ ሰው መሆኑ የታወቀ ነው።

አሁን ደግሞ ያባቶችህ የአብርሃም የይስሐቅ የያዕቆብ አምላክ ነኝ፤ ስሜም ይህ ነው እያለ እግዚአብሔር በሚናገረው ጊዜ፤ ሙሴ ይህን እንዳልሰማ ሆኖ፤ ሌላውን ስም እንዲነገረው ሲጠይቅ መገኘቱ፤ ለምን ይሆን? በእውነቱ ለሚሰጠው ተስፋ አስተማማኝ ዋስትና ያለው የባሕርይ አምላክ ነው መሆኑ ያለበት። ስለዚህ ሙሴ የባሕርይ አምላክ ለመሆኑ የሚገልጽ ስም እንዲነገረው ፈልጎ ደጋግሞ እግዚአብሔርን መጠየቁ እውነት አለው። ከማለት ወደ ኋላ አንልም። ግብፃውያን በሚያመልኩአቸው ውሸተኞች አማልእክት አንጻር፤ ሀላፊው የጸና ሕያውና ማሕየዊ ነውና።

ይህንም የሙሴን ልብ ያወቀ ጌታ ሳይቂጣው፤ የባሕርይ አምላክነቱን የሚገልጽ ጠባይዓዊ ስሙን ከመናገር ባለመቁጠቡና፤ ሙሴ በጌታው ፊት ያገኘው ሞገስ ምን ያህል እንደሆነ አስታውቆለት በመገኘቱ ይታያል። አዎን፡ ሙሴ የጠየቀው ጥያቄ አስፈላጊ ባይሆን ኖሮ፤ እግዚአብሔር ለተጠየቀው ጥያቄ ስሜ ይህ ነው ብሎ በሚያስረዳ ሁኔታ ባልነገረውም ነበር።

ምዕራፍ አሥራ ሁለት።

ዘሀሎ ወይሄሎ «ያለና የሚኖር»።

ሙሴ ወደ እሥራኤል ልጆች ሄጄ የአባቶቻችሁ አምላክ ወደ እናንተ ላከኝ በምላቸው ጊዜ፤ ስሙ ማነው? ያሉኝ እንደሆነ፤ ምን እላቸዋለሁ? ሲል፤ እግዚአብሔርን ጠየቀ። በዚህ ጊዜ እግዚአብሔር፡-

«አነ ውእቱ ዘሀሎ ወይሄሎ... በሎሙ ዘሀሎ ወይሄሎ ውእቱ ፈነወኒ» ያለና የሚኖር እኔ ነኝ... ያለና የሚኖር እርሱ ላከኝ በላቸው አለው። ዘጸአ. 3፡14።

እነሆም ጌታ በዚሁ ያለ፤ የሚኖር በሚል፤ የቅጽል አገባብ በወደቀበት ዐቢይ አንቀጽ ወይም በበቂ ቅጽል፤ ኅቡዕ የሆነ ባሕርያዊ ስሙን ለሙሴ ነግሮታል «ወይም ገልጸለታል»።

«ዘሀሎ ወይሄሎ» በሚል ቃል ውስጥ ኅቡዕና ባሕርያዊ ስም መኖሩን በበቂ ቅጽልነቱ፤ ወይም በቂ ቅጽል በሆነበት በቃሉ አቋም ስለምናውቅ፤ በቅጽሉ አገባብና የቅጽሉ አገባብ በወደቀበት ግሣዊ አንቀጽ ትንተና በተመርሆ ልቡናዊ ይዘት ፈልፍለን፤ ለንጥቀን፤ በመመርመር፤ ይህንኑ ኅቡዕና ባሕርያዊ ስም ማግኘት ሊኖርብን ነው።

ይኸውም፡- «ዘህሉ ወይሄሉ» ተብሎ በግዕዝ የተነገረው ቃል ያለ፤ የሚኖር፤ ጓኝ፤ የሚሆን ተብሎ በአማርኛ ሲፈታ፤ እውስጡ የተቋጠረው ገቡዕ ስም ህሉና፤ ህልውና ህላዌ በሚል ስማዊ አቋም መገለጽ ይጀምራል።

እርሱም በሰዋሰው ዘይቤ በህሉና በህልውና፤ የሚኖር «ህልው ህላዌ» ተብሎ የሚተረጉም ለመሆኑ የማያጠራጥር ዘይቤ ሲሆን፤ በብሂሉ ወይም በምስጢሩ አፈታት ደግሞ፡- ሕይወት ያለው፤ ሕያው፤ ጓኝ የሚሆን ወይም በሕይወት ያለና ሕይወት ሁኖ የሚኖር ማለት ይሆናል።

ይህም ህልውናው የሕያውነቱን ምስጢር፤ ሕያውነቱም የህልውናውን ምስጢር እየገለጸ ለዘለዓለም ስለመኖሩ ወይም ስለ ዘለዓለማዊ ህሉናው የሚያስታውቅ ስሙ መሆኑ ነው። ማለት ያለና የሚኖር ለተሰኘበት አኗኗሩ ሕያውና በሕይወት ያለና የሚኖር ሆኖ ነው እንጂ፤ የአኗኗር ሁኔታ፤ በድንጋይ የአኗኗር ዓይነት የሚገመት አይደለም። ማለትን የሚያረጋግጥ ነው።

ድንጋይ ከተፈጠረበት ጊዜ ጀምሮ፤ ከሰው ዕድሜ ጋር በሚነጻጸርበት ጊዜ፤ ከሰው ቅድምና ቀዳሚነት እንዳለው ቢነገርም፤ እንደ እግዚአብሔር ዘለዓለማዊና ያልተፈጠረ ሆኖ፤ ሕይወትነቱም በላባዊነት በነባቢነት፤ በሕያውነት፤ ክሂልና ሥልጣን ፈቃድም ያለው ሊሉ የባሕርይ ሕይወት የሚመስል አይደለም። ግን ያለ አእምሮ ግዕዛን የሚኖር፤ ላባዊነት ነባቢነት ሕያውነት የሌለው በድን ፍጥረት ነው። ስለዚህም ይህ ዓይነቱ የድንጋይ ቅድምና የጊዜ ብዛት አኗኗር፤ በሕይወት ረገድ ውጤት የሌለው መሆኑ ግልጽ ነው። ሕይወት የሌለው ነውና።

ስለዚህም አንዱ ብሔራዊ ሊቅ፡- «እስመ ዘአልቦቱ ቃል ወእስትንፋስ ወዘኢኮነ ለባዌ ኢይገብር ምንተኒ ግብረ። በከመ ዕፀው ወአዕባን ሰማይ ወምድር ወካልዓንሂ ግብራት ዘአልቦሙ ቃል ወእስትንፋስ ወዘኢኮነ ለባውያነ ኢይገብሩ ግብረ፤ አላ ይገብር በሙ ካልዕ።»

ዕንጨቶች፤ ድንጋዮች፤ ሰማይ ወይም ምድር ሌሎችም ነገሮች ቃልና እስትንፋስ የሌሉዋቸው፤ ለባውያንም ያልሆኑ ከመሆናቸው የተነሣ፤ ሌላ ይሠራባቸዋል እንጂ፤ ምንም ነገር ሊያደርጉ እንደማይችሉ ሁሉ፤ ቃል እስትንፋስ የሌለውና ለባዊም ያልሆነ፤ ሥራን ሊሠራ አይችልም ሲሉ አስረድተዋል። ምዕላ ዘዐ. ሰ.ክ. ያልታተመ የእጅ ጽሑፍ፡- ገጽ 7።

ሌላም ሊቅ፡- «ክብራሰ ለጠባይዕ አእምሮ ወሕይወት» የጠባይዕ ክብርዋ አእምሮና ሕይወት ናቸው ብሎአል። ማር. ይስሐቅ አንቀጽ 27 ገጽ 21።

ዐረጋዊ መንፈሳዊ፡- ስለ እግዚአብሔር አኗኗር ሲናገር፡- «ወአልቦ ጊዜ አመ ነበረ እንበለ አእምሮ ወሕይወት፡- ጌታ ያለ አእምሮና ያለ ሕይወት የኖረበት ጊዜ የለም» ብሎአል። ዐረጋዊ መንፈሳዊ ድርሳን 22 ገጽ 117።

እነሆም እዚህ ላይ በደገና መንፈስ ሊገነዘቡት የሚገባ የማይመጠንና ተመሳሳይ የማይገኝለት ሊሉ የባሕርይን አቋም፡- ሰው እንዲያውቀው ሲደረግ፤ ለሰው የተሰጠው መለኪያ በሕይወትና፤ ሕይወት በሌለው በድን ፍጥረት መካከል ባለው ልዩነት ላይ የመገመቱ ጉዳይ ነው። ኤር. 10፤9፤10።

ስለዚህ ወደዚህ መለያ ማተኩሩ ተገቢና ጠቃሚነት አለው። በሕይወት ምን ሊታይ ይቻላል? ያለ ሕይወት ነዋሪ በሆነ ነገር ላይስ፤ ምን ሊታይ ይቻላል? ለሚል የማጣሪያ ጥያቄ መልስ ሆኖ፤ የሚዘጋ ነውና።

ለሰዚህ ነው ወደ ፊት በምናቀርበው በመገናኘብ ትምህርት ረገድ በፀሐይ፣ በቀላይ፣ በእሳት፣ በውኃ፣ ከምንጠቀምበት ምሳሌ ይልቅ፣ የእእምሮ፣ የነቢብ፣ የሕይወት አቋም ባላት በሰው ነፍስ ምሳሌ ለመጠቀም የምንመርጥ።

የእግዚአብሔር የባሕርይ አቋም ሕይወት መሆኑን ለመግለጽ የተነገረው ትምህርት ለምን እንደሆነ ቢጠየቅ፣ ለመፍቀድ፣ ለማፍቀር፣ ከሀሊ ለመሆን፣ ለማጽደቅ፣ ለመግዛት፣ ለመምከር፣ ወይም ሥሉጥ «መላኪ» ለመሆን፣ በጠቅላላም ለዚህ ሁሉ መሠረትና መቻያ ለመሆን፣ የባሕርይ አቋም ሕይወት «ሕይወትነት» ሆኖ ይገኛልና ነው።

ለምሳሌ፡-

ሀ. ፈቃድ ኖሮት፣ ፍቅር፣ ችርነት፣ ለጋስ፣ ልግስና፣ ርኅራኄ፣ ምሕረት፣ የመሳሰሉት ሊፈቅድ መቻሉ፣ የባሕርይ ህላዌ አቋም ሕይወት በመሆኑ አይደለም??

ለ. ክሂል፣ ኃይል፣ ጽንዕት እዘዝ ከሃሊ፣ ኃይል፣ ጽንዕ አዛዚ ለመሆን መቻሉ፣ በመሠረቱ የባሕርይ ህላዌ «አቋም» ሕይወት በመሆኑ አይደለም??

ሐ. ሥልጣን፣ ባለጸግነት፣ ዕበይ፣ ግርማ፣ ልዕልና፣ ኖሮት መላኪ፣ ገዥ ወይም ንጉሥ ለመሆን መቻሉ፣ የባሕርይ ህላዌ «አቋም» ሕይወት በመሆኑ አይደለም?? ዕንባቆ. 2፥18-20። ራዕ. 4፥8-11።

ጽድቅ፣ እውነት፣ ርትዕ፣ ቅንነት፣ ትክክለኛ ዳኝነት፣ ፈቃሒነት ሊኖረው መቻሉ፣ የባሕርይ ህላዌ አቋም ሕይወት በመሆኑ አይደለም??

ጥበብ፣ ምክር፣ ዕውቀት፣ ብልህነት፣ ማስተዋል፣ ተኬንዎ ሊኖረው መቻሉ፣ የባሕርይ ህላዌ አቋም ሕይወት በመሆኑ አይደለም??

እነሆም፡- ያለና የምኖር፣ እኔ ነኝ፣ የምሆን እኔ ነኝ ያለበት ግዕዛን የሌለበት በድን ፍጥረት ያልሆነ፣ ነገር ግን በከዊነ ልብ፣ በከዊነ ቃል፣ በከዊነ እስትንፋስ ዘለዓለማዊ መገናኘብ ጸንቶ የሚገኘው የህልውና ሕይወትነቱ በሕይወት ብሔተ ህሉና በሆነ ሕይወቱ፣ ለዚህ ሁሉ አበጋዝ ሆኖ ይታወቃል። ኤር. 2፥13። ም. 17፥13።

ቂርሎስ ንሕነስ ንብል ከመ ሕይወት ውእቱ በህላዌሁ። እኛ ግን እርሱ በባሕርይ ሕይወት ነው እንላለን። ብሎአል። ሃይ. አበ. ቂር. ገጽ 333 ም. 80 ተላጥር 6።

ይህም ከሆነ ዘንድ፡- ሊሉየ ባሕርይ ሕይወት ሲባል፣ በለባዊነት፣ በነባቢነት፣ በእስትንፋስነት፣ ህልውና፣ ፈቃዱንና ፍቅሩን፣ ከሀሊነቱን፣ ኃይሉን፣ ሥልጣኑንም ገልጾ በማስታወቅ፣ ያለና የሚኖር ነው እንጂ፣ በሌላ የሚመስል እንዳልሆነ ጠንቅቆ መረዳት ያሻል። ኢሳ. 5፥14፣15። መዝ. 90፥1። ም. 1፥8። ም. 99፥2። ም. 82፥18።

እንግዲህ እግዚአብሔር በዚሁ ቃል ስሙን ለሙሴ ሲገልጽለት፣ ሙሴ በበቂ ቅጽል ውስጥ ያለውን፣ ኅቡዕ የሆነ ባሕርያዊ ስሙን መርምሮ ተመራምሮ ማግኘት ሳይኖርበት አይቀርም። ወይም ያለና የሚኖር ሲል የነገረው ቃል በበቂ ቅጽልነቱ እንዳለ አስተውሎታል።

የሐንስ ዘአንጽኪያ ወሶርያ ወባቢሉን ሊቀ ጳጳሳትም፡- «ወዓዲ ንብል አብ ሕይወት፣ ወልድ ሕይወት፣ ወመንፈስ ቅዱስ ሕይወት እንዝ አሐዱ ሕይወት በህላዌ መለኮት።

እኛም በባሕርዩ ሕይወት ሆኖ እያለ፣ አብ ሕይወት፣ ወልድ ሕይወት፣ መንፈስ ቅዱስ ሕይወት ነው እንላለን» ብሉአል። ዮሐ. ዘአገጽ. ሃይ አበ ገጽ 540 ቍጥር 4 ከፍል 2።

ይሁን እንጂ ጠያቂ፡- በዚህስ ቢሆን ለሙሴ የባሕርዩን ግብር ወይም ጠባይ የሚገልጽበት የሕያውነቱን ስም ነገረው እንጂ፣ የባሕርዩን ስም መቼ ነገረው? ብሉ ሊጠይቅ ይሞክር ይሆናል። ጥያቄው ከተነሣ ዘንድ በዚሁ ጥያቄ ውስጥ ሊብራሩ የሚያስፈልጉ ምሥጢራት ስለሚኖሩ፣ ነካክቶ ወይም ተሸፋፍኖ እንዲታለፍ አንፈልግም።

ምዕራፍ አሥራ ሦስት።

እስመ አልቦ ውስተ ህላዌሁ አመክንዮ፣ ለህላዌው ምክንያት የለበትም።

ጠያቂው ሊያውቀው የፈለገ የባሕርይ ስም እላይ ከተገለጸው ሌላ፣ እንደምን ባለው አኳኋን ሊገለጽለት «ወይም ሊያይ» ፈልጎ ይሆን? መቼም ቢሆን ጠያቂው ለሙሴ ያዘነለት ቢመስልም ባይመስልም፣ ለገዛ ራሱ የእግዚአብሔርን የባሕርይ ስም ሊያውቅ ፈልጎ ቢጠይቅ፣ የሚያስነቅፈው ነገር አይኖርም። ነገር ግን ጠያቂው ምናልባት ለእግዚአብሔር ባሕርይ መነሻ ወይም ምክንያት ይኖረው ይሆን? ብሉ አስቦ ጥያቄውን የሠነዘረና፣ በዚያው ሰበብ ምክንያት ወይም መነሻ ከኖረው፣ ይኸው ምክንያት ወይም መነሻ የሆነው የባሕርይ ስሙ አልታወቀምና ይታወቅ፣ ለሙሴም ይነገረው፣ ለማለት እየቃጣ ይህንን በመሰለ ፍላጎት ላይ አሳቡንም ያሰማራ ጠያቂ ከሆነ ግን፣ ከአሁኑ እንደማይሳካለት ቢያውቅ መልካም ነው እንላለን።

የጠያቂው ምሥጢራዊ ፍላጎት በዚሁ በተነገረው ዓላማ ላይ ያረፈ መሆኑ በእውነቱ ከተረጋገጠ ግን፣ ለእግዚአብሔር ባሕርይ መጠሪያ ይሆን ዘንድ የተለየ ስም ሊኖር ይቻል የነበረ፣ ለእግዚአብሔር ባሕርይ አስገኝ ወይም መነሻ ፍለጋ «ድካ» ወይም ምክንያት ቢኖረው ነበረና፣ አሁንም እንደዚህ ላለው ለጠያቂው ምሥጢራዊ ፍላጎት የሚያመች መንገድ አይገኝም በማለት ያለብዙ ድካም ጥያቄውን ለመግታት በተቻለ ነበር።

ይሁን እንጂ ቃጥቶ የመመለሱ ሁኔታ ራሱ አንድ የእምነት ማስረጃ ስለሆነ፣ የሚያዩትን አይቶ የሚይዙትንም ይዞ አብሮ ለመመለስ፣ እዳካው ድረስ አብሮ መንዝ፣ ለእኛም ሳይበጅ አይቀርምና፣ ለሁሉም ነገር እስቲ ሳንቸኩል ጸጥ ብለን በመከተል እናድምጥ። ሃይ አበ ዲዲስቅልያ ገጽ 27 ቍጥር 2።

መጀመሪያ ነገር ለጠያቂው ፍላጎት የሚመች መንገድ ምንም አይገኝለትም ያልንበትን እንገልጻለን። ይኸውም ቅዱሳት መጻሕፍት ለእግዚአብሔር ባሕርይ መነሻ ወይም ምክንያት የሌለው መሆኑን ሳይደብቁ ስለሚያረጋግጡ ነው። እነሆም ቅዱስ ጳውሎስ ወአልቦ አሠር ለፍኖቱ፣ ለመንገዱ ፍለጋ የለውም። አሳፍም «ወኢይትዐወቅ አሠርከ፡-» ፍለጋህ አይገኝም ሲል ተናግሮአል። ሮሜ 11፥33-36። መዝ. 76/77፥19።

ጌታም ራሱ፡- በነቢዩ በኢሳይያስ አፍ፡- «ከመዝ ይቤ እግዚአብሔር ኢኮነ አምላክ እምቅድሜየ ወኢይከውን እምድገሪየ አነ ውእቱ እግዚአብሔር፡-»

እግዚአብሔር ይላል ከእኔ በፊት አምላክ አልሆነም፤ ከእኔ በኋላም አይሆንም፤ እኔ እግዚአብሔር ነኝ ሲል ተናግሮአል። መዝ 76/77/19። ኢሳ. 43/10-13። እንዲሁም ኢሳ. 41/4፤5። ም. 44/6-8። ም. 48/12፤13። ኢዮብ 11/7-10። ተመልከት።

እነዚህም ጥቅሶች ከእርሱ በፊት ምንም ነገር ስላልኖረ፤ ለእግዚአብሔር ባሕርይ አስገኝ ወይም መነሻ ፍለጋ ወይም ምክንያት ሊኖር እንደማይችል ያስረዳሉ። ኢሳ. 45/5-7። ቊጥር 18-23። ም. 46/9፤10። 1ኛው. 7/22። 1ዜና መዋ. 17/20። ዘዳግ. 32/39። 1ቆሮ. 8/4። 1ጢሞ. 6/16።

የባሕርይ አስገኝ ወይም መነሻና ምክንያት በመሆን መሠረትነቱ ወይም አኋኝነቱ ታዋቂ ሆኖ በሚገኝ፤ ሰዎች በለመዱት በምርምራቸው ውጤት መካከልና፤ አስገኝ ወይም መነሻ፤ ፍለጋ ወይም ምክንያት በሌለበት በማይኖርበት በእግዚአብሔር ባሕርይ መካከል፤ ያለውን የተራራቀ ልዩነት፤ ድርሱን ሊያውቅና ለማወቅ ፈላጊ የሆነው ጠያቂ በዚህ ጊዜ አመዛዝኖ ወደመረዳት ሳይጠጋ አይቀርም።

ለምሳሌ ያህል ቀጥሎ ያሉትን ሁኔታዎች በማነጻጸር እናስተያይ። እነሆም በአሁኑ ጊዜ መንፈሳዊ ባልሆነ ጥበብ የሚራቀቁ የዳበሳ ጠቢባን የሕይወት መገኛና ሕይወት የት? ወይም እንዴት እንደምትገኝ በመመርመር ላይ መሆናቸውን እንስማለን። ለዚሁም ውጥናቸው ያስገኙልናል ብለው ጎሳባቸውን ያሳረፉባቸው ነገሮች ይገኛሉና፤ እነርሱን በጥበቅ እንደሚመረምሩአቸው የታወቀ ሆኖአል።

እንግዲህ፤ የጠቢባኑ ምርመራ ውጤት የሚፈልጉትን ሕይወት ያስገኝላቸው እንደሆነ፤ ሲፈልጉት ለነበረው ሕይወት አስገኝ የሆነው ነገር የሕይወቱ ባሕርይ ጥንት ወይም መነሻ ይሆናል ማለት ነው። እንደምን ቢሉ፤ ለሕይወቱ ህላዌ መነሻነቱ ወይም ምክንያቱ ወይም ፍለጋው «ዱካው» ሲመረመር፤ አኋኝውን መሥራቹን በዚህ በሕይወት አቋም እንዲገኝ ያስቻለውን ነገር ወይም ባሕርይን ጠቁሞ ሊያሳይ ችሎአል ማለት ነውና።

ይህ ዓይነቱ የምርምር ውጤት የፍጥረት ባሕርይ ምክንያታዊ መረጃ ሆኖ መገኘቱ፤ የተለመደ ነገር ነው። ፍቅሩንና ጽድቁን፤ ጥበቡንና ክብሩን፤ ከሀሊነቱንና ሥልጣኑን፤ ፈቃዱን በለባዊነት፤ በነባቢነት በእስትንፋሱነት ገልጾ እያስታወቀ በእኔነቱ ያለና የሚኖር ሊሉ የ «ልዑለ» ባሕርይ ሕይወት ግን በላይኛው ምሳሌ አኳኋን እንደማይመረመር ወይም ሊመረመር እንደማይቻል ግልጽ ነው።

የህላዌውም ትርጉም በዚህ አኳኋን ወይም ምሳሌ ተጉዳኝቶ የሚሄድና የሚታይ አይደለም። ምክንያቱም አኋኝ ወይም አስገኝ መሥራች ወይም ምንጭ የሚሆንለትን ነገር ባሕርይ ሊጠቀምና ሊያሳይ የሚችልና የሚያስችል ምክንያት፤ ወይም ፍለጋ «ዱካ፤ አሠር» በህላዌው የለበትምና ነው።

ይህም በቅዱሳት መጻሕፍት እርግጠኛነት የታወቀ የተጠነቀቀ እንደመሆኑ መጠን፤ የዚህ ባሕርይ መነሻ ወይም አስገኝ ከዚህ ነው ወይም ይህ ነው ለማለት የሚያስችል ታዋቂ ምክንያትና ፍለጋ «ድካ» የሌለ መሆኑን ጉላ አድርገው በመግለጽ የቤተ ክርስቲያን አባቶች አንድ ዓይነት ድምፅን ማሰማታቸው ሊገነዘቡት የሚገባ ነው።

እነሆም ኤጲፋንዮስ ዘቆጵሮስ በቅዱ ገጽ 145 ቊጥር 4። «አልበ ጥንት ለህላዌሁ። ለህላዌው መነሻ የለውም» ሲል አስታውቆአል። ርቀዕ ሃይማኖትም «ኢይትአመር ጥንተ ክዋኔሁ፡- የአኋኝነቱ መነሻ አይታወቅም» ብሎ ተናገረ። «የእጅ

ጽሑፍ» አልቦቱ ጥንት ወኢተፍጻሚት፡- መነሻም መድረሻም የለውም» «ኩሉሙ ላይ» ምዕራፍ አንተ በሰማይ ከሚል ላይ ገጽ 149»

ቄርሎስም፡- «ህላዌሁ ዘኢይትረከብ፡- ህላዌው የማይመረመር ነው» አለ። ቅዳሴ ቄርሎስ ገጽ 164 ቊጥር 3።

ስነቱዩ፡- ወኢይትረከብ ሀልዎቱ እምነብ ኢምንትኒ፡- አንዋኗሩ ከምንም የማይገኝ ነው ብሎአል። ሃይ አበው ስነቱዩ ገጽ 504 ከ 2-4።

አዎን ለምሳሌ ያህል እነዚህን ጠቀስን እንጂ፤ ደገና ደገና መምህራን ህላዌው የማይመረመር ነው የሚለውን ትምህርት በማረጋገጥ ከማስረዳት አልተቋጠቡም። «ወኢመትሂ ሐሊዮ ወአዕሚቆ ኢይክል ረኪበ ህላዌሁ እመሂ ተለዐለ እስከ ሰማያት። ማንም ቢሆን አስቦና ጠልቆ ህላዌውን ያገኝ ዘንድ አይችልም። እስከ ሰማያት ቢወጣም አይችልም»። ቅዳሴ ዘሠለስቱ ምእት ገጽ. 97 ቊጥር 2።

«አልቦ አመክንዮ ወኢቡዓዲ ለኅብ ዚአሁ ህላዌ፤ አልቦ ሕፀት ወኢተውሣክ ለኅብ ዚአሁ መለኮት፡- በባሕርዩ ዘንድ ምክንያት መለየትም የለበትም። በመለኮቱ ዘንድም ጉድለትና ጭማሪ የለም»። ቅዳሴ. ሠለስቱ ምእት. ገጽ. 99፥42።

ዮሐንስ አፈወርቅም የዕብራውያንን መልእክት በተረጉመበት ድርሳኑ፡- «እስመ ሶበ ኢረከበ ስመ ዘይኤምር ኅብ ባሕርይሁ ብህለ በዝንቱ አስማት፤ እስመ ዕበይ ወስብሐት ኢይኤምሩ ኅብ ውእቱ ስም ዘፈቀደ ይዝክሮ ወባሕቱ ስዕነ ረኪቦቱ። በከመ እቤ ቀዳሚ ከመ ንሕነ ንሐሊ በእንተ ብዙኅግብራቲሁ ወንስዕን ፈክሮ ወነጊረ በእንቲአሃ። እወ ካዕበ ወኢዝ ስም ዘውእቱ ብሂለ እግዚአብሔር ኢይኤምር ኅብ ውእቱ ባሕርይ ወፍጹመ ኢይትከሃል ይርከቡ ስም ለዝኩ ባሕርይ፤ ኢታንክር አፍቁር በእንተዝ። ኀድግሰ ለባሕርዩ እግዚአብሔር ልዑል። ለመልእክኒ ጥቀ ኢይትረከብ ስመ ባሕርይሁ። ወበእንተ ነፍስኒ ከማሁ ይመስለኒ። እስመ ብሂለ ነፍስ ኢይኤምር ኅብ ስመ ባሕርይሃ። ወአልቦ እንከ ስም ዘይትዐወቅ ለባሕርይሃ»።

«ባሕርዩን የሚያመለክት ስም ባላገኘ ጊዜ፤ በእነዚህ ስሞች ተናገረ። ታላቅነትና ክብር ሊያወላው ወደፈቀደው ወደዚህ ስም የሚያመለክት አይደለምና። ነገር ግን ሊያገኘው አልቻለም። ከዚህ አስቀድሜ እንደተናገርሁ፤ ብዙ በሆኑ ሥራዎቹ እንደምናስብና መተርጉሙን ሆነ ስለዚያው መናገር እንደሚያቅተን ሁሉ ነው። አዎን፤ ይህም ስም እርሱም እግዚአብሔር የማለት ስም ወደዚህ ባሕርይ አያመለክትም። ጩሶም የዚሁን ባሕርይ ስም ያገኙት ዘንድ አይቻልም። አዎን፤ ወዳጄ ሆይ፤ ስለዚህ አታድንቅ፤ የልዑል እግዚአብሔርንስ ባሕርይ እናቆይና የመልእክ እንኳ የባሕርይ ስሙ ሊገኝ አይችልም። የነፍስንም ነገር እንደዚሁ ይመስለኛል። ነፍስ የማለት ትርጉም የባሕርይዋን ስም አያመለክትምና፤ ፈጽሞም ለባሕርይዋ የሚታወቅ ስም የለም»። ብሎአል። ድርሳን ዘዮሐ አፈ ወርቅ 39፤40 ክፍል 2።

በዚሁ በተብራራው ገለጻ ለህላዌው ባሕርይ መነሻ ወይም አስገኝ፤ ወይም ፍለጋ ሆነ ምክንያት የሌለው ሆኖ በተገኘበት መጠን፤ ስሙ ይህ ነው ያልተባለው፤ የማይመረመር ከመሆኑ የተነሣ ነው ሊባል እንደሚቻል ታወቀ፤ ተጠነቀቀ። 1ጢሞ. 6፥16። ዘጸአ. 33፥1። ዮሐ. 1፥18።

ዲዮናስዮስ ዘአንጾኪያም፡- «ወአልቦ ዘኮነ መትሂ ምክንያተ ሕይወቱ። አስመ አልቦቱ መዋዕል ለሕይወቱ ወኢይመውት ግሙራ ለሊሁ ፈጣሪ ገባሬ ነፍሳት ወሥጋት»። ዲዮ. ዘአንጾ. ገጽ 439 ክፍል 1 ቊጥር 6።

ለሕይወቱ ምክንያት የሆነ ምንም የለም። ለሕይወቱ ጊዜያት አይገኝለትምና ፈጽሞም ሞት የሌለበት ነው። እርሱም ፈጣሪ ነው። የሥጋና የነፍሳትም ሠሪ ነው።

ምዕራፍ አሥራ አራት።

የፍጡር ተማራማሪ ማክተሚያ።

አሁንም ጠያቂ የባሕርይ ስሙ ሊታወቅ ያልተቻለበት ምክንያት፤ ለባሕርይ መነሻ የሌለ በመሆኑ እንደሆነ አውቆአል። ግን በሌላ መንገድ ጌታ መርምሩኝ አላለም ወይ? ብሎ ይጠይቃል። የዚህንም መልስ ለመረዳት ያስፈልጋል።

እርግጥ ነው። ጌታ ራሱ መርምሩኝ ዕውቁኝ ብሎአል። ኢሳ. 41፥20-29። ም. 43፥9-13። ም. 44፥6-9። ም. 45፥18-21። ም. 46፥8፤9። መዝ. 45፥10። ዘዳ. 32፥39፤40። ሶፎንያስ 1፥6።

ዳሩ ግን የፍጡር አእምሮ ተመራምሮ ሊደረስበት እስከ ተፈቀደለት ድረስ ደርሶ ለማለፍ ሲሳነው፤ ታግዶ ከሚቆምበት መከታ ላይ ሲገኝ፤ የሚናገረው ይህንና የመሳሰለውን ነው።

አዎን፤ የፍጡር ተማራማሪ አእምሮ ማክተሚያ፤ በመብረከረክ የሚያሳየው ሁኔታና ቃለ አንክሮ፤ ወይም ቃለ ተጸሞ ከመሆን ወዲያ፤ ሌላ ሊሆን አይችልም።

ዳዊትም፡- «ተነከረ አእምሮትክ በላዕሌየ ጸንዐተኒ ወኢይክል ምስሌሃ። ማወቅህ ወይም ዕውቀትህ በላዩ ተደነቀች። ከእርስዋ ጋርስ እንደምን እችላለሁ? ትበረታብኛለችና» ብሎአል። መዝ. 138፥6።

ሌላም ሊቅ፡- «ወሶበ ይፈቅድ ሕሊናየ ይዕርግ ላዕለ ወይፃእ በሥዉር ወይቅላዕ መንጠላዕተ ምሥዋራቲሁ ለሕያው ወይፈርህ እምነደ እሳት።

ሕሊናዩም በሥዉር ሆኖ ወደላይ ይወጣ ዘንድ የሕያው «ጌታ» መሠወሪያ የሚሆን መጋረጃንም ይገልጥ ዘንድ በወደደ ጊዜ፤ ከነደ እሳቱ ይፈራል።» አለ፡- ቅዱ. ዘአባ ሕርያቆስ ገጽ 68፤ ቊጥር 85። ኢሳ. 33፥14። ዕብ. 12፥29።

በቅዱሴ አትናቴዎስም፡- «ወእምሆየ ኢንክል ኅሊፈ እስመ ቦ ህየ ባሕረ እሳት ዘኢያበውሆ ለሕሊናነ ይዕዱ፡- ከዚያ ማለፍ ግን አይቻለንም፤ ሕሊናችን ይሻገር ዘንድ የማይፈቅድለት የማያሠለጥነው ባሕረ እሳት ከዚያ አለና» ተብሎአል። ቅዱሴ. አትናቴዎስ ገጽ 118 ቊጥር 123።

አሁን ደግሞ ጠያቂው ምናልባት በህላዌው ህልው ባይሆን ነውን? ብሎ ሊጠይቅ ይቃጣዋል።